DİRENİŞ DALGASI BÜYÜYOR

İşçi hareketi büyük kentleri ayağa kaldırdı. Sınıfın tarihinin en yığınsal direnişine katılan işçi sayısı 300 bini aştı.



SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ

adımlar

16-29 NİSAN 1989 8 1500 lira

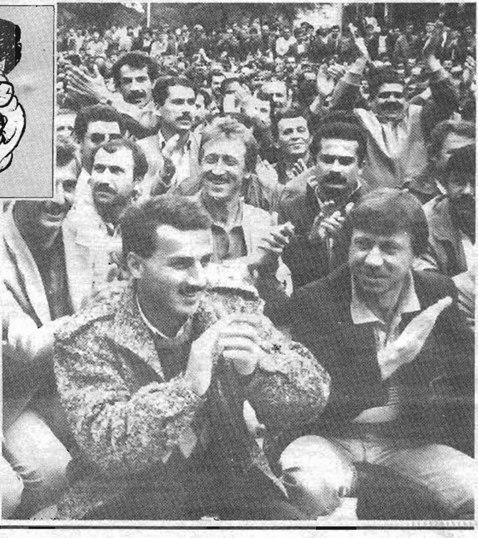
ANAP ne zaman gidecek

SHP-DSP birleşmesi gündemde

ÖZAL YAPIŞTI



ANAP'ın 1990'da gideceği anlaşıldı... Asıl olan, ulusal bir mutabakatın ülkeyi demokrasiye götürmesi... SHP-DSP birleşmesi siyasal tabloyu belirleyen bir odak noktası olmaya aday... Özal yeni maskesiyle, artık en uygun anı bekliyor. Yapıştığı iktidardan o zaman düşecek.



5

▶ YENİ BİR ANAYASA İÇİN SHP-DYP İŞBİRLİĞİ

Hikmet Çetin ve Köksal Toptan, Anayasa değişikliği konusunda, olumlu bir anlaşma noktasına gelebilmek için kapıları açık tutuyorlar.

▶ DEMOKRASİ KURULTAYI TOPLANIYOR

700 aydın, 29 Nisan'da Ankara'da, Demokrasi Kurultayı'na çağrıldılar. Aziz Nesin ve Sadun Aren'in başlattıkları girişim, yığınsal bir boyut kazanıyor.

▶ ÇOCUKLARIN 23 NİSAN'I



23 Nisan'a doğru, Adımlar'da bir çocuk sayfası. Büyükler de okusun diye.

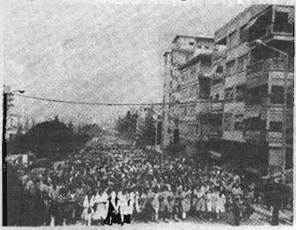
SOVYETLERDE HALKIN ROLÜ YÜKSELDİ



Bütün dünyanın gözleri, Sovyetler Birliği'nde yapılan seçimler üzerindeydi. Yapılan yorumlar birbirinden çok farklı. Kazanan, yenilenme politikasıydı. Adımlar, ayrıntılı olarak değerlendirdi.

Toplu sözleşme görüşmesindeki sorunlar için

Binlerce Tekel İşçisi Toplu Viziteye Çıktı



▶ 8 bini aşkın işçi, toplu vizite için, coşkuyla, kararlılıkla yürüdü. Tekel'in İstanbul'daki işyerlerinden biraraya gelen binlerce işçi, karayolu işçileriyle birleşti.

Adımlar (Kartal)-İstanbul Tekel İşletmeleri'ne bağlı Cevizli Sigara Fabrikası işçileri toplu sözleşmelerinin çıkmaza girmesiyle birlikte, toplu sözleşme görüşmelerinin kendilerine kapalı yapılmasından dolayı 17.Bölge Karayolları işçileri ile birlikte toplu viziteye çıktılar.

Tekel işçileri adına Tek Gıda-İş Sendikası ile Tekel İşvereni adına Kamu-Sen arasındaki toplu sözleşme görüşmeleri 1 Mart'tan geçerli olmak üzere 23 Şubat'ta başlanmıştı. Bundan birkaç ay önce işçilere genel isteklerini belirtmeleri için anket formları dağıtılmış, işçiler de nasıl bir toplu sözleşme beklediklerini şube yönetimi aracılığıyla genel merkeze iletmişlerdi. Bu süreçten sonra işçilere görüşmelerin nasıl gittiği hakkında bilgi verilmemiş, toplu sözleşme taslağı işçilere gösterilmemiş. Tek Gıda-İş Sendikası Genel Başkanı **Orhan Balta**'da işçilerle yaptığı görüşmede işçilerden habersiz sözleşmeyi imzalamayacağı konusunda söz verememişti.

Bütün bu gelişmeler sonucunda on bini aşkın Tekel işçisi 12 Nisan 1989 tarihinde toplu viziteye çıktılar. Cevizli'den Kartal SSK Hastanesi'ne kadar el ele yürüyen işçileri daha önce viziteye çıkan bin dolayında Karayolları işçisi alkışlarla ve karanfillerle karşıladılar. Kartal mezarlık mevkiinde çevik kuvvet tarafından yolları kesilen işçiler önce oturma eylemi yaparak durumu protesto ettiler. Daha sonra özellikle kadın işçilerin kararlılığıyla yollarına devam ettiler. Halkın da büyük ilgi gösterdiği binlerce işçinin yürüyüşü nedeniyle Bağdat Caddesi de bir süre trafiğe kapandı.

İşçiler eylem sırasında yaptıkları açıklamalarda, yirmi senelik işçinin yüzelli bin lira aldığını, toplu sözleşmelerin kendilerine açık yapılmasını istediklerini söylediler. Gazetecilere boş cüzdanlarını da gösteren işçiler, içine koyacak birşey bulamadıkları için evlerindeki buzdolaplarının fişlerini çektiklerini de belirttiler.

İstanbul Tekel İşletmeleri'ne bağlı Cibali, Cevizli Fabrikası, Üsküdar Tütün İşletmeleri, Bomonti Bira, Mecidiyeköy Likör, Paşabahçe Rakı Fabrikası, Cevizli Ambalaj Fabrikası, Nakliyat ve Enstitülerde Çalışan 15 bin işçi adına yayınlanan basın bildirisinde yapıldığı, 1980 yılında ortalama 330 dolar olan tekel işçilerinin ücretinin 1989 yılında 70 dolara düştüğü belirtiliyor. Kamu-İş'in işçilere karşı düşmanca tavırlarını sürdürdüğü belirtilen bildiri de "İşçiler olarak bugünkü sefalet ücretine layık değiliz. Hayalciye, üç kağıtçıya kasayı açanların, emekçilere karşı bu tutumlarını da kınıyoruz. Öncelikle 1980 öncesindeki ücretlerimize ulaşmadığımız sürece eylemlerimiz devam edecektir. Verilen ücret kadar üretim yapmakta kararlıyız.

Bizleri açlığa terketmek isteyenlere karşı yaptığımız eylemlerin meşru müdafa olduğuna inanıyoruz" deniliyor.□

Mehmet Karaca

"İşçiler 12 Eylül ve Özal hükümetlerinden alacaklıdırlar

Türkiye Birleşik Komünist Partisi Başkan Yardımcısı **Mehmet Karaca**, 12 Nisan'da yaptığı açıklamayla, yaygın işçi eylemlerini değerlendirdi.

"9 yıldır işçilerin, emekçilerin gelirlerinin reel olarak yüzde 56.7 oranında düşüş gösterdiğini" belirten Karaca, "12 Eylül ve Özal hükümetleri döneminde el konulan bu haklarla, bir avuç aracıya, tefeciye, vurguncuya, hayali ihracatçıya kredi ve vergi iadesi altında köşe döndürüldü", dedi.

Mehmet Karaca, açıklamasını şöyle sürdürdü;

"İşçiler, emekçiler 12 Eylül ve Özal hükümetlerinden alacaklıdırlar. Dün olduğu gibi bugün de işçilerin karşısına toplu iş sözleşmelerinde kamu işveren sendikaları çıkmaktadır. Bu işveren sendikaları ise, ilgili bakanlıktan talimat almadan hareket edememekte, toplu iş sözleşmesi görüşmelerine inisiyatif kullanamamaktadır. Burada esas muhatap hükümettir.

İşçilerin toplu sözleşmelerde tek silahı, üretiminden gelen gücüdür, grev haklarıdır. Bugün çeşitli eylemlere başvuran işçilerin ise, 12 Eylül'ün getirdiği yasaklarla grev hakları yoktur. Bu da gösteriyor ki, işçiler birliklerini korudukları sürece yine üretimden gelen güçleriyle kendilerine yeni eylem türleri buluyorlar. 9 yıllık baskı döneminde kemerleri sıkılan işçiler, emekçiler olmuştur. Faturayı bunlar ödemiştir. 12 Eylül 1980'de grevleri tank ve süngü zoru ile sona erdirilen işçiler gaspedilmiş haklarını geri istemektedirler. Yerel seçim sonuçlarıyla ortaya çıkan durum da halkın değişim istediğini ortaya koymuştur."□

Türk Harb-İş üyesi binlerce işçi

"Kapalı Kapılar Ardında Sözleşme İmzalamayın"

Adımlar (İstanbul)-Türk Harb-İş Marmara ve İstanbul Bölge Şubesi'ne bağlı **Taşkızak, Balmumcu, Tuzla, Deniz Dikimevi, Zeytinburnu Ağır Bakım** işyerlerinden çok sayıda işçi, 7 Nisan akşamı sendikanın Cağaloğlu'ndaki binasında toplandılar. Sendika yöneticilerinden görüşmek için önceden randevu alan işçiler, sendikaya geldiklerinde yöneticilerin kapıları kilitleyerek kaçmış olduklarını gördüler. Sendika binasında toplanan işçiler aralarından seçtikleri bir sözcü aracılığıyla şu açıklamayı yaptılar:

"Buraya gelişimizde hiçbir art niyetimiz yoktu. 14 Şubat'tan beri sürmekte olan Toplu-İş Sözleşmesi görüşmelerine ilişkin bilgi edinmek istiyoruz. Sendikamıza ancak böyle destek olabiliriz. Oysa yöneticiler iki kez randevu vermelerine karşın işçilerden kaçıyorlar. TİS'ni kapalı kapılar ardında bitirmek istiyorlar. Kapalı kapılar ardında yapılacak TİS istemiyoruz."

Türk Harb-İş üyesi binlerce işçi, sakal bırakma, toplu viziteye çıkma, yemek boykotu gibi eylemlerle sendikanın TİS konusunda işçilere bilgi vermemesini protesto ediyor. Görüştüğümüz işçiler her şartta sendikalarına sahip çıkacaklarını ve kendilerinden habersiz TİS imzalanmasına karşı çıkmaya devam edeceklerini vurguladılar.□

GÜDAŞ'ta sendika düşmanlığı

ODTÜ Gelişme Vakfı'nın bir yan kuruluşu olarak çalışan GÜDAŞ (Gıda Üretim Dağıtım A.Ş.) işyerinde, işçilere "sendika yasağı" uygulandığı ve Öz Gıda-İş Sendikası üyesi işçilerin istifaya zorlandıkları öne sürüldü. İşçiler, 6 arkadaşlarının bizzat GÜDAŞ Genel Müdürü **İsmail Altay** tarafından Notere götürülerek sendikadan istifa ettirildiklerini belirttiler.

Bu arada, GÜDAŞ'ın sendikalı fırın işçilerini tuvalet temizleme işinde çalıştırdığını belirten ODTÜ öğrencileri, pastanede 600 liraya satılan pastaların 950 liraya çıkarılmasından daşikâyet ederek şöyle konuştular:

"Vakıf yöneticileri, işçileri ve öğrencileri birlikte cezalandırıyorlar. Bir yandan işçilerin ODTÜ'de sendikalaşması engellenirken, öte yandan öğrenciler, bozuk besin maddelerini daha pahalı fiyatla almak zorunda bırakılıyor."

Bilindiği gibi, GÜDAŞ'ın kârı her yıl, ODTÜ Gelişme Vakfı'na devrediliyor. Vakfın Yönetim Kurulu Başkanlığını ise ODTÜ öğretim üyelerinden Prof. **Bilgin Kaftanoğlu** yapıyor.□

Suriye Komünist Partisi (SKP) delegasyonu ADIMLAR Ankara bürosunu ziyaret etti

8-9 Nisan 1989 günü Ankara'da yapılan Sosyalist Parti Birinci Kongresi'ni izlemek üzere çağrılı olarak gelmiş bulunan SKP Delegasyonu gazetemizi ziyaret etti.

Suriye Meclisinde 8 milletvekili ve hükümette 2 bakanı bulunan partinin, üyelerine dağıtılan 4 bin tirajlı bir dergisi ile 30 bin tirajlı bir gazetesi bulunuyor.

Parlementer **Abdul Kerim Manna** ile SKP Siyasi Büro Üyesi ve Parti Yayın Organı **Nidal-Aşşab**'ın (Halkın mücadelesi) Genel Yayın Yönetmeni Dr. **Nabih Rüşeydat**'dan oluşan delegasyon, Kutlu ve Sargın ile cezaevinde görüşmek için Adalet Bakanı'ndan görüşme isteminde de bulundular. Ancak bu istemlerinin gerçekleşmediğini belirten delegasyon durumu protesto ettiklerini ve bunu ülkelerinde ve heryerde anlatacaklarını açıkladılar.□



İbrahim Güzelce anıldı

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonuna bağlı Maden-İş, Aster-İş, Banksen, Sosyal-İş, Turizm-İş, Tekstil, Tek Ges-İş, Limter-İş, Yeni Haber-İş ve Gıda-İş sendikalarının yönetici ve üyeleri, 11 Nisan Perşembe günü, ölümünün [illegible] yılında DİSK Kurucusu **İbrahim Güzelce**'yi mezarı başında andılar.□

Tekstil işkolunda işten atılmalar

Teksif Sendikası'na bağlı işyerlerinde çalışan işçiler, son iki ay içinde 800 işçinin işine son verildiğini belirterek, iş yaşasındaki antidemokratik 13, 17, 24 vb. maddelere karşı topladıkları 2500 imzalı dilekçeyi Türk-İş 1. Bölge Temsilciliği'ne verdiler.

15 Mart 1989 günü Türk-İş 1. Bölge Temsilciliği'ne gelen işçiler, son iki ayda, **Bahariye** ve **Altınyıldız** fabrikalarından 400'er kişinin işine son verildiğini ve atılmaların sürdüğünü belirttiler.

Görüşme sırasında bir işçi toplu sözleşmeye 15 gün kala işten atıldığını, bu yüzden 1.5 milyon lira kayba uğradığını ve halen işsiz olduğunu söyledi. İşçiler dilekçelerinde de ekonomik bunalımın faturasının kendilerine çıkarılmasından duydukları hoşnutsuzluğu belirtirken, **"hep işten atılma korkusuyla ve ekonomik zorluklar içinde çırpınma ile yaşamımızın sürmesini istemiyoruz"**, diyorlardı ve Türk-İş'den yığınsal girişimler düzenlemesini talep ediyorlardı.

Türk-İş 1. Bölge Başkanı **Vahap Güvenç** ise, bu sorunları çözmeye yetkisi olmadığını, ancak konuyu Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz**'a ileteceğini söylüyordu.□

İnsan Hakları ve Yargı paneli

Türkiye Barolar Birliği'nce düzenlenen, **"İnsan Hakları ve Yargı"** konulu panel, 8 Nisan 1989 tarihinde Ankara'da yapıldı.

Panelin yöneticisi Türkiye Barolar Birliği Başkanı **Teoman Evren**, yaptığı açış konuşmasında, Anayasa'da insan haklarına aykırı düzenlemeler bulunduğunu ve ancak insan haklarına saygılı bir toplumda adaletin sağlanacağını söyledi. Panelde konuşan Prof. Dr. **Köksal Bayraktar** **"Tutuklama ve gözetim altında bulundurma"**, Prof. Dr. **Feyyaz Gölcüklü** **"İnsan hakları sözleşmesinde kişi özgürlüğünün korunması, bireysel başvuru ve adli mahkeme hakkı"**, Av. **Güney Dinç** **"İnsan hakları açısından savunma"** ve Prof. Dr. **Eralp Özgen** **"İşkence ve insanlık dışı davranış"** konusunda görüşlerini açıkladılar."□

Çevrecilerden sprey'e müzikli protesto



Ankara'daki çeşitli "çevreci" gruplardan gençler, ozon tabakasının delinmesinde etkili olan "sprey" üretimini müzikli bir gösteriyle protesto ettiler. 8 Nisan Cumartesi günü, Ankara'nın renkli sokaklarından Yüksel Caddesi'nde, **"çevre bilincine sahip gençler"**in düzenlediği müzikli toplantı ilgiyle izlendi. Gençlerin gitar çalarak sprey üretimine karşı çıktıkları gösteri sırasında, ayrıca panolara mesajlar yazılarak çevre duyarlılığı yaratılmaya çalışıldı. Panolarda yer alan belgilerden bir bölümü şöyleydi: **"Bu güzel dünyayı bizden sonraki kuşaklara devretme sorumluluğunu taşıyoruz." - "İnsan soyunun varlığını sürdürmesine sizin de katkınız olması için sprey kullanmayın." - "Ya spreylerden vazgeçeceğiz ya da dünyadan."**

Müzikli gösteri sırasında çeşitli çevreci gruplar, dinleyicilere aydınlatıcı broşürler dağıttılar. "Basın Açıklaması" olarak dağıtılan bir metinde ise, **Time** dergisinden bir çeviriye yer verilerek, sprey kullanımının çevre kirliliği açısından taşıdığı tehlikelere dikkat çekildi.□

Gazeteci Süleyman Coşkun tahliye oldu

TKP Ankara davasında yargılanan ve sekiz yıl 10 ay 20 gün ağır hapis cezasına çarptırılan gazeteci **Süleyman Coşkun**, cezasını tamamlayarak Haymana Cezaevi'nden tahliye oldu. Coşkun, **"İnsanın özgürlüğüne kavuşması, özgür olması çok güzel bir duygu"** dedi. Gazeteci **Süleyman Coşkun**, tahliyesinden sonra yaptığı açıklamada, düşüncelerinden dolayı uzunca bir süre özgürlüklerinden yoksun kaldığını belirterek, **"Ancak inanıyorum ki, ülkemizde çok yakın bir gelecekte demokrasi yaşanır bir sistem olacak ve düşünmek suç olmayacak. İnsanlığa ve bilime düşman olanlar dışındaki her düşünce serbestçe örgütlenecek"** dedi. **Süleyman Coşkun**, Ankara 4'üncü Kolordu Komutanlığı (1) Numaralı Askeri Mahkemesi'nde yargılandığı TKP Ankara davasında üç yıl tutuklu kaldıktan sonra tahliye edilmiş, sekiz yıl 10 ay 20 günlük cezasının onaylanması üzerine 5 Eylül'de yeniden cezaevine konulmuştu.□



ANAP'lı belediyelerde yolsuzluklar su yüzünde

Doğan Taşdelen, Çankaya Belediyesi'nin **"parasal durumu"**nu anlatırken şunları dedi: **"Belediyeyi teslim aldığımızda, kasadaki mevcut 66.264.968 lira idi. İnceleme komisyonu, 5 Nisan 1989 tarihi itibariyle, mevcut borcu 30.6 milyar lira olarak, kayıtlardan çıkardı. İller Bankası'na ve diğer kurumlara, faizleriyle birlikte yapılan borçlar 60 milyarın üzerindedir. 1989 yılı için öngörülen bütçe ise, 57.9 milyar liradır. Hiç ödeme yapmasak bile, mevcut borçları dahi karşılayamıyoruz."**

"Araç-gereç durumu"nu anlatırken, makine parkındaki araçların yüzde 80'inin arızalı ve hizmet dışı bulunduğunu belirten Taşdelen, belediye arsalarının, belediyeye iş yapan müteahhitlere satıldığına dikkat çekti.

Taşdelen, açıklamalarını şöyle sürdürdü:

"Encümence yapımları yasaklanan binalar, İmar Planlama'da değiştirilmiş ve yapılmasına izin verilmiştir. İmar Müdürlüğü'nün çıkar sağladığı şeklindeki yazılı ve sözlü iddialar elimize ulaştı. Personel durumunda da, seçimlere bir hafta kala, köklü düzenlemeler yapılmış ve 240 civarında vasıfsız işçinin vasıflı kadrolarına, 300'e yakın geçici işçinin de kadrolu işçi statüsüne atandığı ve kadroların tamamen kendi istekleri doğrultusunda, hizmetlerin verimleri düşünülmeden ayarlandığı görülmüştür."□

1988 raporu işkence yayınlandı



İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi, 1988 yılında Ankara'da gözaltına alınan kişilere uygulanan işkencelere ilişkin bir dizi belge ve bilgiyi bir kitapta topladı. Kitap İHD Ankara şubesi yönetim kurulu üyesi **Av. Hüsnü Öndül** tarafından hazırlandı.

1988 İşkence Raporu'nda başta İşkenceye Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi olmak üzere, Anayasa'nın, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin, İnsan Hakları Derneği Ana Tüzüğü'nün ilgili maddelerini içeren ilk bölümden sonra, 1988 yılında Ankara'da gözaltına alınan 32 kişinin işkence gördüklerine ilişkin adli tıp raporları ve açıklamaları yeralıyor.

İşkence görenlerin anlatımlarından genelleştirilen işkence türleri de kitabın önsözünde şöyle sıralanmış. "Çırılçıplak tazyikli su sıkmak, kollardan askıya asmak, kollardan ters askıya asmak, cinsel organ, parmak ucu gibi noktalardan bedene elektrik akımı vermek, askıdayken bedene elektrik akımı vermek."

İşkence Raporu 1988'i edinmek isteyenler, İHD Ankara Şubesi Konur Sok. No: 15/3 Kızılay-Ankara adresine 3000 liralık posta pulu gönderebilirler.□

Dev-Sol davasında polis saldırısı

Devrimci Sol Davasının 7 Nisan tarihli duruşmasında, sanıklar adına sözalan **Dursun Karataş**, bir önceki duruşmada meydana gelen olayları protesto etti.

Dev-Sol Davası'nın 24 ve 31 Mart tarihli duruşmalarında toplu savunmalar bitmiş ve ferdi savunmalara geçilmişti. 31 Mart tarihli duruşma sırasında, öğle tatili için ara verildiğinde tutuksuz sanıkların dışarı çıkışında sivil polislerin silah çektiği ve tutuksuz sanıklardan **Ömer Akif Topuz, Lütfi Top** ve izleyicilerden **Yakup Demir** adlı kişilerin gözaltına alınmaları savunman bir avukat tarafından mahkemeye bildirilmiş, bunun üzerine davayı izleyen aileler dışarı çıkmışlar ve polisin coplamasına maruz kalmışlardı. Olayı öğrenen Dev-Sol Davası sanıkları, duruşmalardaki keyfi uygulamayı ve polisin tutumunu kınayarak, sloganlarla saldırıyı protesto etmişlerdi.

Dev-Sol Davasının 7 Nisan 1989 tarihli duruşmasında da, sanıklar adına sözalan **Dursun Karataş**, bir önceki duruşmasında meydana gelen olayları kınayan bir dilekçeyi okumak istedi. Savcının bir süre engellemesine karşın okunan dilekçede, duruşmalarda kimlik kontrolü yapılırken duruşmayı izleyenlerin fişlendiği, tek tip elbise giymeyen sanıkların duruşmalara getirilmediği, sorgu ve savunmalar için duruşmaya gelen sanıkların gözaltına alındığı belirtilerek, tüm bu uygulamaların duruşmanın emniyet ilkesine uymadığı belirtilerek, uygulamalar protesto edildi.□**Aynur Akyol**

Düzlük diye bir şey yoktur



Umur Coşkun

Erken bir seçimin kaçınılmaz olduğunu, herkes gibi Özal da biliyor. Ne var ki, ANAP'ın durumunu yeniden güçlendirmek için zaman kazanmaya çalışıyor. "Memleket önce bir düzlüğe çıksın, seçim o zaman düşünülür" yollu açıklamalar da bu erteleyici politikanın savunmasını oluşturuyor.

Nasıl bir düzlükmüş memleketin çıkacağı? Birincisi, iktidarın idari ve mali engellemeleriyle belediyeler sıkıştırılacak, boğulacak. Muhalefetin böylece yıpratılacağı düşünülüyor. Özellikle büyük şehirleri bol çöplü ve susuz bir yazın beklediğini söylemek kehanet değil. İkincisi, iktidar televizyona daha çok yüklenecek. Televizyon doğrudan kullanılmaya çalışılacak. Üçüncüsü de siyasal atmosferi yumuşatacak kimi girişim ve yasal "reform" gündeme getirilecek. Cumhurbaşkanlığı seçimi de bu çerçeveye oturtulmaya çalışılacak.

Ülkenin, toplumun hiçbir temel sorunu ciddiyetle ele alınmadan siyasal manevralarla avantaj sağlanabileceği, öne geçilebileceği hayallerine kapılmak mümkündür. Bunları düşünebilen bir kafa kendini kuklacı, ülkeyi de elinde iplerini tuttuğu kuklaları hoplatıp zıplattığı bir sahne olarak görüyor. Birini öbürüne dövdürecek, berikine göbek attıracak. Sonuçta alkışları kendisi toplayacak. Ama yaşam böyle değil. Siyasal alandaki muhalefetin etkin müdahalesi söz konusu. Ancak şimdi daha da önemlisi, halk güçleri kendi sözünü kendisi söylemeye başladı. Kuklacı olan biteni muzırlık sayabilir. Çünkü hayal dünyasında yaşayan kendisidir. Gerçek ise sokaklarda yürüyen, Türkiye'nin heryerinde direnişe geçen işçilerdir.

İşçiler bugün ekonomik hakve istemleri için harekete geçtiler. Yaygınlaşan ve güçlenen işçi direnişleri doğrudan ve dolaylı siyasal içerik de taşıyor. İktidara "git" deniyor. Karşı çıkılan bugünkü ekonomik ve siyasal düzendir. İşçiler eylemlerinde özgürlüklere getirilen yasakları da zorluyorlar. Yasal plandaki sendikal hak arama düzenlemeleri işçi eylemlerine dar geliyor. İşçi çoğunluğunun istemleri doğrultusunda ağırlık koyması, kimi taşlaşmış hareketsiz sendikal yapıların kabuklarını çatlatıyor, sendikal demokrasiyi dayatıyor. Bunlar son günlerde açıkça görüldü.

• • •

Düze çıkmak diye birşey yoktur. Toplumun tüm dinamiklerinin eşitlik ve çoğulculuk temelinde serbestçe örgütlenmesiyle, söz ve eylemini ortaya koyabilmesiyle çağdaş dünyaya doğru zorlu bir yürüyüş sözkonusudur. Zorunlu olan, siyaseti emekçi halkın yaşamsal talepleri üzerine oturtmaktır. Bunun için demokratik bir seçim ve siyasal partiler yasası, bunun için demokratik bir Anayasa ve bunun için düşünce ve örgütlenme özgürlüğü üzerindeki yasakların kalkması gerekiyor.

Yaşamın peşpeşe dayattığı sorunlara hiçbir siyasal manevranın hızı yetişemez, yetişemiyor. Önümüzdeki günlerden bazı tarihlere bakarsak bu daha iyi anlaşılır. 21 Nisan'da TBKP davasının 18. duruşması var. Tüm düşüncelerin siyasal faaliyetinin ve örgütlenmesinin engellenemeyeceğini, politik tutukluluk müessesesinin bir yara olduğunu herkes görüyor, ancak tıkanıklık sürüyor. 24 Nisan'da Cizre'de, Yeşilyurt operasyonlarında dışkı yedirme olayının sorumlularına karşı açılan dava başlıyor. Açılan dava, Kürt sorununun adil, demokratik barışçı çözümü konusunda atılması gereken acil adımları hatırlatan canlı bir örnek oluşturuyor.

26 Nisan'da Avrupa Parlamentosu Karma Komisyon Toplantısı Türkiye'de. Gündeminde Kürt sorunu var, Türkiye'de düşünce ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engeller, politik tutuklular ve politik göçmenler var. Karma komisyon, Avrupa ailesine katılmak isteyen bir ülkedeki çarpıklıkları ele almak zorunda kalıyor. 29-30 Nisan'da Ankara'da Demokrasi Kurultayı toplanıyor. Her kesimden demokrasi savunucuları Türkiye'nin demokratik geleceğinin yolunu açmaya çalışıyorlar.

Ve 1 Mayıs geliyor. Bugün eylem ve direniş içinde bulunan yüzbinlerce işçi, birlik ve dayanışmasını böyle bir günde haykırmayacak da ne yapacak? 1 Mayıs'lar yapay değil tarihsel ve sınıfsal günler olduğu için yapay engellerle yok sayılamaz. Yapay engeller hiçbir alanda toplumsal gelişmenin önünde duramıyor, duramayacak.□

Türkiye'nin gündemine SHP-DSP birleşmesi giriyor

ÖZAL YAPIŞTIĞI YERDEN NASIL DÜŞECEK

▶ *ANAP'ın oylarının şimdi bulunduğu noktadan daha gerişe düşeceği tahmin ediliyor: Bu iyimserlik çözümleyici değil. Bu tahminin devamı olarak da, DYP'nin birinci parti olacağı söyleniyor: Bu da çantada keklik değil.*

▶ *SHP-DSP birleşmesinin ilk akla getirdiği kişi Bülent Ecevit ise, bu birleşmenin gerçekleşebilirliğindeki birinci soru da, Ecevit'in esnek ve hoşgörülü olmayışıdır. Bununla birlikte, sorunu çözebilecek başka siyasal güdüler de var ortada.*

■ **Seçkin Cömert**

Siyasal tablo iyice karıştığı gibi, kararmaya da yüz tuttu. Hiç kimsenin elinde çözümü bir çırpıda gerçekleştirecek bir denklem bulunmuyor.

Tabii bu arada ANAP hükümetinin, inandırıcılığını kendinde ve kendi dışında, yurtiçinde ve yurtdışında ve her düzeyde yitirmiş bir parlamentodan aldığı "güvenoyu"nu da kimse tınmadı. Üstelik, o güvenoyu görüşmelerinden sonra, oy oranı 21.75'in bir iki puan daha altına düşmüştü. Süleyman Demirel'e göre, **"Meclis'de ANAP milletvekilleri sayıldı."** Üstelik, tümüyle yapay bir hale gelmiş, bir iktidar organı olarak, dayanakları çatırdayan bir parlamento, demokratikleşmenin önünde sakıncalı bir engeldir de.



Sorun ilkin haklı olarak, "ANAP ne zaman gidecek?" diye soruldu.

Seçim gecesi, hemen o anda bir üflemeyle uçacakmış gibiydi. Ertesi güne ANAP'sız-Özal'sız, güneşli bir sabaha uyanılacaktı... Ama gitmedi ve bu yıl içinde de gitmeyecek.

Ne zaman ve daha da önemlisi, ANAP hangi seçim yasasıyla seçime gidecek? Yüzde 21.75'lik güvenoyunu yeniden almak için seçime gitmeyeceği apaçık. Oysa **Erdal İnönü**, Genel Sekreterine de karşın, yeni bir seçim yasasında içtenlikli. İnönü, SHP'nin bu seçim yasasıyla hükümet olmayı içine sindiremeyeceğini savunuyor. DYP de değişiklikten yana. Süleyman Demirel de, **"Gelsinler, hemen değiştirelim"**, derken, İnönü kadar ciddi.

DYP Genel Başkanı, dünyadaki bütün seçim sistemlerini inceleyerek, bizdeki garabetin bir başka benzerine rastlayamamış ve şimdiki yasayla iktidar olunamayacağına karar vermiş durumdadır. Bir tek **Mussolini**'nin, o malûm yıllarda, yüzde 25'le iktidarı ele geçirdiği biliniyor. Ele geçirmeyse, fetih yasalarında meşru olurken, siyasal yaşamda devletin gaspı oluyor. Gaspedenler çoğunlukla toplumsal meşruiyetin yasalarınca gönderiliyorlar. Mussolini'nin yüzde 25'le iktidarı ele geçirmesinin İtalya'ya getirmediği yararı kendinden kat kat esirgediğine zaten tanık olundu.

Demirel, yeri geldiğinde ANAP'ı son derece incelikli biçimde faşizmle birlikte anarken, oportünizm yapmıyor.

Öyleyse, şu denebilir: ANAP nasıl bu yıl gitmeyip 1990'da gidecekse, 1990'ı geçirmeyi de göze alamayacaktır.

Güvenoyu görüşmelerinden hemen sonraki günler ve dikkat edilsin, yazan Hürriyet: **"Şam amca, Özal'ın geleceğini tartışıyor." - "Amerika'ya göre, koalisyonlar dönemi başlayacak." - "Amerika'nın gönlünde yine Özal."**

Türkiye'nin geleceğinin ABD'nin ilgili masalarında tartışılıp tartışılamayacağı sekiz yıldır sorulmuyor. Günlük basının dikkat çekici kimi odakları da, çoktandır, ABD'nin Türkiye'nin siyasal tablosunun biçimlenmesindeki rolünü manşetlerden vermekten çok hoşlanıyorlar. Diyelim ki bir ABD senaryosu, Okyanus ötesinden şu sıralarda planlanmaktadır. Doğrudur da. Bu planların asıl olarak Özal'a ve ANAP'a oynaması da doğal mıdır? Doğaldır... Peki, bu planların yalnızca Özal ve ANAP seçeneğini gözetmesi olası mıdır? Hayır, değildir!

Eğer ABD senaryoları yalnızca bir umacıysa, o zaman seçeneği de yalnızca ANAP olacaktır. Gelgelelim, koskoca ABD'nin Türkiye'nin geleceğinde tek bir senaryoya değil, bir senaryolar bütününe oynayacağı besbellidir. Öncelikli olanı Özal olarak seçerken, Demirel ağırlıklı bir senaryoya da itibar edebilecek, hattâ tam o sırada, bir sosyal demokrat hükümeti aklına getirecek; ya da, ANAP-DYP koalisyonunu pişirirken, olası bir SHP-DYP koalisyonuna da teslim olacak...

ABD'nin çıkarları başka türlü nasıl kollanabilir?

Beyaz Saray'da oturanlar devekuşu demek değil ki!

Demirel'in "demokratlığı"

Türkiye'ye ANAP-DYP koalisyonunun dayatılacağını görmek için Türkiye'de yaşamak gerekmiyor. Şu var ki, bunu hadeyince gerçekleştirmek kolay değil. Demirel'in Özal'la paylaşacakları şimdilik bu kadar çok değil. En azından bu hesaplaşmada. Bunca badireden sonra Demirel'in ABD'nin ve tekellerin 'hınk deyicisi' olacağını düşünmek, safdilliği zorlamak olur. Onların da bir türlü Demirel'e içleri kalkmıyor.

Sabah, "Demirel patronların yeni gözdesi" diye başlık atmış. Bir niyet bu. Tek yanlı hesapsızlıkların yolu Bağdat'a kadardır. Ya Demirel'in gözdeleri?

Güvenoyu görüşmelerinde, İnönü ile birlikte, **"Sanayici-Hayalici farkı"** üzerinde dururken, yalnızca göz kırpma telâşında değildi Demirel. "Sanayici-Hayalici farkı" gözetmek, bir ekonomi politika tercihi, bir demokrasi yaklaşımıdır. Bu sözün hafifsenmesi yolu kaybettirebilir. Demirel'in dünkü Demirel olmayışı, keyfiyetten değil, maddi nedenlerden ötürüdür. Gerisi laf.

Koalisyon korkusu değil: ulusal mutabakat

Şu sıralarda birileri koalisyon korkusu ekmeye çalışıyor. Söz arası, satır arası, "Ülkenin hali nice olur?" deniyor. Koalisyon ülkenin gündemine girmekte midir? Girmekteyse, soruyu yanlış sorduk. Doğrusu: **Nasıl bir koalisyon?** İşte bunu tartışmaya değer.

İlkin şu temelde birleşilebilir: Koalisyon hükümetleri bir ülkeyi batağa da götürebilir, biteğe de. Koalisyonların yüzü bunalıma da dönük olabilir, demokrasiye de.

Peki, ya zorla yeni bir MC gündeme sokulursa? İşte o, demokrasi güçlerinin baş hedefi olur. 300 bin işçinin yürüyüşü, bu seçeneği şimdiden tehdit etmektedir, haber ola. Bir ANAP-DYP koalisyonu -bunlara bir de RP ve MÇP koşlaması eklenirse-, bu Türkiye'yi batağa ve bunalıma götürür. Halk bu istikrarsızlık karşısında, "Böyle koalisyon olmaz olsun!" der...

SHP-DYP koalisyonu da ülkenin gündemindedir. Ya onda da yamuksak deyip, elleri kolları bağlamamalı. Bu koalisyon, sırtını 12 Eylül'e ve ANAP'a yüzünü demokrasiye dönecekse, bu ancak yığınların demokratik gücü ve denetimiyle olacaktır, tersi olanaksız. SHP-DYP koalisyonu, parlamentoda biçimlenirken, aynı zamanda ulusal mutabakat eğilimlerini de yansıtacak bir demokratlıkla olmalıdır. Parlamento içindeki ve dışındaki güçlerin, ülkenin demokratikleştirilmesi için ulusal mutabakatın sağlanması, geleceğimizin aydınlanması için başlıca koşul durumundadır.

Koalisyon illede bir tehlike değildir; 1973'deki CHP-MSP koalisyonu, o hükümetin başbakanı bugün tersini savunsa da, 12 Mart döneminden

ANAP NE ZAMAN GİDECEK

Osman Saffet Arolat

"Hangi gelişmeler sonunda gideceği önemli"



ANAP'ın ne zaman gideceğinden çok, hangi gelişmeler sonunda gideceği önemli. Şu anda yüzde 22'ye düşmüş olan oyunun ne kadarını, hangi tarihteki bir seçimde, ne oranda geri alabileceğinin hesabı içinde. Bu hesap çok kuvvetli bir olasılıkla, ANAP'ı 1989'daki bir erken seçime evet dedirtmez. Ancak ANAP'ın 1992'ye kadar iktidarda kalmayı amaçladığını düşünmek, Özal'ın zaman kazanma beyanlarına saf bir şekilde inanmak olur. Özal herhalde 1990 içerisinde imajını yeniden kurtardığı bir erken seçim beklentisi içindedir. Ve herhalde bu imajı yenileme sırasında, "keşke cumhurbaşkanlığı seçimi bu arada olmasaydı" düşüncesi taşımakta. Ancak Özal'ın son yıllardaki olumsuzluklarına sünger çekmek açısından, anayasal ve yasal birçok düzenlemeyle, kendine küskün iş çevrelerini ve orta direği memnun etmek için elinden geleni yapacağını düşünmek yanlış olmaz. Özal, enflasyonlu, bol borçlu, hızlı üretimli yeni bir dönem yaşayarak, seçime hazırlanmaya çalışacaktır.□

Necati Doğru

"Gidiş 90'lara sarkabilir."

Bana göre, bu seçim sonuçları iktidar partisinin gitmesi gerektiğini ortaya koyuyor. Fakat ne kadar kalabilecekleri önümüzdeki günlerde belli olacak. Sayın Başbakanımız, adını böyle koymamakla birlikte, bir "atılım programı" yapacağını söylüyor. Bugüne kadar mutlu edilmemiş kesimler, işçiler, memurlar, sanayicilere güven verecek bir program ortaya koyabilirse, belki gidiş 90'lara kadar sarkabilir. Yapamazsa, ANAP Eylül'den önce gider.□

demokrasiye doğru çıkışın itici güçlerinden olmuştu, anımsanacaktır.

SHP'nin rolü olmadan demokratikleşmenin tam olarak gerçekleştirilmesi nasıl olanaksızsa, SHP'nin sağındaki güçlerin (tabii en başta DYP'nin) dikkate alınmaması da o kadar olanaksızdır.

Yeni ANAP görüntüsü: Özal'a güleryüz maskesi

ANAP'ın oylarının şimdi bulunduğu noktadan daha geriye düşeceği tahmin ediliyor: Bu iyimserlik çözümleyici değil. Bu tahminin devamı olarak da, DYP'nin birinci parti olacağı söyleniyor: Bu da çantada keklik değil.

Bir erken seçimden SHP, DYP ve ANAP, büyük olasılıkla oy oranları birbirlerine çok yakın üç parti olarak çıkacaklardır. ANAP'dan MSP ve MÇP oylarının bu seçimde ayrıldığı gözden kaçırılmamalı. Yapılacak seçime kadar da, bir ANAP stratejisi siyaset sahnesinde oynanacak. Bu strateji, **"Ne zaman, hangi koşullarda seçime gidersem, en kazançlı çıkarım ve bu anı yakalamak için ne yapmalıyım?"** sorularına yanıt verecek biçimde kuruluyor.

Yitirilmiş bir seçimi yerine oturtmak, başaşağı giden bir partiyi toparlamak, kazanç hanesine yeni artılar eklemek... Bunun için ANAP'a yeni bir görüntü. Bunun için de, Özal'a "Tonton" maskesi.

Halkın gözündeki sevimsiz Özal görüntüsü değişecek. Küskünler kazanılacak. Hanedanlık geri plana itilecek. Sinir edici biçimde konuşulmayacak. Hem çalışanlara, hem patronlara şirin gözükülecek. Demokrat olunacak. Anayasa ile 141, 142 ve 163 değiştirilecek. Basına çamur atmadan, televizyonda milyonları kızdırmadan, az ve öz mesajlar iletilecek... Ve eğer Özal önümüzdeki günlerde, "İcraatın İçinden-2000'li yıllara doğru Türkiye" programından da vazgeçerse, bu da bizleri şaşırtmayacak.

Ama bu arada Özal enflasyonu aşağı çekmeyi hiç mi hiç başaramayacak. Kaldı ki, bunu istemiyor da. Özel sektöre verdiği öğüdü, önümüzdeki dönemde yürürlükte tutacak: **Enflasyonu bırak, büyüme katsayısına bak!** Sanayicilerle arasını yine bu politikayla yapacak... Emekçi kesimlerle arasını bir türlü yapamayacak...

Asıl sorun: SHP-DSP birleşmesi

Yerel seçimler ertesindeki tartışmalar içinde akla gelmedik pekçok seçenek üstünde duruldu, yaratıcı varsayımlar, kestirimler ortaya çıktı ama, bir tanesi nedense gözten kaçtı: **SHP-DSP birleşmesi.**

Bu, sıradan bir konu gibi de alınabilir. Bıktırıcı gelmesi de şaşırtıcı olmaz. Oysa bu sorun, gelecekteki siyasal tabloyu belirleyecek asal renklerden en güçlüsü olmaya adaydır. Yukarda ABD senaryoları üstünde durmuştuk, hemen şu eklenmeli onlara: ABD için de asıl sorunlardan biri, SHP-DSP birleşmesidir.

Bu birleşme köktenci rejim tartışması yaratabilir. ANAP'ın ve Özal'ın geleceği, DYP'nin şansı, erken seçimin biçimi, koalisyon seçenekleri, hattâ cumhurbaşkanlığı seçimi... hep bu konu, birleşik sosyal demokrat parti karşısında ve ona göre kendilerine yer bulabileceklerdir.

SHP-DSP birleşmesi Türkiye'nin geleceğine biraz daha ışık tutarken, gerçekçi olup olmadığı haklı olarak sorulacaktır. Geleceği aydınlık görmek güzel ve ilerici bir tutum da, nesnelliği nedir sözkonusu seçeneğin?

Bir ipucu: üç koltuğun adayları

SHP-DSP birleşmesinin ilk akla getirdiği kişi **Bülent Ecevit** ise, bu birleşmenin gerçekleşebilirliğindeki birinci sorun da, Ecevit'in esnek ve hoşgörülü olmayışıdır. Bununla birlikte, sorunu çözebilecek başka siyasal güdüler de var ortada.

Orta yerde siyasal yaşamı etkileyen üç önemli "koltuk" var: SHP Genel Başkanlığı, Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı.

SHP-DSP birleşmesi, bundan uzaklaşılır ya da buna yaklaşılır, ne olursa olsun, Türkiye'nin gündeminden düşmeyecektir. Önümüzdeki dönemde gerçekleşebilirse, bu kez Bülent Ecevit'i, amızın üç koltuğun birden en yakın adayı yapacaktır. Gerçekten olabilir mi?

Bülent Ecevit, daha uzun erimli hesaplar yapan Deniz Baykal'a ve sosyal demokrat kamuoyunun en güvenilir kişiliği olmakla birlikte, hareketin çıkarları için bulunduğu konumu kolaylıkla bırakabilecek Erdal İnönü karşısında, Genel Başkanlık için "doğallığı" en güçlü adaydır. Ayrıca Ecevit, dostlarının da, hasımlarının da kabul edeceği gibi, sosyal demokrat hareketi birdenbire sıçrama gerçekleştirebilecek özelliklere sahip olan ilk liderdir.

Başbakanlık için de, aynı eğilimlerden sözetmek olası. Bu arada, birleşik bir sosyal demokrat hareket, yüzde 37,5 olan oy oranını, iktidar alternatifi olarak, küçük bir kımıldamayla yüzde 40'a çıkardığında, en büyük parti olacağı gibi, tek başına bile hükümeti kuracak sayılara ulaşabilir.

Cumhurbaşkanlığı içinse, yukarıdaki sonuçlar gerçekleştiğinde, Baykal seçeneği devreden çıkacak, İnönü'nün yanı sıra, Ecevit için bile bir imkansızın gerçekleşebileceği koşullar oluşacaktır...

DSP yüzde 9'luk bir parti. Belki de yerel seçimlerde son barutunu tüketti. Bülent Ecevit yıllar boyu parlamentonun ve siyasal yaşamın dışında kalmak yerine, birleşme seçeneğine neden ikna olmasın?

Önümüzdeki kısa bir dönem içinde, Türkiye'nin başlıca tartışma konularından birinin, işte bu yüzden SHP-DSP birleşmesi olacağı öngörülebilir. Buna koşut olarak sağdaki birleşme süreçleri ve tartışmaları da, siyasetin gündeminde, şimdikinden daha farklı biçimde yeralmaya başlayacak, kavgalılar uzlaşabilecek, küskünler barışabilecek, siyasal oluşumlar değişebilecek, yeni bir tablo karşımıza asılabilecektir. □

Orhan Birgit

"Her şeyden önce, seçim yasasının demokratikleşmesi"

ANAP'ın ne zaman gideceğine matematiksel bir cevap verilemez. Her şeyden önce, seçim yasasının değişmesi, demokratikleşmesi gerekir. Yoksa yine ona göre siyasal tablo belirlenecektir. Seçim yasası gereksiz engellerle doludur. Bir-iki parti dışında, radyo-televizyon da partilere kapalıdır. Sosyalist Parti'nin sadece Kurultayından haber verildi. DSP, MÇP de aynı durumda. Belli bir oranı aştıkları için, birer kere televizyona çıkarılıyorlar. Bu partilerin başka olanakları da yok. Seçim yasasında değişiklik yapılırsa yapılacak ilk seçimde ANAP gider. Eğer parlamentodaki muhalefet partileri isterse, Cumhurbaşkanlığı seçiminden önce de seçim yapılabilir. □

Melih Aşık

"Ülkedeki daralmalar, tarihi Eylül'e alabilir."



Acaba Özal halkın yüzde 80'inin isteğini ne zaman yerine getirecek? Koltuktan ne zaman kalkacak? Tahminler muhtelif...

Dün konuştuğumuz iki bakan gayet inanarak bu yıl erken seçimin beklenmemesi gerektiğini söylediler bana... Çankaya çevreleri, ad vermeden, erken seçim için en erken tarihin önümüzdeki bahar olacağını söylüyorlar.

Tonton'u bu Eylül'de seçime davet eden iki partiden SHP kendi içinde yoğun tartışmalar başlatmış durumda. Sanıyorum bu yüzden "Eylül" çağrıları ciddiye alınmayacak. Demirel'in politikası belki siyasi platformda Özal'ı erken seçime zorlayıcı en etkili unsur olacak...

Bunun yanında parlamento dışı etkenlerin Özal'ın kaderini belirleyeceği düşüncesindeyim. Eğer ekonomi kötü gidişini sürdürürse, Özal, tahammül sınırının sonuna varmış olan işçileri ve emekçileri yerinde tutamaz. Seçime zorlanır.

Erken seçim için muhtemel tarih önümüzdeki bahar olarak görünüyor... Ama ülkedeki daralmalar, tarihi Eylül'e alabilir. □

Senaryolar



Varlık Özmenek

Türkiye'de siyasal yaşamın çok sesli olmasa bile çok renkli arşivinde çok özgün birikimlere sahip binlerce kara mizah örnekleri arasında galiba sonuncusu uzun süre unutulmayacak.

Oniki tarafı tamamen raslantı olabilir: 12 Nisan günü başkentte meydana gelen olayda, sekiz yıldan beri Türkiye'de görev yapan ABD Büyükelçisi Robert Strauzs-Hupe, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'ye veda ziyaretinde bulunurken şöyle diyor:

— Hayatımın en güzel sekiz yılını Ankara'da geçirdim. Burada olduğum süre içinde iki ülke arasındaki ilişkilerin üst düzeyinin korunmasına katkım olduysa, çok mutlu ayrılıyorum.

Olayı izleyen muhabir arkadaşların ifadelerine göre 86 yaşındaki büyükelçinin gözleri de yaşlı.

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'den yanıt geliyor:

— **We will miss you!** (Sizi özleyeceğiz...)

Haber önüme geldiğinde gülmekten benim de, bay büyükelçi gibi gözlerim yaşardı. İşin tuhafı küçük bir söyleşi turunda kime anlattıysam en az benim kadar güldü herkes.

Ne ilginç şey! Sizlerin de, okurken güldüğünüzü görür gibi oluyorum.

İnönü devam ediyor:

— Burada olduğunuz süre içinde çok etkin oldunuz. Halklarımız ve ülkelerimiz arasında iyi bir atmosferin yaratılmasında katkıda bulundunuz...

Dünya kara parçasında Lâtin Amerika ülkeleri ve Yunanistan dışında hiçbir ülkede Türkiye'deki gibi gülünmez bu diyaloga. Nihayet bir veda ziyaretinin olağan diplomatik tümceleridir seslendirilenler.

Sayın İnönü'nün niyet ve iradesine öznel bir yorum getirmek hakkına ve yetkisine sahip değiliz elbette ama, diyalogun hardalladığı nesnellik bir harika!

Büyükelçi ve dolayısıyla da ABD'nin "en güzel sekiz yılı" ile Türkiye'nin son sekiz yılı ne gibi bir anlam örtüşmesi yaratıyor?.. Arşivimize giren kara güldürümüzün nesnelliği burada yatıyor. Bu saatten sonra da söylenecek tek söz kalıyor doğal olarak:

— Sizi özleyeceğiz!..

● ● ●

Başkentin güngörmüş siyasal kulislerine bakılırsa, ABD'nin kendini fazlaca özletmeye niyeti hiç yok. Sadece, 27 Mart sabahı hurdaya ayrılan dokuz yıllık senaryonun ivedi olarak yenilenmesi gerekiyor! Bunun için de, Ankara yeni özlem senaryoları bombardımanına sahne oluyor. Olayın sıcaklığı, 26 Mart sandığından beklenmedik bir sonucun çıkmasından kaynaklanıyor. Bu biraz da, Büyükelçi Hupe'nin hayatının en güzel yıllarının bir süre daha devam edeceği yolunda Washington'a verdiği seçim öncesi bilgilerle ilgili!

Biraz daha açarsak şöyle:

26 Mart'tan çok değil beş ay önce yapılan referandum öncesi ANAP oylarının yüzde 18 dolayında olduğu bilgileri üzerine genel oy'da bir şok gereksinimi duyuldu. Özal, "istediğim oy çıkmazsa çeker giderim" dedi. Şok etkisini duyurdu ve yüzde 35 sağlandı. Eh, aradan topu topu beş ay geçmişti, 26 Mart öncesi de, "güç odakları" şoku uygulanır ve yaklaşık bir sonuç alınırdı...

Olmadı; iş sarpa sardı. Sonuç yüzde 21.75 oldu, üstelik birincilikten üçüncülüğe düşüldü. Büyükelçinin hayatının en güzel sekiz yılı sonuçlandı.

Devlette nasıl "süreklilik" gerekliyse, Washington politikasında da sürekli-yenilik sinyalleri alevlendi.

Peki, kara güldürünün konusunu oluşturan Türkiye'nin son dokuz yılı ne olacak? Bu dokuz yıla ne gibi yıllar eklenecek? Başkentte yumaklanan soru işaretlerinin kolay yanıtları yok. Ancak iç dinamik hiç de Amerika'ya daha güzel yıllar sunacak cömertlikte değil. Türkiye'nin siyasal yaşamına bombardıman edilen senaryoların ivediliği ve çeşitliliği buradan.

Bu görünümün belki de en olumlu yanı, bu senaryoların Türkiye'ye hiçbir güzel yol ve yıl kazandırmadığı gerçeğinin kabulü önündeki engellerin başına çöken 26 Mart karabasanı...! □

YENİ BİR ANAYASA İÇİN, SHP-DYP İŞBİRLİĞİ

▶ *Hikmet Çetin: "DYP'ye döndük. Anayasa'nın hiç değilse belli bir bölümünde değişikliğin ivedi hale geldiğini de düşünerek çalışma yaşamı'na yöneldik."*





▶ *Köksal Toptan: "Böyle bir değişikliği, bu yasama döneminin başından beri SHP'li arkadaşlarla konuşuyorduk."*

■ **Jülide Gülizar**

1982 Anayasası'nın, yurttaşların temel hak ve özgürlüklerini yeterli ölçüde güvence altına almadığı, bir sivil topluma geçişin gerektirdiği düzenlemeleri yapamadığı, kaşıkla verir gibi olup, kepçeyle geri aldığı, vb. vb.. ilk günden bu yana söylendi durdu. Ve de bu Anayasa'nın değiştirilmesi gereği sürekli dile getirildi.

Bu saydıklarımız, herkes gibi, TBMM'de grubu bulunan muhalefet partileri yöneticilerinin de kafasını burgulayıp durmuş. Ve başlamışlar hafiften hafiften biribirlerini yoklamaya. Bu arada her iki taraf da kendince hazırlıklar yapmış. Ve "karşı tarafın ilke olarak buna hazır olduğunu farkettikleri anda da" harekete geçmişler.

SHP Grup Başkanvekili **Hikmet Çetin, "biz aslında Anayasa'nın tümünün değişmesini istiyorduk ama, buna sayımız yetmiyordu, bu konuda ANAP'ta da umut yoktu"**, diyor ve sürdürüyor:

DYP'ye döndük. Bu partinin 87 seçimleri öncesinde söylediklerini dikkate alarak, Türk hükümetinin sıkıntılarını bilerek ve Anayasa'nın hiç değilse belli bir bölümünde değişikliğin ivedi hale geldiğini düşünerek çalışma yaşamına yöneldik."

DYP Grup Başkanvekili **Köksal Toptan da, "Böyle bir değişikliği, bu yasama döneminin başından beri SHP'li arkadaşlarla konuşuyorduk, bu konuşmalar giderek iki partinin Genel Başkanlarının bir araya gelmesi noktasına ulaştı ve bunun gerçekleşmesinden sonra da hız kazandı"**, diyor.

İşte tam bu noktada SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, yanına Grup Başkanvekilleri **Hikmet Çetin** ve **Deniz Baykal**'ı alarak, DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel**'e gitmiş. İki lider uzun uzun konuşmuşlar.

Hikmet Çetin'den dinleyelim.

"İki taraf da hazırlıklarını ortaya koydu. Sayın Demirel bu toplantıda ayrıntılara ilişkin sorular sordu. Doğal olarak bazı konularda görüş ayrılıkları vardı. Demirel ne lehinde ne de karşısında olmadan, bunlara bakılsın dedi."

— Neydi bu anlaşmazlık konuları sayın Çetin?

— **Sendikalarda ve üst Kuruluşlarında yönetici olabilmek için, eylemli olarak en az on yıl çalışma koşulunu getiren maddeydi birisi. DYP bu sürenin daha az olmasını öneriyor, biz ise tümden kalkmasını istiyorduk. Bir başkası, lokavtla ilgili maddeydi. Biz lokavtın maddeden tümüyle çıkarılmasını istiyorduk. DYP lokavtın grev gibi bir hak olmadığını, ama bu haliyle kalmasını öneriyordu.**

— Sendika ve siyaset ilişkileri de konuşuldu mutlaka. Bu konuda görüş ayrılığı va...

— **Vardı, evet vardı. Önce konuya bizim yaklaşımımızı anlatayım. Batı'da artık siyasal partilerle sendikalar iç içe. Ülkemizde şimdilik o kadarı olmasa bile, biz hiç değilse sendikaların siyasal partileri destekleyebilmelerinden, siyasal tavrını açıkça ortaya koyabilmelerinden yanayız. Bir sendika yöneticisinin politikaya atılması durumunda ya politikayı, ya da sendika yöneticiliğini seçme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmasını istemiyoruz. Aynen, Batı'da olduğu gibi ikisini birlikte yürütebilmesi gereğine inanıyoruz.**

Sözün burasında DYP Grup Başkanvekili **Köksal Toptan**'ın söylediklerine bakalım.

— **Biz sendikalara siyaset yasağı getiren 52. maddeye esneklik vermeyi düşündük. Maddeyi sendikaların siyasal partilerden maddi yardım alamayacakları, onlara maddi yardımda bulunamıyacakları, siyasal partilerin genel politika ve programlarının destekleyicileri olamayacakları şekilde düzenledik. Yani bir orta yol getirerek, sendikaların bir siyasi parti gibi siyaset yapamayacaklarını, ama siyasetin de sendikalara kapalı olmamasına inandığımızı söyledik. Biz sendikaların siyasi partilerin yan kuruluşları gibi olmasına karşıyız.**

— Peki, lokavt maddesinde düşündükleriniz?

— **Lokavtın zaten hak olarak görülmediğini, maddede lafız olarak var olduğunu ve bu haliyle kalmasını istediğimizi bildirdik.**

DYP lideri Demirel'in **"ne lehinde ne de karşısında olmadan bakılsın"** dediği öteki konular **Hikmet Çetin**'in anlatımıyla şunlar:

— **Biliyorsunuz 1982 Anayasası'na göre hak grevi'ne gitmek olanaksız. SHP buna olanak tanınmasını istemiş. Ayrıca Devlet Denetleme Kurulu'nun sendikalar üzerindeki denetiminin çağdışı olduğunu söylemişler. Bir de Anayasa'yı çok ayrıntı girdiğini, oysa ilke olarak Anayasa'da çerçeve çizilmesini, gerisinin de 12 Eylül'ce kaldırılan 274 ve 275 sayılı yasalar gibi yasalarla düzenlenmesi gereğini vurgulamışlar.**

Bu isteklerinin nedenlerini şöyle anlatıyor **Hikmet Çetin:**

— **Bütün bu isteklerimiz her şeyden önce kendi toplumumuz için gerekli ve zorunludur. Ayrıca Avrupa Topluluğu'nun kapısını çalmış durumdayız. AT'nin standartları var. Bunlar Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nunkilerden daha yüksek. En azından ILO standartlarına ulaşmak gerek. Biliyorsunuz ILO'da Afrika ülkeleri bile var. Onların yaptıkları çağdaş düzenlemeleri bizim yapamayışımızın çok ayıp olduğunu düşünüyor ve bunu kendimize yediremiyoruz.**

— Sayın Köksal Toptan, 1987 sonlarından bu yana sürdürülen bu çalışmaları anlatır mısınız?

— **Efendim, sayın liderlerin görüşmelerinde iki partinin grup yöneticilerinin bu çalışmaları sürdürmelerine ve ortak bir metin hazırlamalarına karar verildi. Zaman-zaman Türk-İş'ten ve işverenlerden de görüşler alarak, zaman-zaman konuyla ilgili parlamenter arkadaşlarımızın da katılmalarıyla 88 Kasım'ına kadar yoğun çalışmalar yaptık. Epeyce de yol aldık.**

— Bu çalışmalara ANAP'ı katmayı da...

— **Düşündük ve teklif götürdük. Kendilerine, bir siyasi tartışma yaratmak niyetinde olmadığımızı, ama çalışma yaşamı konusunda değişiklikler yapılmasını istediğimizi anlattık. Katkılarını istedik. Önce olumlu karşıladılar. Hattá bir ara toplantılarımıza ANAP'ın üç Genel Başkan Yardımcısı da katıldı. Sonra...**

Sonra, 3 Mayıs 1988 günü Başbakan Özal **"ağır bir demeç vermiş"**. Özetle şöyle demiş:

"Biz öyle kolay kolay Anayasa değişikliği yapmayız. Muhalefet istiyor diye de yapmayız. Zaten biz arkadaşlarımıza onlarla gidip çalışma yapmaları için talimat vermedik. Arkadaşlarımızdan onların ne konuştuklarını öğrenmelerini istedik."

"Espiyonaj yani", diyorum. **Köksal Toptan** başıyla onaylayarak gülümsüyor.

— Evet, alacaklarını aldıktan sonra çekildiler ANAP'lılar. SHP ve DYP ne yaptı daha sonra?

— **İki taraf ta, o güne kadarki çalışmaların sonuçlarına bakarak vardıkları noktaları birbirlerine yazıyla bildirdiler. Bu arada bizden Sinop Milletvekili Yaşar Topçu, SHP'den de İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Önal'dan oluşan bir Redaksiyon Komitesi kurduk, ortak bir metin hazırlanması için.**

Bu ortak metin ortaya çıkamamış. Çünkü, iki-üç noktadaki görüş ayrılığı o aşamada giderilememiş. Sonra araya referandum ve yerel seçimler girmiş. Yeniden bir araya gelme olanağı bulunamamış ve araya zorunlu bir kesinti dönemi girmiş.

İki partinin grup yöneticilerinin bugünkü düşüncelerine bakalım şimdi de.

Köksal Toptan:

"Görüşme imkanı bulabilseydik sanırım o pürüzleri de giderirdik. ANAP'ta hiçbir kıpırtı yok. Ayrıca artık gereği de yok. SHP ve DYP'nin TBMM'deki toplam sayısı ucu ucuna bir Anayasa değişikliğini teklif etmeye yetiyor, bu değişikliği gerçekleştirmeye değil. Ama bu çalışmalar bir gün değerlendirme noktasına gelebilir."

Hikmet Çetin:

"Olumlu bir sonuca varacağımıza inanıyorum. Karşılıklı görüşmelerde elbette birtakım ödevlerde bulunduk. Örneğin, lokavtı bir hak olmamak koşuluyla kabul ettik. Değişiklik için kendi gücümüz yetmediğine ve bir başka partinin desteğine başvurduğumuza göre, onun isteklerini de dikkate almak şarttı. ANAP'ta hiç umut yok. Zaten artık gücü de yok. Altı yıldır hangi olumlu değişikliği yaptı ki, bu haliyle yapabilsin? Ama güzel ve ciddi bir çalışma yapılmıştır. En azından bu çalışmayı imzaya açmak ve ANAP'ın olumsuz tavrını bir kere daha açıkça sergilemek mümkündür."

Görüldüğü gibi iki parti de kapıları aralık tutuyor. Ama bunun pratikteki yararı ne olabilir. Özal'ın bütün direnmelerine karşın bir erken seçim kapıları zorluyorsa, erken seçimin zorunlu olarak siyasal partiler gündeminin birinci maddesine gelip oturacağı bir parlamentodan Anayasa değişikliği beklemek ne kadar doğru olur?

O halde?

O halde, işçiler, memurlar, emekliler, emekçiler, işsizler korosunun söyleyeceği şarkı belli.

"Vuslat bu kez de kaldı dostlar başka bahara..."□

DEMOKRASİ KURULTAYI TOPLANIYOR

Demokrasi Kurultayı, 29-30 Nisan 1989 günlerinde Ankara'da Dedeman Oteli salonlarında toplanıyor. **Aziz Nesin**, Prof. **Sadun Aren**, Prof. **Cevat Geray**, Doç. **Haluk Gerger**, Doç. **Fatih Gümüş**, Dr. **Tevfik Çavdar**, **Özcan Kesgeç**, **Rasih Nuri İleri**, **Vecihi Timuroğlu**, **Varlık Özmenek**, **Güngör Aydın**, Av. **Sami Alptekin**'den oluşan kurultay düzenleme kurulu, "yediyüzü aşkın demokrasi savunucusu"nu kurultaya çağırdı.

Gönderilen çağrı mektubunda şöyle deniliyor: **"Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü" konusunda bugüne değin yürütülen savaşımı daha da geliştirmek amacıyla nelerin yapılması gerektiği, yaklaşık dört ay önce Aziz Nesin ve Sadun Aren'in çağrıları üzerine İstanbul'da yapılan** bir toplantıda tartışılmıştı.

Kendilerine ulaşılabilen her kesimden demokrasi savunucuları, **İzmir, Ankara ve İstanbul'da yinelenen toplantılarda bir 'Demokrasi Kurultayı' düzenlemeyi öngörmüştü.**

Bizler ekli izlence çerçevesinde 29-30 Nisan 1989 günleri Ankara'da bir 'Demokrasi Kurultayı' düzenlemiş bulunuyoruz.

Kurultay'a yediyüzü aşkın demokrasi savunucusu ...".rıyla çağrılmıştır."

İstanbul'da yapılan ilk toplantı gazetemizin birinci sayısında ayrıntılı olarak yer almıştır.

Daha sonra yinelenen İzmir toplantısında **Sami Alptekin, Zeliha Şehirlioğlu, Güner Eliçin, Muzaffer İzgü, Turhan Tuna, Nevcihan Erdine, Fasih Kutluay** İstanbul toplantısında da **Çağatay Anadol, R.Nuri İleri, Turgut Gökdere, Ayhan Dümen, Demirtaş Ceyhun** çalışmaları yürütmekle görevlendirildiler. Ankara'da belirlenen görevlilerin de katıldığı ortak bir toplantı ile de "Demokrasi Kurultayı"nın toplanmasını ve çalışmaları yürütecek kurulu belirlediler.

Anayasa Mahkemesi taşınmaya başladı bile

"SAHİBİNİ BEKLEYEN BİNA" TARTIŞMASI BÜYÜYOR



Anayasa Mahkemesi eski Başkanı Ahmet Boyacıoğlu, mahkemenin tutumunu savunurken, Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Orhan Balaban, "Bir sendikanın emlâkine devletçe el konulması doğru değildir", dedi.

Adımlar (Ankara)-Anayasa Mahkemesi, Ankara'nın Çankaya semtindeki DİSK Genel-İş'in binasına taşınırken binanın "eski ve yeni sahipleri" arasındaki tartışma da büyüyor. 12 Eylül döneminde hukuk dışı uygulamalarla kamulaştırılıp el konulan binanın eski sahibi Genel-İş Sendikası'nın Genel Yönetim Kurulu üyesi ve SHP Ankara Milletvekili **Ömer Çiftçi**, TBMM'ye bir yasa önerisi sunarak, bu haksız el atmanın giderilmesini istedi. Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri **Orhan Balaban** da **Adımlar**'a yaptığı açıklamada, **"Bir sendikanın emlâkine devlet tarafından el konulması, bunun adı kamulaştırma da olsa doğru değildir"**, dedi.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesi'nin eski Başkanı **Ahmet H. Boyacıoğlu**, "Cumhuriyet" gazetesinin 11 Mart 1989 günlü sayısında **"Bir Yapının Öyküsü"** başlığı altında yazdığı yazıda, olayın yasal çerçevesini açıklayarak mahkemenin tutumunu savunurken, aynı gazetenin köşe yazarlarından **Oktay Akbal**, 8 Mart günlü, **"İşçinin Alınterine Saygı"** başlıklı yazısında, **"En başta Anayasa Mahkemesi'nin böyle bir el koymayı benimsememesi gerekirdi"**, diyordu. Bu arada yasa önerisinin sahibi **Ömer Çiftçi** de **Ahmet Boyacıoğlu**'nun görüşlerine katılmadığını belirterek şöyle konuştu: **"Adalet Partisi'nden hazineye intikal eden binaya taşınmamak için direnen Anayasa Mahkemesi'nin, Genel-İş'in binasına taşınmayı savunmasını anlamak hem çok zor, hem çok kolaydır."**



SHP Ankara Milletvekili ve Genel-İş Sendikası Yönetim Kurulu Üyesi Ömer Çiftçi, binanın sahibine verilmesi için TBMM'ye yasa önerisi sundu.

"Sahibini Bekleyen Bina" Tartışması

Gazetemizin 3. sayısında, DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası'nın Çankaya'daki binasının, Milli Güvenlik Konseyi döneminde "kamulaşmasının" öyküsü anlatılıyor ve **"Sahibini Bekleyen Bina"** başlığı altında, 12 Eylül'ün olağanüstü koşullarında yaşanan olayın hukuk dışılığı, belgelerle açıklanıyordu. Anımsanacağı üzere, Genel-İş Sendikası binası, kayyımların itirazının, dönemin sıkıyönetim komutanı Orgeneral **Recep Ergun** tarafından engellenmesi yüzünden, gerçek değerinin çok altında bir bedelle kamulaştırılmış, üstelik kamulaştırma başlangıçta Devlet Planlama Teşkilatı için yapıldığı halde, binanın daha sonra Anayasa Mahkemesi'ne aktarılması kararlaştırılmıştı. Bu arada, Dışişleri eski bakanlarından **Hasan Esat Işık**, dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı **Ahmet Hamdi Boyacıoğlu**'na bir mektup göndererek, "Binaya taşınılmasının ileride yol açacağı tartışmalara" dikkat çekmişti.

Adımlar'da yeni Anayasa Mahkemesi binasının öyküsü yayımlandıktan sonra, taraflar arasındaki tartışma yeni boyutlar kazandı. Binanın eski sahibi, DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası'nın Genel Yönetim Kurulu üyesi ve Ankara Milletvekili **Ömer Çiftçi**, haksız el koymanın giderilerek binanın geri verilmesi amacıyla, 24 Şubat 1989 günü TBMM'ye bir yasa önerisi sundu.

Boyacıoğlu'nun Yanıtı

Anayasa Mahkemesi binasının kamuoyunda tartışmalara yol açması üzerine, mahkemenin emekli Başkanı **Ahmet Hamdi Boyacıoğlu**, **Cumhuriyet** gazetesinin 11 Mart 1989 günlü sayısında, **"Bir Yapının Öyküsü"** başlığı altında, olayın gelişimini anlatan bir makale kaleme aldı. **Boyacıoğlu** yazısında, Genel-İş Sendikası binasının basında "eleştiri ve yergi konusu" yapılmasından duyduğu üzüntüyü belirtirken, daha önce kendilerine verilmek istenen Adalet Partisi binasına Anayasa Mahkemesi'nin karşı çıkışını da şöyle anlattı:

"Bazı yetkililerce önce sürülen, kapatılan Adalet Partisi'ne ait olup Hazine'ye intikal eden bina önerisinde, Anayasa Mahkemesi bütün gücüyle karşı çıkmış ve yeni çözümler üzerinde durulmuştur.

Bu cümleden olarak eski TUSLOG binası, Anayasa Mahkemesi'ne tahsis edilmiş, yapılan çalışmalar, mahkemenin, Mithatpaşa Caddesi'nde bulunan bu binaya sığmayacağını ortaya koymuştur. Nihayet, Çankaya'da inşa halinde olan ve Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na bağlı Genel-İş Sendikası'na ait olup, tamamlanmamış bina, Devlet Planlama Teşkilatı'nın ihtiyacı için, DPT Müsteşarlığı adına kamulaştırılmış, mal sahipleri adına hareket edenlerce kamulaştırma bedelinin yükseltilmesi için dava açıldığı haricen öğrenilen bu taşınmazın mülkiyeti, böylece Hazine'nin mameleki içine girmiştir."

Çiftçi: "Boyacıoğlu, Çelişkiye Düşüyor"

SHP Ankara Milletvekili **Ömer Çiftçi**, söz konusu yasa önerisinin sahibi ve Genel-İş Sendikası'nın bir yöneticisi olarak, Anayasa Mahkemesi eski Başkanı **Boyacıoğlu**'nun görüşlerine katılmadığını bildirdi. Çiftçi, konuyla ilgili olarak **Adımlar**'a yaptığı açıklamada, özetle şunları söyledi:

"Öncelikle Sayın Boyacıoğlu, 'her hukuksal olan yasaldır, ancak her yasal düzenleme mutlaka hukuksal olmayabilir' genel kuralını görmezlikten geliyor. Biz, uygulamanın yasaya değil, hukuka aykırı olduğunu söylüyoruz. Ancak, altını çizelim ki, yasa da 12 Eylül'ün, yani 5 generalin çıkardığı yasadır.

Sayın Boyacıoğlu, yazısında çok önemli bir çelişkiye de düşüyor. Kapatılan AP'nin Hazine'ye intikal eden binasının kendilerine verilmesine bütün gücüyle karşı çıkanlar, Genel-İş binası için neden aynı duyarlılığı göstermediler? Adalet Partisi'nden Hazine'ye intikal eden binaya taşınmamak için direnen Anayasa Mahkemesi'nin, Genel-İş'in binasına taşınmayı savunmasını anlamak hem çok zor, hem çok kolaydır."

Türk-İş'den Tepki

Öte yandan, Türk-İş Genel Teşkilandırma Sekreteri **Orhan Balaban** da konuyla ilgili olarak **Adımlar**'a yaptığı açıklamada, Anayasa Mahkemesi'nin tutumunu onaylamadığını belirtti. **Balaban**, Genel-İş Sendikası'nın binasına devletçe el konulmasını eleştirerek şöyle dedi:

"Biz Türk-İş olarak her şeyden önce, bir işçi kuruluşunun faaliyetten men edilmesine, daha kötüsü kapatılmasına kesinlikle karşıyız. Kaldı ki, sendika yöneticisi eğer herhangi bir suç işlemişse, bağımsız yargı önünde onun hesabını birey olarak kendisi verir. Bir sendikacının işlediği suçtan dolayı o sendikacının yönetimindeki örgüt cezalandırılamaz. Çünkü, her şeyden önce, hukukta cezaların şahsiliği prensibi esastır. Bu olayda da DİSK yöneticileri yıllar boyu yargılanmışlardır. Yargının sonucu şöyle veya böyle olabilir, o konumuz değildir. Konu, DİSK'in veya ona bağlı bir sendikanın emlâkine devlet tarafından el konulmasıdır. Bunun adı kamulaştırma da olsa, doğru değildir." □

Açılış oturumuna SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in de katılacağı kurultay izlencesi sayfamızda sütunumuzda yeralıyor.

Kurultay tarihlerinde ANAP Genel Başkanı ve Başbakan Turgut Özal'ın yurt dışında olacağından katılamayacağı öğrenildi.

DSP ve Genel Başkanı Ecevit'in ise çağrıya yanıt vermediği belirlendi. □

DEMOKRASİ KURULTAYI İZLENCESİ
29-30 NİSAN 1989 - DEDEMAN OTELİ

AÇILIŞ OTURUMU	: **Oturum Başkanı:** Sadun Aren **Başkan Yardımcıları:** Yüksel Selek - Münir Ceylan
9.30- 9.45	: Aziz Nesin: Düzenleme Kurulu adına açış konuşması
9.45-10.00	: Erdal İnönü: SHP Genel Başkanı
10.00-10.15	: Süleyman Demirel: DYP Genel Başkanı
10.15-10.30	: Necmettin Erbakan: RP Genel Başkanı
10.30-10.45	: Ferit İlsever: SP Genel Başkanı
10.45-11.00	: Abdullah Baştürk: DİSK Genel Başkanı
11.00-11.15	: Mustafa Başoğlu: Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri
11.15-11.30	: Teoman Alptürk: TMMOB Genel Başkanı
11.30-11.45	: Cemal Tercan: Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Genel Başkan Vekili
11.45-12.00	: Nevzat Helvacı: İHD Genel Başkanı
12.00-14.00	: Öğle Arası

I. OTURUM	: **Oturum Başkanı:** Aziz Nesin **Başkan Yardımcıları:** Reha İsvan - Gencay Gürsoy
14.00-14.15	: Kurultay sonuç yazanağı komisyonunun belirlenmesi
14.15-14.30	: Prof. Sadun Aren: Türkiye'de Demokrasi ve Önündeki Engeller
14.30-14.45	: Prof. Mümtaz Sosyal: Demokrasi ve Anayasa
14.45-19.30	: Tartışma
20.00	: Kurultay Yemeği - Dedeman Salonu
II. OTURUM	: **Oturum Başkanı:** Av. Halit Çelenk **Başkan Yardımcıları:** Jülide Gülizar - Özcan Kesgeç
10.00-10.15	: İlhan Selçuk: Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü
10.15-12.30	: Tartışma
12.30-14.00	: Öğle arası
III. OTURUM	: **Oturum Başkanı:** Mahmut Dikerdem **Başkan Yardımcıları:** Zeliha Şehirlioğlu - Güngör Aydın
14.00-14.15	: Tevfik Çavdar: Önümüzdeki Dönem Program Önerisi
14.15-14.45	: Tartışma
14.45-15.00	: Kurultay Sonuç Yazanağı
15.00-19.30	: Tartışma, Program ve Sonuç Yazanağının karara bağlanması

Politik göçmenlik bitti

BUGÜN DÖNÜŞ YOLU DAHA AÇIK

▶ *Politik göçmenlere gösterilen ilgi, yalnızca dönenler için değil, dönecek olanlar içindi de. Yeşilköy Atatürk Havalimanı'nda kendilerini bekleyenlerle karşılaşmalarının yaratacağı coşkudan o sırada çekinildi.*



Adımlar (İstanbul)-9 Nisan Pazar günü Yeşilköy Havaalanı'nın önü, sayıları bini aşan kadın-erkek, genç-yaşlı, davul zurna eşliğinde oynuyorlar. Kalabalık kıpır kıpır. Yunanistan'dan gelecek uçakta gözler. Uçağın inişini göremeseler bile. Geldi, haberi kalabalıkta bir dalgalanmaya yolaçıyor. Herkes gelenleri görmek için ayaklarının ucunda yükseliyor. Sıkıntılı bekleyiş bir saat sürüyor. Bakırköy Savcılığı'nca serbest bırakılan iki politik göçmen **Kemal Bulut** ve **Ahmet Türkmen** karşılamaya gelenlerle ve aileleriyle bir bütün oluyorlar. Saatler ilerledikçe, gelenlerle kucaklaşma isteği ve coşku yüzlerden okunuyor. Ancak, sevinç eksik kalıyor. İsviçre'den dönen **Gencer Uçar** siyasi polis tarafından gözaltına alınıyor. Nedeni yok. Akşamın geç saatlerinde biten hasret, **Adımlar** Kartal Temsilciliği'nce düzenlenen Şenlik'te coşkuya dönüşüyor.

Ülkeye adımlarını attıkları andan itibaren polislerce karşılanan göçmenler gazetemizi de ziyaret ettiler. Kendileriyle ilk sohbetimiz uzun oldu. Anlatmak istedikleri o kadar çok şey vardı ki. Ancak, bir bölümünü alabildik.

— Neden yurtdışına çıktınız, dönmeye karar veriş nedeniniz, gerek yurt dışında, gerek ülkeye ayak bastığınız andan itibaren nelerle karşılaştınız ve yurt çapındaki politik göçmenlere söylemek istedikleriniz nelerdir?

Ufuk Erdoğan: 1980 öncesi DİSK içindeki çalışmalarımdan dolayı suçlandım. Teslim ol, çağrısına uymayıp 1983 yılında ülkeden ayrıldım, Danimarka'ya gittim. Orada da işçiler içinde çalıştım. Ancak, asıl mücadele edeceğim yer ülkemdi. Ülkemdeki demokrasi mücadelesine katkıda bulunmak, her insanın en temel hakkı olan, ülkesinde özgürce yaşayabilmek ve bu hakkı, gaspedeceklere karşı savunmak, politik göçmenlerin ülkelerine özgürce dönebilmelerine katkı vermek için ülkeye dönmeye karar verdim. Şeyahat belgemi üç gün önceden aldım. Uğurlamaya politik göçmenler, işçiler ve Danimarkalı dostlarımız geldi. Bizden önceki dönüşlerden edindiğimiz kötü izlenimlere karşın, istemimiz daha büyüktü. Ancak, havaalanında polisler bize "normal" davrandılar. Bizi bekleyenlere savcılıkta ifademizin alınmasından sonra kavuştuk. Akşam Kartal Adımlar Temsilciliği'nin şenliğindeki coşku görülmeye değerdi. Avrupa'daki dostlardan aldığımız selamları ilettik. Gördük ki, gösterilen ilgi sadece bize değildi, dönmek isteyen tüm politik göçmenlere gösteriliyordu.

Celal Güney: 1980 yılında DİSK'in kapatılma istemiyle mahkemeye verilmesinden sonra gözaltı ve tutuklamalar başladı. Teslim ol çağrısına uymadım ve 1985'te yurtdışına çıktım. Çıktığımız günden itibaren dönüş gündemimizdeydi. Dönüşler başlayınca konsolosluğa seyahat belgesi için başvurdum.

Olumsuz cevap verildi. Araya Hollanda İşçi Partisi girdi, hemen ardından belediyenin de ısrarı başlayınca, konsolosluk belgemi verdi. Hollanda'dan büyük bir coşku ile uğurlandım. Uçak alana indiğinde, uçak içinde anons verildi: Kimlikler hazırlansın. Herkes kimlikleri elde uçağın kapısından çıktı. Polis beni ve Vehbi'yi bizimle birlikte gelen delegasyondan ayırdı, başka kapıdan karakola aldı. Karakolda; "yurtdışına nasıl çıktın, pasaportu kimden aldın, parti üyesi misin" biçiminden sorular sorup ifademi aldılar. Çıkarıldığımız Bakırköy savcılığınca serbest bırakıldım. Dönüşümle şunu anladım ki, politik göçmenlerin dönüşü ülkedeki demokrasi kavgasına büyük yararlar sağlıyor.

Kemal Bulut: Ben de arkadaşlarım gibi aşağı yukarı aynı nedenlerle yurtdışına 1982'de çıktım. Kendi isteğimle dışarı çıkmadım. Bu nedenle de ilk fırsatta döndüm. Ancak dönüş yolunu açan, Kutlu ve Sargın'ın ülkeye dönüşleridir. Onlara yapılanlar bizim gözümüzü korkutmadı. Dönüşleri, ülkeye dönüşün olanaklı olduğunu gösterdi. Daha sonra gelenlerin geri çevrilmeleri ve bir kısmının girebilmeleri ve bizlerin hepimizin ülkeye girebilmeleri, dönüş yolunu da açtı. Dönüş için Birleşmiş Milletler Muacerei Komiserliği'ne başvurdum. Bu komiserlik konsolosluğa kötü muamele görüp görmeyeceğimi ve bu konuda teminat vermelerini istedi. Ayrıca, döneceğim gün bir basın toplantısı düzenlediler ve bizi uğurladılar. Evime döndüğüm ilk akşam telefonla arayarak, hal ve hatırımı sordular. Bu ilgi gerçekten çağdaş bir ilgidir. Havalimanında dört resmi polis beni alarak karakola götürdü. Bakırköy savcılığı beni serbest bıraktı. Bundan sonra ancak eşim, çocuğum ve dostlarımla kucaklaşabildim.

Vehbi Özer: 1984 yılında ülkeden ayrılmak zorunda kaldım. Bu ayrılış kişisel tercihim değildi. 12 Eylül'ün getirdiği karanlık döneme dört sene dayanabildim. Yurtdışında ülkemle bir an için bile olsun bağlarım kopmadı. Verilen demokrasi mücadelesini içimizde hissediyorduk. Bu nedenle dönmek zaten hep gündemde idi. Sargın ve Kutlu'nun dönüşleri işkence görmelerine rağmen bizi umutlandırdı. Her dönüş, bir sonraki dönüşün önünü açtı. Uluslararası dayanışmanın boyutları da gözardı edilemeyecek bir büyüklükteydi. Ülke içindeki dostların gerek ülke içinde, gerek havaalanında yarattıkları direnç, bize uygulanacak tutumu belirledi. Siyasi polisin tehdit ve şantajları eksik olmadı tabi. Ne ki, kamuoyunun baskısı siyasi polisin üzerinde de etkisini gösterdi. Bu baskıyı konsolosluğun bize seyahat belgesi vermedeki kolaylığında da hissettik. Polis, havaalanındaki coşkudan bizi kaçırdı. Coşkuyu, Kartal Adımlar Şenliği'nde kucakladık. Şurası açıktır ki, bugün dönüşün yolu daha geniş ve açıktır. Dönmek isteyen politik göçmenlerin dönüş yollarını daha da açacak her göreve şimdiden talibim. □

"Kutlu ve Sargın serbest bırakılsın, 141-142 kaldırılsın"

BU HEDEF GERÇEKÇİDİR

■ **M.Ata Uçum**

Nihat Sargın ve Haydar Kutlu on yedi ay önce ülkeye geldiler. On dokuz gün süren işkenceli sorgudan sonra tutuklandılar. Tutukluluk hali halen sürüyor. DGM savcısının **asrın davası** dediği, TBKP davasında duruşmaların başlamasından bu yana on ay geçti. Bu davanın dışında, Kutlu ve Sargın hakkında çeşitli illerde tek tek başka davalar da açıldı.

Hepsinde de suçlama iki nedene dayanıyor: Komünist örgüt kurmak ve bölücülük propagandası yapmak. Yani ülkemizin temel meselelerinden ikisi; Komünist Parti ve Kürt Sorunu suçlama konusu yapılıyor.

Ama bu davaların şimdiye kadar açılan benzerlerinden temel bir farkı vardır. Kutlu ve Sargın, komünist olduklarını ve KP'yi yasalda kurmak için geldiklerini ilan etmişlerdi. Bu nedenle diğer 141-142 davalarında "sanıkların" komünist olduklarını, komünizm propagandası yaptıklarını saptayıp, ceza verme şeklinde gelişen mutad yargılama süreci, bu davalarda "birdenbire" anlamsız hale geldi. Davanın bu niteliği seyrini de değiştirdi.

Mahkemeler Kutlu ve Sargın'a şimdiye kadar niçin ceza vermediler ya da veremediler?

Öyle ya, 141-142'nin "suç" saydığı eylemi yaptıklarını açıkça söylüyorlar. Ceza vermek için bu "samimi ikrar"ın dışında delil aramaya gerek var mı? Ya da hukuksal açıdan henüz gerekli süreçlerin tamamlanmadığı ileri sürülebilir mi? Bu gerekçe Ankara DGM'de bir an için kabul edilse bile, Malatya ve İstanbul'daki gelişmeler nasıl açıklanacak?

Haydar Kutlu Malatya DGM'de açılan davadan beraat etti. Nihat Sargın'a İstanbul'daki davada tahliye kararı verildi. Kutlu'nun beraat kararı kesinleşti. Beraat kararına gerekçe olarak, "delil yetersizliği" gösteriliyor. Bir insan düşünün ki, komünist olduğunu, KP'nin Genel Sekreteri olduğunu, komünist olarak yıllardan beri faaliyet yürüttüğünü söylüyor ve bunu herkes biliyor, sonra da bu insanın komünist olup olmadığı konusunda yeterli delil bulunamadığı için beraat ettiriyoruz, deniyor. Hukuktan anlamayan bir insanın dahi buradaki açık çelişkiyi görmemesi mümkün değildir.

Bu durum, yaşanan hukuk bunalımının tipik örneğidir. Bu davalar sürdükçe, hukuksal temel olan 141-142 varoldukça bu bunalım derinleşerek devam edecektir.

Bu bunalımın ana nedeni bugünkü politik rejimdir. Sorunun çözümü demokratik bir rejimin inşaasına başlamaktan geçmektedir. Bu olanaklıdır. Yerel seçim sonrası demokrasinin ülkenin gündemine somut olarak yerleştiği teyid olunmuştur. Demokrasi kazanılmadan da gündemden inmeyecektir. Ama bir



▶ *Kutlu ve Sargın Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde, Tayfun Mater, Mehmet Bayrak ve İbrahim Açan ile.*

şartla; demokrasiden yana tüm güçlerin hedefi kaybetmeden, kararlı bir mücadele sürdürmeleri bugün daha da elzemdir.

Yaklaşık bir buçuk yıl önce başlayan, TBKP'nin yasalda kurulması girişiminin, değişime dinamik ve devrimci bir müdahale politikası, yeni bir demokratik rejimin koşullarını hazırlama ve ona katkı demek olduğu, bugün daha açıktır. Bu girişimi bugünkü koşullarda farklı biçimlerde sürdürmek ve daha üst aşamalara çıkarmak zorunludur.

"Kutlu ve Sargın Serbest Bırakılsın" talebiyle başlatılacak bir girişim bu farklı biçimlerin en önemlilerinden birisi ve yasallaşma mücadelesinin bulunduğumuz döneme özgü boyutudur.

Bu talep, bugün gerçekçi ve ulaşılabilir bir hedef haline geldiği için özel bir girişim konusu yapılmalıdır. Politik ve hukuksal koşullar elverişlidir.

Erken seçim tartışmaları, seçim ve ceza yasası, anayasa ve cumhurbaşkanlığı seçimi meselelerinden bağımsız gelişmiyor, gelişemez. Demokratik koşullarda erken seçim, tartışmanın ekseni olacaktır.

Aydınların girişimiyle nisan sonunda yapılacak ve 141-142'nin de yoğun olarak tartışılacağı Demokrasi Kurultayı, yükselen işçi hareketi

BİRLEŞİK BİR SEÇİM KAMPANYASI

■ Mevlüt İlgin

Yerel seçimlerden sonra haftalar geçmesine karşın, Diyarbakır'daki seçim sonuçları hâlâ güncelliğini koruyor. Seçim kampanyaları sırasında, Diyarbakır'da yalnızca yerel yönetim sorunları tartışılmadı. İşkence, düşünce özgürlüğü, insan hakları, kürt kökenli yurttaşlar üzerindeki baskılar ve kürt sorununun sürekli tartışılan konular olması gibi özellikleriyle, Diyarbakır seçimleri sıcaklığını koruyor.

Diyarbakır seçimlerini başka illerdeki seçimlerden ayırdeden yan, siyasi partilerin yanı sıra, oy potansiyeli güçlü bir bağımsız adayın seçimlere katılmasıydı. Sosyalist bir kürt aydını olan Refik Karakoç adı çevresinde pekçok kişi toplandı. SHP ve DSP'nin dışındaki tüm sol güçler, Karakoç'un seçim kampanyası içinde etkin olarak yeraldılar.

Diyarbakır'da, ancak büyük olanakları olan partilerin altından kalkabileceği etkinlikte kampanyalar örgütlendi. Her biri birer açık hava toplantısına dönüşen kahve toplantıları, tüm dikkatlerin bağımsız adaya çevrilmesine yolaçtı. Bu durumdan etkilenen öbür partiler de, şu ya da bu ölçüde kürt sorununun üstünde durmaya başladılar.

SHP'li Turgut Atalay'ın **"Seçildiğim takdirde Halepçe katliamıyla ilgili anıt diktireceğim"**, biçimindeki açıklaması, adayların kürt soruna ilgisiz kalamadıklarını görmek açısından ilginçtir.

Refik Karakoç'un 19 Mart'ta yaptığı mitinge, 10 bin kişi katıldı. 25 Mart'da yapılan ikinci mitinge ise bu kez 10 bini aşan sayıda kişi katılıyordu. Binlerce genç, aydın, işçi, kadın alanı bir bayram yerine çevirdiler. Mitingde konuşan SHP Malatya milletvekili **İbrahim Aksoy**, **"Kürt halkının taleplerini savunmaya devam edeceğini"**, söylüyordu.

Konuşmacılardan **Salih Şimşek** ise, kürt dili üzerindeki yasağa değindi. Şimşek, 12 Eylül'den sonra çıkarılan 2932 sayılı yasayla kürt dilinin yasaklandığını belirttikten sonra, bu yasanın kaldırılması için Avrupa ve Türkiye kamuoyunu harekete geçmeye çağırıyordu.

• • •

Diyarbakır'da bilindiği gibi seçim sandıklarından 72 bin oy çıktı ve SHP 18 bin oyla belediye başkanlığını kazandı. Ancak iptal edilen oylarla birlikte, 24 bin oyun Karakoç'a verilmesi, halkın tercihini kime yaptığını gösteriyordu. Kullanılan oyların üçte biri Karakoç'a verilmek istenmişti. Ne var ki, oy kullanmadaki güçlük ve karmaşa, okuma-yazma oranının özellikle kadınlar arasında düşük oluşu, çok sayıda oyun iptal edilmesine yolaçtı.

Refik Karakoç'un kampanyasına katılanlar, Diyarbakır seçimi sonuçlarını şöyle değerlendiriyorlar:

— Kampanya boyunca gösterilen etkinlikler ulusal bilincin yığınları nasıl sardığını ve giderek yayıldığını çok somut biçimde gösterdi.

— Kürt varlığının tanınması, kürt dili üzerindeki yasağın kalkması istemi, binlerce insanı harekete geçirip maddi bir güç haline geldi. Bunlar kazanılmaksızın demokrasinin olamayacağı bir kez daha görüldü.

— Birleşilince neler yapılabileceği yaşanarak görüldü.

Kısaca, bu kampanyadan herkes bir şeyler öğrendi.□





▶ *Binlerce genç, aydın, işçi ve kadın, Refik Karakoç'un seçim kampanyasını bayrama çevirmişti.*

---

bu tartışmaları doğrudan etkileyecek gelişmelerdir.

Nisan ayı açısından diğer önemli bir olay da Türkiye ve Avrupa Karma Parlamento Toplantısının ülkemizde yapılmasıdır. Bu toplantının ana gündemi Türkiye'deki demokratikleşme sürecidir.

Demokratik bir seçimin temel önkoşullarından birisi siyaset yapmanın önündeki tüm yasakların kaldırılmasıdır. Kendini siyasi olarak ifade eden ve demokratik yöntemlerle mücadeleyi kabul eden her düşünce ve örgütlenmenin siyasi alanda yerini alması sağlanmadıkça demokratik bir ortamdan sözedilemez.

Tam da bu noktada, partilerini yasallaştırma ve siyasi yaşama demokratik yol ve yöntemlerle katılma amacında olan Kutlu ve Sargın'ın tutuklu kalmalarının anlamını sormak gerekir. Hiç bir politik çevrenin bu durumu açıkça onaylamadığı bellidir.

Öte yandan, hiç bir politik güç, 141-142'nin' gerekli olduğunu savunmuyor. Mahkemeler uygulayamıyor. Seçimlerin hemen öncesinde başbakanın bu kez çok daha kesin bir dille 141-142 ve 163'ün kaldırılacağını açıklaması sözüedilen durumu daha pekiştirmiştir.

Gereksizliği en geniş kamuoyunda da iyice açığa çıkan 141-142 yüzünden, yalnızca Kutlu ve Sargın'ın değil, bu kapsamdaki diğer tüm siyasi tutuklularında, tutukluluk hallerinin devamı zoraki bir uygulamaya dönüşmüştür.

TBKP davasında mahkemenin içine düştüğü hukuksal açmaz da meselenin diğer bir yanıdır. Malatya ve İstanbul'daki gelişmelerden sonra, sorunun bu hukuk düzeni çerçevesinde hukuksal çözüm olanağı kalmamıştır.

Mahkeme her celse tutukluluk halini gerekçelendirme konusunda biraz daha zorlanmaktadır. Gözü dışarıdadır. Politik ortamın tahliyeye elverecek bir durum yaratmasını beklemektedir. Ve o durum hızla oluşuyor. "Serbest Bırakılsın" girişimi bu oluşumu tamamlayacaktır.

Serbest bırakılmanın gerçekleştirilmesi halinde koşullar 141-142'nin düşmesi içini daha elverişli hale gelecek, yasallaşma mücadelesi yeni bir aşamaya yükselecektir.

Politikada ancak gerçekçi ve ulaşılabilir hedefler, daha ileri hedeflerin yolunu açabilir.

Bu hedefin gerçekleşmesinin, iki insanın serbest bırakılmasının ötesinde önemli politik sonuçlar doğuracağı görülmelidir.

En sade ifadeyle komünist adıyla açıkça eylemde bulunmanın fiili olanakları tamamlanacak, 141-142 fiilen geçersizleşecektir. Bu kapsamda olan ve örgütsel faaliyetten, yazdıklarından, yayınladıklarından ötürü tutuklu bulunanların da serbest bırakılmasının önündeki temel engel yıkılacaktır. Yine 141-142 kapsamında eylemleri bulunan ve bu nedenle ülkeye dönmekte tereddüt eden, dönüp de türlü güçlüklerle karşılaşan politik göçmenlerin dönüş olanaklarında temel bir değişim olacaktır. Diğer sol siyasi davaların gelişme seyrinde olumlu bir etki yaratacak, en azından salt örgüt üyeliğinden yargılanan birçok tutuklunun serbest bırakılması gündeme gelecektir. Kutlu ve Sargın'ın serbest bırakılmasıyla, haklarında varolan "bölücülük suçlaması" da fiilen anlamsızlaşacak, bu durum Kürt sorununun daha geniş ve daha etkili platformlarda dile getirilmesine olanak sağlayacaktır...

Olumlu etkiler yalnızca bunlarla sınırlı olmayacaktır. Önemli olan şunun görülmesidir: Kutlu ve Sargın'ın serbest bırakılmasının sağlanması, sadece onlar ve partileri için sonuç doğuran bir olay değil, ülkenin bundan sonraki gelişme sürecinde ciddi etki yapacak politik eylemlerden biridir. Bu eylemin sonuçlarından demokrasi istiyen herkes ve en fazla da devrimci sol güçler yararlanacaktır.

Dikkat edilmesi gereken temel bir nokta 'Kutlu ve Sargın serbest bırakılsın' talebinin bir politik af talebi olmadığıdır. Çünkü af, 'suçluyu **bir daha yapmama koşuluna** bağlı olarak serbest bırakma olayıdır. Eylemi suç sayan hukuk düzenlemeleriyle ilgili değildir.

Oysa Kutlu ve Sargın'ın serbest bırakılması durumunda, bu kapsamdaki hiç bir eylem ve işin bir daha yapmama koşulu olmayacaktır. Çünkü bunun her türlü (politik, hukuksal) temeli çökmektedir. Bu nedenle Kutlu ve Sargın'ın serbest bırakılması talebi demokratik yenilenmenin başlangıç noktalarından biridir. Gerçekleştiği taktirde bu süreç fiilen başlamış olacaktır. Ve böyle bir ortamda demokratik bir talep olan 'Genel politik af' talebinin yükseltilmesinin olanakları daha da genişleyecektir.

Son olarak 'Kutlu ve Sargın serbest bırakılsın' istemi etrafında gerçekleştirilecek etkinliklerin, nasıl bir demokrasi istediğimizi ortaya koyan nitelik ve işlevde bir çıkış olacağı, bu nedenle de rejimi belirleyecek bileşenlerden biri konumuna yükselebileceğine dikkat çekmek gerekir.

Özetle gerçekçi olan bu hedefin gerçekleşmesi artık tümüyle öznel girişime kalmıştır. Girişmek ve görmek gerekir.□

Yeşilyurt
SORUMLULAR CEZALANDIRILMALI

24 Nisan günü, hakkını aramasını bilen kürt köylülerinin hakkını sağlamada yalnız olmadıklarını bilmeleri, biz insan hakları savunucularına çok şey kazandıracaktır.

■ Cemal Polat

Türkiye'de bir insanın hakkını araması için hele bu bir Kürt köylüsüyse bu hem çok güçtür hem de hakkını arayanın başına görünür görünmez belaların açılması olasılığı vardır. Bu yüzdendir ki, çoğu zaman insan hakkını aramaktan vazgeçer, allaha bırakır. Çünkü daha önce yaşadığı eziyetler, işkenceler, baskılar onun gözünü yıldırmıştır. Bu gerçeği bilen devlet yetkililerimizde hukuku ve yasaları çiğnemekte adeta pervâsızlaşırlar.

Yeşilyurt köylüleri, "Ne olursa olsun" diyerek resmi makamlara başvurduklarında yetkililer tam bir engelleme stratejisi uyguladılar. O dönemin içişleri bakanı **Mustafa Kalemli** olayla ilgili şu açıklamayı yapıyordu: "Son günlerde basınımızda hislere hitap edecek ve gerek kendi kamuoyumuzda gerek uluslararası alanda, ülkemiz hakkında yanlış kanaatlerin doğmasına neden olacak şekilde takdim edilen, Mardin'in Cizre ilçesi Yeşilyurt köyündeki bazı vatandaşlarımıza güvenlik kuvvetlerince insan hakları ihlali niteliğinde kötü muamelelerde bulunduğuna ilişkin iddialar, Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve jandarma asayiş komutanlığında tahkik edilmiş ve bu iddiaların doğru olmadığı saptanmış bulunmaktadır."

Bakan bu açıklamayı yaptığı vakit Cizre savcılığı olayda suçlanan binbaşı **Cafer Çağlayan**'ın ifadesine bile henüz başvurmamıştı. Ayrıca şikayetçi köylülerin ifadesi de alınmamıştı. Aynı gün başbakan Özal da TV'de "Türkiye'de işkence yoktur" diyor ve işkence görenlerin kendisine gitmelerini istiyordu.

Tabi bu tür engellemeler, tehditler Kürt köylüsünü şikayetlerinden vazgeçirtemedi. Yeşilyurt köylüsü "insan olma" kimliği ile şahıslarına, onurlarına, yönelmiş işkenceye karşı direndiler, "ne olursa olsun" diyerek haklarını aramaktan vazgeçmediler. Olayın geldiği bugünkü aşama, Yeşilyurt köylülerine bok yedirenlerin baş sorumlusu olarak yargılanan 12. jandarma tabur komutanı Cafer Çağlayan hakkında 3 yıla kadar hapis cezası isteniyor. Duruşma 24 Nisan günü başlıyor. İstemimiz o ki, devlet yetkilileri olayın başında uyguladıkları engelleme stratejisine benzer yöntemlere başvurmasınlar.

Dileğimiz insanlara bok yedirenlerin cezalandırılmasıdır.

İkincisi 24 Nisan günü, hakkını aramasını bilen Kürt köylülerin hakkını sağlamada yalnız olmadıklarını bilmeleri, biz insan hakları savunucularına çok şey kazandıracaktır.□

Sosyalist Parti 1. Kongresi'nden izlenimler

TEMEL SORUNLARIN UZAĞINDA

Halil Berktay: *"Dünyada, yeni, eşitlikçi, çok merkezli bir enternasyonalizm anlayışının kapısı açılmıştır. Sosyalist Parti merkezindeki arkadaşlar Gorbaçov revizyonizmi ve ona karşı saflaşma teorisi ürettiler.*



Ferit İlsever: *"Bugünkü parlamentodan halkın yararına hiçbir şey çıkamayacak. Parlamento iktidarıyla, muhalefetiyle çürümüştür."*

■ **Gürbüz Özaltınlı**

"Tam işleri toparlayacaktık, bir kısım adamlar geldi, yahu bu Stalin ne büyük hatalar yapmış, diye konuşmaya başladılar. Bende zaten akıl kalmamış, araştırmaya başladım işi. Araştırıyorum ama, içinden çıkamıyorum. Sonra sordum, 12 Eylül'ü Stalin mi yaptığı acaba. (gülüşmeler ve yoğun alkışlar)

Başladım partiyi örgütlemeye. Baktım ki Stalin düşmanları bu sefer de parti düşmanı. Haklılar, 12 Eylül gelmiş, düzenle uyuşmuşlar, gidiyorlar evlerine giyiyorlar terliklerini, pijamalarını, geçiyorlar televizyonun karşısına, ne yapsınlar partiyi? (gülüşmeler ve yoğun alkışlar) Oysa, çözüm Sosyalist Parti'dedir arkadaşlar. Bu kanat manat laftır. Bunlar kanat kırandır. Bu kanat çıkar kanadıdır. En büyük düşmanımız reformizmdir. Bürolarda viski yudumluyarak olmaz bu işler, beyler. (alkışlar) Bu işler zordur."

● ● ●

"...Aydınlar artık yoruldu. İçinde bizim gibi birkaç Stalinci bürokrat kaldı. Şimdi mücadelenin gerçek sahipleri geliyor. (alkışlar) ("işçiler birleşin-iktidara yerleşin" sloganı) Şunu tesbit edelim: Türkiye aydınını sapır sapır döken bir hastalık var. Deniliyor ki, aydınları bu duruma düşüren katı merkeziyetçi parti anlayışıdır. Ben buna katılmıyorum. Türkiye sosyalist aydınının örgüt sorununda sınıf tutumu son derece zayıftır."

● ● ●

"...Önümüze çıkan en büyük engel reformizmdir. Solun birliği tepeden şeflerin kararlarıyla gerçekleşmeyecektir. Solun birliği toprak işgallerinde, petrol rafinelerinde, grev çadırlarında, sokaklarda gerçekleşecektir."

Yukarıda pasajlar aktarılan konuşmalar, 8-9 Nisan tarihlerinde Ankara Gölbaşı sinemasında toplanan Sosyalist Parti kongresinde delegeleri en çok coşturan konuşmalardan yalnızca birkaçıydı. Aralarında FKÖ Türkiye temsilcisi **Abu Firas**, Suriye Komünist Partisi temsilcileri **Nebih Rüşeydat** ve milletvekili **Abdülkarim Mannaa** ve İtalyan Komünist Partisi temsilcisi **Roberto Cioli**, Fransız Komünist Partisi temsilcisi senatör **Charles Lederman**, Kıbrıs CTP temsilcisi **Fadıl Çağda**'nın da bulunduğu konuklar ve delegeler, coşkulu bir topluluğa konuştular. Sözleri sık sık sloganlarla kesildi. Uzun uzun alkışlandılar. Suriye ve İtalyan KP temsilcileri, Kutlu ve Sargın'la dayanışma duygularını ifade ettiler, onların özgürlüğü için yürütülen uluslararası kampanyaları aktif biçimde desteklediklerini belirttiler.

Delegelerden birisiyse diğer delgelerin soğuk bakışları altında kürsüye geldi ve konuşması boyunca salondakilerden değil, balkonda oturanlardan büyük ilgi ve destek gördü. Bunun nedeni, delegeler, protokol ve basın dışında kimsenin salona oturtulmaması izleyicilerin balkona alınmasıydı. Bu delege, sosyalist soldaki tartışmaları izleyenlerin kolayca öngörebileceği gibi **Halil Berktay**'dı:

Berktay şunları söyledi:

"Değerli arkadaşlar, benim burada delege olarak bulunmam iki ilginç gerekçeye dayalı bir önerinin oylanması sonucu gerçekleşti. İlçe delegesi olmadığım için katılamadığım Ankara il kongresinde il başkanı Ali Kalan arkadaşımız 'gelsin son konuşmasını yapsın' demiş. Böylelikle delege seçilmişim. Ben böyle bir daveti kırabilir miyim?

"Burada ileride üzerinde düşünebileceğimiz on onbeş cümle söylemek istiyorum. Dünya nereye gidiyor? Türkiye'nin durumu nedir? Bu sorular üzerine on onbeş cümle söylemek istiyorum.

"Sosyalist Parti küçük bir partidir. (salondan 'senin kafan küçük' diye laf atılıyor) Evet benim kafam küçük. Sosyalist Partinin, gövdesi, tabanı, taraftarı aşağı yukarı buraya doluşmuş durumda. Sosyalist Parti Ankara, İstanbul gibi illerde dahi ilçe kongrelerini 15-20 bilemediniz 50 üyeyle yapan bir parti. Gösterdiği bağımsız belediye başkan adayları, 8 derginin ortak adayından da çok daha az oy alan parti. Ankara, İstanbul belediye başkan adayları 200, 400, 500 arasında oy aldı.

"Kapsamlı olarak tartışmalı, kapsamlı bir çıkış yolu bulmalıyız. Bu çıkış yolu, eski, alışmış olduğumuz kalıplardan farklı olmalıdır. Alışkanlıklar önemlidir ve büyük gücü vardır. Alışkanlıklar teskin edicidir, alışkanlıklar emniyet vericidir ama, biz artık 20 yıllık alışkanlıklarımızın en azından bazılarıyla siyaset yapamayız. Onlardan kurtulmadan büyük işçi sınıfı hareketi ile bağ kuramayız.

"Gerçek şudur: Dünya ve Türkiye değişiklik içindedir. Dünyada birinci olarak, ulusal kurtuluş savaşları devri kapanmıştır. İkinci olarak sosyalizmin deneyleri açısından, Ekim devrimiyle başlayan dalga sona ermiştir. Bunun çok önemli bir unsuru, Ekim devrimi mirasının Stalinizm prizmasında süzülmüş biçiminin iflas etmiş, tükenmiş olmasıdır. 1930'larda Sovyetler Birliği'nde sistemleştirilen ve Sovyet sistemi olarak tüm dünyaya sunulan sistem iflas etmiştir.

"Dünyada, yeni, eşitlikçi, çok merkezli bir enternasyonalizm anlayışının kapısı açılmıştır. Sosyalist Parti merkezinde arkadaşlar Gorbaçov revizyonizmi ve ona karşı saflaşma teorisi ürettiler. Bugün burada bu teoriyi üreten bir merkez için ilginç bir tablo çıktı ortaya. Kongreye çok değişik çevreler çağrıldı, davete kimler geldi? Ülke içinden Adımlar dergisi temsilcileri geldi. Dünyadan Fransız Komünist Partisi geldi. Suriye Komünist Partisi geldi. Neden bunlar geldi, ben sizin yerinizde olsam düşünürüm bunun üzerine.

"Öncü parti kavramı var. 1910'larda bir takım insanlar kendi ülkelerinin somut koşullarında kitlelere önderlik edebilecek bir parti modeli yarattılar. Bugün Türkiye'deki sorunumuz 1990'ların, 2000'li yılların öncü partisinin kurulmasıdır. Bu 1910'ların öncü partisinin taklidi olmayacaktır. Bizleri öncü parti görüşünü reddetmekle, işçi sınıfına sırt çevirmekle, entellikle suçluyorlar. Nasıl 1910'larda başka ülkelerin devrimcileri kendi ülkelerine göre bir parti yaratmışlarsa, biz de bu gün Türkiye özgüllüklerine uygun bir parti yaratmak zorundayız. Şöyle bir parti olmalıdır bu: Teori ve tahlilde kıldan ince kılıçtan keskin bilimsel analizci. Jargoncu değil. Dar kadro partisi değil geniş kitlesel emek partisi. Monolitik değil, kanatlılığı lafzen kabul edip muhalefeti ezme politikasını açıkça formüle eden, muhalefeti kum torbasına çevirmeyi düşünen değil, çoğulculuğu parti içine getiren bir partiye ihtiyacı vardır. Birlik lafı edip, birleşikliği kendi etrafında gören değil, değişik akımlarla birlikte partiyi oluşturmayı öngören bir anlayışı savunuyoruz. Bu parti bütün sosyalistlerin çabasıyla kurulacaktır.

"Bugün ben bu kürsüden, Sosyalist Parti içinde lekeleyici saldırılarla karşı karşıya bırakıldım, tezvirata uğrayan bir azınlığın mensubu olarak konuştum. Bir dahaki konuşmamda, geniş birleşik sosyalist partinin çoğunluğunun mensubu olarak konuşacağım."

Berktayın konuşması bittiğinde Gölbaşı Sineması'nda iki ayrı slogan bağırılıyordu: "Yaşasın birleşik sosyalist parti", "Yaşasın Sosyalist Parti". Soğuk duş etkisinin ardından kısa bir gerilim yaşandı ve ortalık duruldu.

Sosyalist hareketin güncel tartışma konularına ilgi duyanlar açısından yukarıya aktarılan konuşmalar, Sosyalist parti kongresinin profilinin anlaşılmasına yardımcı olabilir. Buna şu notlar eklenebilir: İstanbul'dan gelen, işçi direnişlerinde yer almış delegeler vardı. Bunlar, işçi sınıfı içindeki hareketlenmeye ilişkin gözlemler aktardılar. Hemen her delege sınıfın ayağa kalkmakta olduğuna dikkat çekti ve mücadelenin merkezi önderliğe kavuşturulması gereğine işaret etti. Bu tür konuşmalar sempati ve coşkuyla izlendi.

Öte yandan sosyalistlerin birliği gibi temel tartışma konularından birinin delegelerin dikkat merkezinde olmadığı görülüyordu. Ülkenin demokratikleştirilmesinde demokrasi güçlerinin birliği sorunu üzerine hemen hemen hiçbir tartışma yürütülmedi. Örneğin kongrenin ikinci gününde tartışılan acil istemler bildirgesinde yer alan genel demokratik isteklerin hangi politik güçlerle birlikte gerçekleştirilebileceği, Sosyal demokrat akımın hedeflerin kazanılmasında konumunun ne olduğu üzerinde hiç durulmadı. Bu konuda kayda değer tek ipucu, Genel Başkan **Ferit İlsever**'in açış konuşmasında bugünkü parlamentodan halkın yararına hiçbir şeyin çıkamayacağı, parlamentonun iktidarıyla, muhalefetiyle çürümüş olduğuna ilişkin değinmeleriydi. İlsever konuşmasında ana muhalefet partisini, IMF politikalarını Özal'dan daha iyi uygulama iddiasında olan bir parti, DYP'yi ise küf kokan muhalefet olarak değerlendiriyordu.

Delege tartışmaları sırasında üzerinde hiç durulmayan diğer konu da dünya çapında yaşanan köklü değişimler ve bunun ülke politikalarına etkisiydi. İşçi sınıfına yapılan övgülerden ve duygulara seslenen konuşmalardan dünya ve Türkiye'nin temel sorunlarına ilişkin analitik yaklaşımlara pek sıra gelmedi.

● ● ●

Türkiye'de bir kısım sosyalistler 80'li yıllarda köklü bir içe dönük tartışma sürecine girdiler. Bir yanda Marksist teori üzerinde büyük bir ağırlık kuran sosyalist dünyada ortaya çıkan sorunlar ve yaşanan değişim, diğer yanda 12 Eylül'le birlikte gücünün ya da güçsüzlüğünün farkına varma ve yaratılan illüzyonların dağılması ağır bir tempoyla da olsa giderek genişleyen sosyalist kesimleri köklü bir gözden geçirişe yöneltiyor.

Bu tartışmaların çıkış noktası ülkenin politik yaşamında etkili bir sosyalist gücün yaratılması yollarının aranmasıdır. Nasıl etkili olabiliriz? Bu günlere dek neden etkili olamadık? Sorular bu kadar yalındır. Bu sorular ve yaşanan deneyler karşısında, hayatın bütün gerçekliğini açıklayan basit, net ve kesin formüller dokunulmazlıklarını kaybetmektedirler. Bu tartışma parti kavramından militan tipine, siyasal söylemden kapitalist dünyada olup bitenleri anlamaya, toplumun kültürel dokusunun öneminden sosyal psikolojiye kadar, alabildiğine zengin alanları kapsama eğilimindedir ve üretken bir potansiyel taşımaktadır. En öne çıkan arayış ise güçlerin birleştirilmesinin yolunu bulmak, gelişkin, ortak bir senteze ulaşmaktır.

Sosyalist hareketin değişik gelenekleri bu tartışmanın yarattığı sarsıntıyı yaşıyor. Ortaya ilginç bir tablo çıkıyor. Bu tablo tamamlanmış değildir ve kısa zamanda da tamamlanamayacaktır. Kabaca, marksizmin belli bir yorumunun temel kavramlarını ve içinden geldiği siyasal akımın ana yaklaşımlarını köklü bir biçimde sorgulamaya geçen kesimlerle, buna oldukça sert tepki gösteren ve geleneksel yaklaşımların savunuculuğunu yapan kesimler arasında beliren bir saflaşmadan söz edilebilir. Tartışmanın ne zaman durulacağını, Türkiye sosyalizmini nasıl bir oluşumun beklediğini kestirebilmek için çok erken. Ancak şimdiden şu söylenebilir, saflaşmanın özellikle subjektif etkilerle erken kemikleşmelere ve karşılıklı sağırlaşmalara dönüşmesi olumsuz olacaktır.

Sosyalist parti kongresi, bu partinin söz konusu saflaşmayı oldukça hırçın ve sert yaşadığını gösteriyor. Parti çoğunluğunun, yenilenmeci akımın tartışma masasına sürdüğü sorunlara kendisini kapattığı görülüyor. Oysa sorunlar görmezlikten gelinerek ortadan kalkmıyor.

Devletten yurttaşlarına

"TASARRUFA TEŞVİK" ALDATMACASI

Çalışanların tasarrufa teşviki için getirilen bu uygulama, zorunlu ve cebri bir uygulamadır, kaçınma eğilimi yoktur. Niteliği itibariyle zorunlu borçlanmadır...

"Çalışanların tasarrufa teşvik edilmesi" adı ücretlerden yapılan zorunlu kesintiler, çalışanların enflasyon karşısında her geçen gün biraz daha eriyen satın alma güçlerini daha da azaltırken, bozuk gelir dağılımını ücretliler aleyhine bir kat daha bozmaktadır.

Tasarrufa teşvik uygulamasıyla toplanan milyarlarca liranın nerde ve nasıl kullanılacağı konusu kamuoyunda endişelere yol açarken, Devlet Bakanı **Adnan Kahveci**, Ziraat Bankası'nda Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı adına açılan "tasarrufu teşvik hesabın"nda biriken 242 milyar liranın bir bölümünün TEK (Türkiye Elektrik Kurumu) tahvillerine yatırılarak nemalandırıldığını (değerlendirildiğini), geri kalan bölümünün ise faize yatırıldığını açıkladı.

Çalışanların tasarrufa teşvik edilmesi amacıyla gelirlerinden yapılan zorunlu kesintiler 1988 yılının Nisan ayından bu yana uygulanıyor. 1988 yılı içinde çalışanlardan yüzde 2, devlet ve işverenden ise yüzde 3 oranında tasarruf kesintisi yapıldı. Ancak 1989 yılına kadar çalışanların yüzde 2 oranındaki tasarruf payı, kamu sektöründe ilgili kurum ve kuruluş tarafından, özel sektörde de işveren tarafından karşılandı.

Bakanlar Kurulu'nca tasarruf kesintisi oranı arttırılarak, 1989 yılının Ocak ayından itibaren ücretlerden yapılacak kesintiler yüzde 3'e, devlet ve işverenin katkısı ise yüzde 4.5'e çıkarıldı. Çalışanlardan yapılacak kesintinin devlet veya işveren tarafından karşılanmasına ilişkin geçici madde de yürürlükten kaldırılarak, kesintilerin doğrudan ücretlerden yapılacağı açıklandı.

Cebri bir uygulama

Çalışanların tasarrufa teşviki için getirilen bu uygulama zorunlu ve cebri bir uygulamadır, kaçınma eğilimi yoktur. Niteliği itibariyle zorunlu borçlanmadır. Borçlanma karşılığı olarak, önceden belirlenen faiz ya da pay yerine, Yüksek Planlama Kurulu'nun belirleyeceği esaslar ve Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı'nca belirlenecek esaslar dahilinde yapılan nemalandırma sonucu elde edilen gelir, ancak emeklilik ya da ölüm halinde çalışana ödenecektir.

Çalışanın elinden zorla alınan paranın, yıllar sonra emekli olunca nemasıyla birlikte ödenmesiyse, emekliye hiçbir yarar sağlamayacaktır. Nema değersizleşecek, reel olarak negatif olacak, ana para da enflasyonun altında ezilip kalacaktır. Tasarruf kesintisinin neması ile birlikte ölüm halinde ilgilinin kanuni mirasçılarına ödenmesiyle, tam bir kara mizah örneğidir.

Sermaye kaynak aktarılıyor

Geçmiş yıllarda yaşanan tasarruf bonosu, MEYAK gibi uygulamaları anımsatan bu uygulama, otoriter rejim arayışıyla yakından ilişkili fon modeline yeni bir katkı olarak ekonomi içindeki yerini almıştır. 3417 sayılı, Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesi'ne ilişkin yasaya göre, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı, hesapta toplanan paraları Yüksek Planlama Kurulu'nca belirlenecek esaslar dahilinde, her türlü menkul kıymetlere ve verimi yüksek yatırımlara yatırmak suretiyle nemalandırabilecektir. Bu açıkça kamuda toplanan paraların özel sektöre devri anlamına geliyor.

Toplanan paraların her türlü menkul kıymetlere ve verimi yüksek yatırımlara yatırılması, kamu açıklarının kapatılması yanında, asıl amacın sermaye piyasasının zenginleştirilmesi ve sermayeye kaynak aktarımı olduğunu göstermektedir. Çalışanların gelirlerinin bir kısmına el koyup, bunların nemalandırılacağını öne sürerek ücretlileri tasarrufa teşvik etmekse, tam bir aldatmacadır.

Bu uygulamadan zarar gören kesim ücretliler ve çalışanlardır. Devlet katkısı zaten halktan toplanan paralarla sağlanmakta, işveren katkısı ise gider gösterilmektedir. Öte yandan işveren, bu kesintiyi fiyatlara fazlasıyla yansıtmak ve maliyet giderlerini yüksek göstermek olanağına sahiptir. Büyük sermaye bu yolları kolaylıkla kullanırken, tasarruf kesintisinin 10 ve daha fazla işçi çalıştıran yerler için uygulanması, Türkiye'de yaygın olan küçük işletmelerin bölünmesine neden olacak ya da küçük işyerlerinde çalışan işçilerin bir kısmının beyan edilmemesine yol açacaktır.□

Kimlerden kesinti yapılacak

3417 sayılı yasaya göre, Devlet Memurları Yasası, Türk Silahlı Kuvvetleri Yasası, Hakimler ve Savcılar Yasası ve Yükseköğretim Personel Yasası hükümlerine göre aylık alan kamu görevlileri, yasa ve yasaların verdiği yetkiye dayanarak kurulan kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personel, 10 ve 10'dan fazla işçi çalıştıran işyerlerinde çalışan işçiler, yasalar uyarınca sözleşmeli statüde çalışan personel ile 1479 sayılı esnaf ve sanatkarlar ve diğer bağımsız çalışanlar, Sosyal Sigortalar Kurumu Yasası'na tabi olarak çalışanlardan "tasarruf kesintisi" yapılmaktadır.□

Maliye ve Gümrük eski bakanı Vural Arıkan

"ZORUNLU TASARRUF ANAYASA'YA AYKIRIDIR"

▶ *Eski ANAP hükümetinde maliye ve gümrük bakanlığı yapan* **Vural Arıkan**'*dan, çalışanlar üzerindeki zorunlu tasarruf haksızlığı ve uygulamanın yasal dayanakları konularındaki görüşlerini aldık. Uygulamanın iptali için çeşitli yollar bulunduğunu belirten Arıkan, şu görüşleri dile getirdi.*

Zorunlu tasarruflar harp ve olağanüstü dönemlerde ağırlık kazanan bir uygulamadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya, İngiltere ve Fransa'da yaygın bir şekilde uygulanmıştır. Bizdeki örneği ise 1960'lı yıllarda memurlara satılan tasarruf bonoları ile yaşanmıştır. Bu arada belirli dönemlerde kamu kuruluşlarına tasarrufu yaygınlaştırmak amacıyla haklı olarak bono satışı gerçekleştirilmiş, ancak bu satışlar kurum özelinde kalmıştır.

Vergilerin en önemli özelliklerinden biri zorunlu olmasıdır. Zorunlu tasarruflarda da aynı özellik sözkonusudur. Zorunlu tasarruflar gelecek dönemlerde faiz getirse de esas itibariyle vergidir.

1982 Anayasası ile devlet, çalışanların hayat seviyelerini yükseltmekle yükümlüdür. Ancak zorunlu tasarruf uygulaması nedeniyle çalışanların gelirlerinde reel olarak bir gerileme yaşanacaktır. Bu uygulama Anayasa'ya aykırıdır. Anayasa'da zorla çalıştırma yasağı bulunmaktadır. Bu yasak zorla borçlanma için de geçerlidir. Hiç kimse zorla çalıştırılamayacağı gibi zorla tasarrufa da sevkedilemez.

Tasarruf kesintisiyle karşı karşıya kalan kişi, yasanın Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle kesinti tarihinden itibaren 30 gün içinde Vergi Mahkemesi'nde dava açmalıdır. Vergi Mahkemesi olayı ciddi görürse konuyu Anayasa Mahkemesi'ne intikal ettirir. Anayasa Mahkemesi iptal ederse mesele yoktur. Eğer Vergi Mahkemesi Anayasa'ya aykırılık talebini ciddi bulmazsa, o zaman ilgilinin temyiz suretiyle Danıştay'a başvurması mümkündür.□

KİT'ler peşpeşe satışa çıkıyor

ÖZALLEŞTİRME

■ **Orhan Çelik**

▶ *Karşı çıkılması gereken, Türkiye ekonomisi için yaşamsal önemi olan sektörlerin uluslarötesi şirketlerin denetimine geçmesidir.*

Gazetemizde dizgi hataları öylesine çok ki, yukarıdaki başlığı görenler "hah yine affedilmez bir dizgi yanlışlığı" diyecekler. Ama yok. Bu kez dizgi hatası değil. Son günlerde kamuoyunun her kesimini yakından ilgilendiren bir "operasyon"a değinmek istiyorum.

24 Ocak kararları denilince akla ilk gelen Özal olmuyor mu? Her ne kadar IMF dikte ettirse de, uygulanabilirliğini güvenceye alabilmek için 12 Eylül darbesiyle generaller erke elkoysa da, 24 Ocak'ın uygulayıcısı Özal değil mi?

İşte **Özal**'ın uygulayıcısı olduğu ve 9.yılına giren 24 Ocak kararlarının önemli bir yanını oluşturan özelleştirme "operasyonu" da, Amerikan **Morgan Guaranty**'nin hazırladığı bir raporla yürürlüğe girdi. Ve KİT'lerin satışı birbiri peşisıra geldi.

Bugün çok geniş kesimlerin özelleştirmeye karşı çıktığını günlük basındaki demeçlerinden okuyor, öğreniyoruz. Mülkiyeliler Birliği'nin geleneksel Cumartesi buluşmalarında konuşan **Güngör Uras**, "**Özelleştirmeye karşı değilim ancak hatalar yapılmaktadır**", diyor. (18 Şubat 1989) Çünkü **Uras**'a göre KİT'lerin satışına en kârlılarından başlanmıştır. Ankara Üniversitesi Rektörü **Necdet Serin**'in ise ancak ...dan sonraki gerekçesi, enflasyonun çok yüksek olması. DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel** de 14 Şubat günlü partisinin grup toplantısında, özellikle çimento sanayinin özelleştirilmesine karşı çıkarak, bunun, "**milli sanayii çok uluslu tekellere devretmekten başka birşey olmadığını**" vurguladı.

Bu arada tek tek işverenler, sanayi ve ticaret odaları yöneticileri de benzer ancaklarla **Özal**'ın özelleştirmesine karşı çıktıklarını açıkladılar. Devletçiliğin böylesine savunulması karşısında birçok insan "ne oluyor?" diye sormadan edemedi.

Kuşkusuz özelleştirmeye karşı tavır alan bu kesimlerin özellikle çıkış noktası, hisselerin çokuluslu şirketlere devredilmesiydi. DYP Zonguldak milletvekili iktisat Doçenti **Tevfik Ertüzün**, "**ANAP'ın yaptığı özelleştirme değil, sömürgeleştirmedir**" dedikten sonra, **biz yabancı sermayeye karşı değiliz ama, bu şekilde fırsat verilmesine de karşıyız**" diyor. (27 Şubat 1989, Zaman gazetesi) SHP İstanbul milletvekili **Aytekin Kotil** de, aynı gazeteye verdiği demeçte yabancı sermayeye karşı olmadığını ama bu şekilde satışa karşı çıktığını belirtiyordu. Hatta TRT eski genel müdürü, **Özal**'ın danışmanı Prof. **Tuncer Toskay** da yabancı sermayeye satış yerine KİT'lerin "**Türk özel sektörüne devri**"nin yararlı olacağını söylüyordu.

Bu ve benzer tepkileri dile getirenlerin özelleştirmenin mantığına karşı olmadıkları görülüyor. Tepkiler daha çok zamanlama, satışa kârlı KİT'lerden başlanılması, uluslarötesi şirketlere öncelik verilmesi gibi noktalarda toplanıyor. Burada "KİT'ler halkın malı", "kimin malını kime satıyorsun" türünden gerekçelerle karşı çıkanları dikkate almayı bile gereksiz buluyorum. Sırf muhalif olmak için söylenmiş sözlerden öteye geçmiyor bu türden karşı çıkışlar.

Bence üzerinde durulması gereken iki nokta var. Birincisi, özelleştirme planının hazırlayıcısı Morgan Guaranty'nin raporunda belirtilen ve özelleştirme önündeki en önemli engel olarak KİT'lerdeki personelin en kısa sürede tasfiye edilmesi. Ki ilk adımda 150 bin işçinin işten çıkarılmasından sözediliyor. Ve ilk uygulama da **Etibank**'ta başlatıldı. Sırada ise, **TEK**, **ÇİTOSAN**, **TUĞSAŞ**, **TMO**, **DHMİ**, **PTT**, **TKİ**, **TTK**, **TDÇİ**, **TCDD** gibi kuruluşlar var. Sözleşmeli personel uygulamasıyla başlatılan sendikasızlaştırma girişimleri, yığınsal işten çıkarmalarla sendikaları güçten düşürmeyi hedefliyor. İkinci ve daha önemli nokta ise, gerçekten Türkiye ekonomisi için yaşamsal öneme sahip sektörlerin uluslarötesi şirketlerin denetimine geçmesi. Bunun ne anlama geleceğini, özelleştirmeye şu ya da bu nedenden karşı çıkan tüm kesimlerin dikkate alması gerekir. Ve belki bu noktada en geniş kesimler birlikte davranabilme yönünde adım atabilirler.□

İşçi eylemlerinin ayırıcı özellikleri ve Türk-İş

DİRENİŞ DALGASI BÜYÜYOR



İki ayrı koldan yürüyen işçilerin arasında kalan polis, tek çareyi saldırmakta buldu.

▶ *Bütün işçi eylemlerinde gözlenen bir olgu da, tabanın sağ-sol gibi ayrımların ötesinde, birlik içinde toplu hareket etmesi oldu.*

▶ *1980 öncesinde olduğu gibi, sendika yönetimlerince planlanan eylemlerden, tabanın girişkenliğinin sendika merkezlerini eylem kararları almaya zorladığı bir aşamaya geçilmiş bulunuyor.*

■ Cem Doğan

12 Eylül burada da yanıldı. Anayasa ve yasalarla oluşturulmak istenen "suskunluk" duvarı, işçi sınıfının yeni ve yaratıcı kitlesel eylemleriyle zorlandı, aşıldı, daha ileri adımlar için umut verdi. Sınıfın kendine güveni arttı. 1983'de çıkarılan sendikal yasalarla grev yasaklarının genişletilmesi, sendikaların yapısının merkezileştirilerek sendikal hareketin denetiminin kolaylaştırılması, pekçok kısıtlayıcı hüküm, son aylarn işçi eylemlerinin ortaya çıkmasını önleyemedi. Emekçi halk kesimleri 12 Eylül'ün son partisi ANAP'ın politikalarına tepkilerini "oy vermeme" biçiminde gösterirlerken, işçi sınıfı bu tepkisini eylemleriyle çok daha somut biçimlerde ortaya koyması, ANAP'ın aldığı ağır yenilginin hazırlayıcı etkenlerinden oldu.

Araştırmalarla ortaya konan, 1977'den bu yana işçi ücretlerinin gösterdiği büyük aşınmalar, 12 Eylül sonrasında Yüksek Hakem Kurulu ve daha sonra da kamu işveren sendikaları eliyle çok daha büyük boyutlara ulaştı. Son 10-12 yıl, özellikle de son 9 yıldaki gerçek ücretlerdeki aşınmalar yüzde 60'ı buldu. Son bir yılın yüksek enflasyonu ile bu oran kimi sektörlerde yüzde 60'ı da aştı. Bu da işçi sınıfının kitlesel tepkisinin temelindeki başlıca etken oldu.

Yeni eylem biçimleri

Türkiye'de iki milyona yaklaşan sendikalı işçilerin yaklaşık beşte biri grev yasağı kapsamında bulunuyor. Bunun yanı sıra, Bakanlar Kurulu, grev hakkı olan işkollarında da bir grevi "**genel sağlığa**" ve "**ulusal güvenliğe**" aykırı bularak "**erteleyebiliyor**".

60 gün süreli bu "erteleme"den sonra grev yeniden başlayamıyor, uyuşmazlık Yüksek Hakem Kurulu'nca çözüme bağlanıyor. 1983'de kabul edilen Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt yasasının "**erteleme**" adıyla getirdiği bu "**yasaklama**" ile Türkiye'de grev hakkı ancak Bakanlar Kurulu'nun tanıdığı ölçüde "var" olabiliyor.

28 işkolundan şu anda 9'u tamamen ya da kısmen grev yasağı kapsamında. Sendikal yasaların başka birçok kısıtlayıcı ve yasaklayıcı hükmüyle oluşturulan bu duvarı çatırdatan işçi eylemlerinin özellikleri ve ayırdedici yanları ise şöyle:

— **Toplu sözleşmelere bağlı olarak ortaya çıkması:** İşçi eylemlerinin hemen tamamının yürütülen toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde işveren kesiminin düşük ücret verme politikasını kınama ile başlaması, toplu sözleşme süreci içinde ağırlıkla da kamu kesimi toplu sözleşmeleri ile bağlantılı olarak kendini göstermesi farkediliyor. Geleneksel olarak eylemsiz bir kesim olan büyük kamu işletmeleri işçilerini de kapsaması eylemlerin en önemli yönlerinden biri. ANAP hükümetinin kamu işveren sendikaları eliyle kamu işyerlerinde ücretleri düşürme politikası bu işyerlerinde ortaya çıkan eylemleri hazırladı. Protestolar doğrudan hükümete yönelik siyasal bir öz kazandı. 1983 sonundan beri uygulanan bu acımasız politika, Türk-İş'in "hükümetlerle iyi geçinerek yüksek ücret elde etme ve işçileri politika dışı tutma" diye özetlenebilecek devlet sendikacılığı felsefesinin tabanını oydu.

— **Tabanın birliği:** Bütün işçi eylemlerinde gözlemlenen bir olgu da tabanın sağ-sol gibi ayrımların ötesinde birlik içinde, toplu hareket etmesi oldu.

— **Yaygınlık:** İlk kez bütün Türkiye çapında, bütün bölgelere yayılan, pekçok işkolunu kucaklayan ve bütününe yayılma eğilimi gösteren bir işçi sınıfı mücadelesi ortaya çıkmış bulunuyor.

— **Kendiliğindenlik-Yönlendirme:** Türk-İş'in kemikleşmiş, sağ yapılı sendikalarının tabanında, eylemlerde kendiliğindenlik unsuru sık sık dipten gelen bir dalga gibi kendini duyururken, demokratik muhalefet sendikalarında ise, eylemleri yönlendirme, en azından ayak uydurma gözlemlenebiliyor. Bağımsız **Çelik-İş** gibi (24 bin demir-çelik işçisinin eylemleri), Türk-İş'e bağlı Tes-İş gibi (85 bin enerji işçisinin 5 Nisan Çarşamba günü yurt çapında uyguladığı yemek boykotu) örnekler ise, geleneksel olarak sağ yönetimli olagelmiş sendikalarda da, tabanın, birlik içinde tavrı ile sendika yönetimini merkezi eylem kararları almaya itekliyebildiğini gösteriyor. Geçen yıl Türk-İş'in bütün Türkiye'de uyguladığı bir günlük yemek boykotu da bunun örneklerindendir. 1980 öncesinde olduğu gibi sendika yönetimlerince planlanan eylemlerden, tabanın girişkenliğinin sendika merkezlerini eylem kararları almaya zorladığı bir aşamaya geçilmiş bulunuyor.

— **Yaratıcı eylem biçimleri:** Grevler kadar etkili ve yankı yapan işçi eylemlerinin önemli bir yanı da yepyeni, işçi sınıf mücadelesinde ilk kez ortaya çıkan türden olanlarının çokça olması. İş yavaşlatma, fazla çalışmaya kalmama gibi üretimi etkileyen eylemlerin yanı sıra, sayısı sayılamayacak kadar çok, üretimi doğrudan etkilemeyen pasif eylem biçimleri ortaya çıktı: Sakal bırakma, servise binmeme, çıplak ayakla basın toplantısı yapma, toplu telgraf çekme, toplu viziteye çıkma, toplu saç kazıtma, yalınayak yürüme, toplu alkış tutma vb. vb. Grev yasaklarını aşan, grev etkisindeki bu eylemlerin bu çeşitlilikte ve bu yoğunlukta ortaya çıkması Türkiye işçi sınıfı hareketinde ilk kez görülüyor.

— **Katılımın yüksekliği:** 24 bin demir-çelik işçisinin eylemleri, 85 bin enerji işçisinin yemek boykotu, henüz tamamını kapsamasa da Yol-İş üyesi 120 bin karayolu, köy hizmetleri ve bayındırlık bakanlığı işçisinin katılımıyla Mart başından bu yana eylemlerin kapsadığı işçi sayısı, kaba bir hesapla **300 bini** aşmış bulunuyor. 8-10 dolayında işkolunda çalışan ve 2 milyona yakın sendikalı işçinin onda bir dolayında bir bölümünü kucaklayan eylemlerin ortaya çıkardığı tablo, tüm sendikalı işçileri içine alacak bir genel grevin ülke politikasında yaratacağı etkinin gücü hakkında bir fikir vermektedir.

Türk-İş'in demeç politikası

İşte belki de Türk-İş'i korkutan bu. Ülke politik yaşamını derinden sarsacak, hükümet değişikliklerine bile yol açabilecek bir potansiyelin zorlayıcılığıyla, geleneksel devlet sendikacılığı anlayışına bağlılık arasında, yoğun bir demeç verme politikasıyla "günü kurtarma" çabaları Türk-İş yönetiminin bugünkü durumunu anlatıyor. Genel grev kararına bir türlü gidemeyen Türk-İş, geçen yıl Mayıs ayında sendikalar yasasında yapılan değişiklikle sendika yöneticilerine dört dönem daha seçilme hakkı tanıyan tavizi kopardıktan sonra eylemlerini birden durdurmuştu.

1988 başlarında uygulamaya başladığı eylem programı ile tarihinde görülmedik ölçüde bir eylemlilik içine giren Türk-İş, Mayıs ayında kopardığı tavizden sonra eylem programının en önemli kısmını oluşturan iki saatlik genel oturma grevi, İstanbul mitingi ve genel grevi gerçekleştirmekten vazgeçmişti.

Bugün ise, 90 dolayında Türk-İş sendikacısını, Türk-İş'in beş yöneticisinden üçü ile 32 sendika genel başkanından 10'unu ilgilendiren "emekli sendikacılar' sorunu ile Türk-İş yönetimi köşeye sıkışmış görünmektedir. "Eylemlilik" genel kurullar yılı olan bu yıl, kendilerinin bir daha seçilemeyerek sendikacılık yaşamlarının sona ermesine, "eylemsizlik" ise, belki de yapılacak bir yasa değişikliği ile bir taviz daha koparmalarına ve sendika yönetimlerinde kalmalarına yol açabilecek.

Emekli sendikacılar sorunu Türk-İş yönetimini köşeye sıkıştırmış gibi görünüyor. Bu nedenle Türk-İş'ten genel grev, toplu grev gibi büyük eylemlerin öncülüğünü yapmasını beklememek gerçekçi olur. Türk-İş'in parçalı yapısı da buna engel. ANAP'a yakın olan ve Türk Metal genel başkanı **Mustafa Özbek**'in önderliğindeki "hareketçi" kanadın şimdiye kadar eylemleri önlemede, bütünlüğü bozmada birçok çıkışı oldu. Türk-İş merkezinin sendikalar üzerinde yaptırım gücü olmaması, Türk-İş'in, göründüğünün tersine, merkeziyetçi bir yapısının (DİSK'in tersine) bulunmaması da, niyetlenilse bile toplu eyleme gidişin önünü tıkamak isteyenlere her türlü olanağı sağlıyor.

Yine emekli sendikacılar sorununa ilişkin bakanlıkta yapılan gizli toplantıda verilebilecek örnekler arasında. "Kapalı kapılar ardında politika" Türk-İş ve bağlı sendikalara yıllardır, on yıllardır egemen oldu. Hükümetin elindeki kozlar nedeniyle çoğunluğu DYP eğilimli Türk-İş yönetimi bu tür ilişkilerini sürdürürken, hükümete yakın sendikacılar neden bu kervana katılmasınlar? İşte böyle bir yapıdan bütünlüklü ve kapsamlı eylem beklemek gerçekçi değil. İş yine taban dinamizmine ve demokratik muhalefet sendikalarına kalıyor. Olan da bundan başka bir şey değil zaten. □

Polis saldırmaya başladı, işçilerin sabrı taştı

''ÖZAL İSTİFA, İŞÇİLER ELELE GENEL GREVE''



İşçilerin demokratik haklarını geri almak, toplu sözleşme görüşmelerinin tamamlanmasını sağlamak için başlattıkları direnişler, sonunda polis saldırısıyla karşılaştı.

İstanbul'un **Kasımpaşa** bölgesinde, çoğunluğu askeri işyerlerinde çalışan 5000 dolayında işçinin Kasımpaşa parkına çıkma isteğini engellemeye çalışan polis, düzenlediği saldırıda daha çok kadın işçileri hedef aldı. Gazetemizin basıma gireceği sırada edindiğimiz bilgilere göre, hastanelere kaldırılan yaralı işçi sayısı 10 dolayında.

13 Nisan günü gerçekleştirilen eyleme, önce **Taşkızak** ve **Camialtı** tersanelerinin işçilerinin yürüyüşüyle başlandı. Polis, bir yandan bu iki tersaneden gelen işçileri engellemek için barikat kurarken, öbür yanda da **Haliç Tersanesi** ve **Dikimevi**'nden gelen işçilerin önüne çıktı. İşçilerin polis barikatını yarmak için gösterdikleri direniş, polisin saldırısıyla karşılaştı. Saldırının ertesinde, önce oturma eylemi yapan işçiler, daha sonra geldikleri iki ayrı koldan, işyerlerine döndüler.

Direniş ve çatışma, işçilerin özellikle hükümeti hedef alan sloganları seçtikleri ve **''Özal istifa, işçiler elele, genel greve''** diye bağırdıkları görüldü. □

Kocaeli'de 10.700 işçinin direnişi

Gölcük Tersanesi'nde üretim yavaşladı

Adımlar (Kocaeli-Kocaeli'deki Tersane, Tüpraş, Karayolları, TEK, DSİ işçileri, 10 Nisan'dan başlayarak, üretimi yavaşlattılar. Bu işyerlerinde direnişe katılan toplam işçi sayısı, 10 bin 700 olarak belirlendi.

Türk-İş Başkanlar Kurulu'nun 10 Nisan'ı ''pasif direniş günü'' olarak ilan etmesinden sonra başlayan direnişlere katılan işçiler, hükümet işçiyi tatmin edecek bir ücret sağlayana kadar, farklı eylem biçimlerini gündeme getireceklerini belirtiyorlar.

Türk Harb-İş Sendikası ile Milli Savunma Bakanlığı arasında devam eden toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde sendikanın istediği zam talebinin işverenin masaya getirdiği yüzde 50 oranındaki komik teklifle tıkanması üzerine, Pazartesi gününden başlayarak Tersane ve tüm askeri işyerlerinde iş yavaşlatma eylemi ile hükümetin tutumu protesto edildi. İş yavaşlatma eylemi nedeniyle Tersane'de üretimin en düşük düzeye indiği, eylemin devam edeceği belirtiliyor.

4500 Gölcük Tersanesi işçisi, iş yavaşlatma eylemlerine ek olarak, 11 Nisan günü de kadınlı erkekli büyük bir grup olarak, öğle tatili sırasında kent merkezinde parka gelerek, oturma eylemine geçtiler. Eylemlerini alkışlarla sürdüren işçiler, polisin, **''dağılın''** uyarısına, **''Burası park, hava güzel, biz de geldik parkta oturuyoruz''**, yanıtını vererek dikkate almadılar. □

Karayolu işçilerinin protestosu E-5'de

Küçükyalı Karayolu işçileri, işverenin toplu sözleşme görüşmelerindeki tutumunu protesto için, 24 Mart günü yemek paydosunda E-5 asfaltına çıktılar. Yol-İş Sendikası'na bağlı olan işyerinde çalışan yaklaşık 70 işçinin protesto eylemini, işyerinde çalışan memurlar da desteklediler.

Daha sonra kendisiyle görüştüğümüz Yol-İş Sendikası Şube Yönetim Kurulu üyesi **Ali Akdağ**, işverenin toplu sözleşmeyi yokuşa sürmeye kararlı olduğunu belirterek, şunları dile getirdi:

''Ayın 23'ünde Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve İmar İskan Bakanlığı'na bağlı genel müdürlüklerde uyuşmazlık zaptı tutularak, Çalışma Bakanlığı'na gönderildi. Uyuşmazlık zaptının gönderilmesinden sonra Karayolları Genel Müdürlüğü'nün 17. bölge işyerlerinde toplu viziteye çıkma gerçekleştirildi.. Yol-İş İstanbul 1 No'lu şube üyeleri toplu sözleşme neticelendirilene kadar da sakal eylemini sürdürecekler.''

Ali Akdağ, ''milyonlarca liralık araç hasara uğradığında, zararın şoförlerin maaşlarından kesildiğini'', belirterek, ''sigortadan alınması gereken paranın şoförlerin cebinden çıktığını'' sözlerine ekledi. □

"Ekmek kavgası veriyoruz"

Adımlar (Bayrampaşa)-Birleşik Alman İlaç Fabrikası'nda 1 Ocak tarihinde başlayan toplu sözleşme görüşmeleri 3 Nisan 1989 tarihinde bağıtlandı. İşçiler elde ettikleri sonucun kararlı bir şekilde yürüttükleri eylemlere bağlı olduğunu ve sonuçtan memnun olduklarını belirttiler.

Petrol-İş Sendikası'na bağlı Birleşik Alman İlaç Fabrikası'nda 1 Ocak tarihinden beri sürmekte olan toplu sözleşme görüşmelerinin sonuçlanması üzerine, işçiler bir dizi eylemler gerçekleştirdiler. Eylemler sırasında bir kadın işçi, yemek boykotu, servislere binmeme, mesaiye kalmama gibi eylemler yaptıklarını anlatarak, bir noktanın altını çiziyordu. **''Bu eylemlerimiz hiçbir zaman ideolojik değildir. Ekmek kavgası veriyoruz.''**

31 Mart günü viziteye çıkmama eylemi gerçekleştiren işçiler, işverenin işyeri temsilcilerini görüşmeye çağırması üzerine, eylemlerine son verdiler. İşyeri temsilcileri ile yapılan görüşme sonucu 3 Nisan 1989'da toplu sözleşme bağıtlandı. Yeni toplu sözleşmeye göre işçiler yıllık izinlerine bir hafta daha uzatma, yılbaşı ödeneği alma gibi bir önceki sözleşmede olmayan yeni haklar elde etmiş oldular. □

1 MAYIS ALANI'NA DOĞRU

▶ *Türk-İş'e bağlı Petrol-İş, Kristal-İş, Deri-İş, Tümtis, Belediye-İş ile bağımsız Otomobil-İş sendikaları, Laspetkim-İş, Banks ile Yol-İş, Harb-İş, Tarım-İş sendikalarının İstanbul şubelerinin desteğini alarak, 1 Mayıs'ın 100. yılını kutlamaya hazırlanıyorlar.*



▶ *1976 1 Mayıs'ı. İşçi sınıfının demokratik savaşımının yığınsal ve görkemli kutlanması, sonraki yılların önünü açmıştı.*

Taner Renda (İstanbul)-İlk kez DİSK'in öncülüğünde 1976 yılında kutlanan 1 Mayıs, bir sonraki yıl kana bulandı: 37 ölü. Daha sonraki yıllarda da emek güçleri 1 Mayıs alanını terk etmediler; 1 Mayıs kutlaması sürdürüldü. Sekiz yıl sonra, 1988 yılında, yine Taksim-1 Mayıs alanına çıkma girişimi işçiler ve devrimci sol güçler tarafından gündeme getirildi. İki ayrı kol halinde 1 Mayıs alanına yürünüyor, bu yürüyüş polis tarafından cop ve sopalarla durduruluyordu. 1988 yılında 1 Mayıs'ı kutlayanlar, 1989'da, 1 Mayıs'ın 100. yıldönümünde yine alanda olacaklarına söz veriyorlardı. 1989 1 Mayıs'ını kutlamak için, sendikalar yine harekete geçmiş durumdalar.

Türk-İş'e bağlı **Petrol-İş, Kristal-İş, Deri-İş, Tümtis, Belediye-İş** ile bağımsız **Otomobil-İş** sendikalarının genel başkanları 1 Mayıs 1989 miting başvurusu için kendi aralarında bir tertip heyeti oluşturdular. **Laspetkim-İş, Banks**, ve merkezleri Ankara'da olduğu için bu başvuruya katılamayan **Yol-İş, Harb-İş** ve **Tarım-İş** sendikalarının İstanbul'da bulunan şubeleri de bu yılki kutlama girişimlerine katılacaklar.

Kutlama girişimlerini yürütecek olan sendikalar, ilk iş olarak İstanbul'da şubesi bulunan tüm sendikaların şubeleriyle yaptıkları toplantıda, miting öncesi yapılması gerekenleri ve başvuru sırasında geniş bir kamuoyu desteği sağlamak için neler yapılması gerektiğini görüştüler.

Daha sonra demokratik kitle örgütlerine, sol dergi çevrelerine yapılan bir çağrıyla, bir görüşme daha yapıldı. 15 Nisan'da Kartal Belediye Sineması'nda ve 16 Nisan'da Bahçelievler Zafer Sineması'nda yapılacak iki toplantı ile İstanbul'daki tüm işçi temsilcilerini biraraya getirecek toplantılardan sonra, 17 veya 18 Nisan günü kalabalık bir destekleyici ile valiliğe miting başvurusu yapılacak.

Sendikacılar bu girişimlerinin desteklenmesi için başta Türk-İş yönetimi ve bağlı sendikalarına, DİSK'in tüm sendikalarına birer çağrı çıkardılar. Başvuru sonrası SHP ve DYP genel merkezlerine de bir ziyaret yapılarak, 1 Mayıs'ın yasal ve yığınsal olarak kutlanmasının önündeki engellerin kaldırılması için görüşmelerde bulunacaklar. Geçen yıl olduğu gibi, bu yılki kutlamalarda etkin bir biçimde rol almak isteyen sol dergiler de sendikaların düzenlediği toplantıya hemen hemen eksiksiz olarak katıldılar.

Yapılan toplantıda farklı eğilimlerde ortaya çıktı. Bu eğilimler 1 Mayıs'ı kutlama çalışmalarına başından itibaren çağrılmadıkları yönündeki eleştirilerini yöneltirken, Nisan ayının ortalarına gelindiği halde hâlâ başvurunun yapılmadığına dikkat çekenler ile 1 Mayıs'ın 1 Mayıs Alanı'nda kutlanması gerektiğini, başka alanlarda yapılacak kutlamanın işe doğru olmadığını belirtenler çoğunluğu oluşturdu. Ancak, katılan tüm demokratik kitle örgütleri temsilcileri ve sol dergilerin ortak isteği 1 Mayıs'ın her koşulda kutlanması oldu.

Nisan ayının ortaları 1 Mayıs 1989 kutlama çalışmalarının hız kazanacağı günler olacak. Kutlamalara ilişkin kimi görüş ayrılıklarının giderilmesi, sendikaların sağduyusu ile olduğu kadar, bu çalışmalara omuz verecek olan demokratik kitle örgütleri ile sol dergilerin ortak iş yapma isteklerinin güçlü olup olmamasına da bağlı. 1 Mayıs'ın kutlanması isteği, her şeyden daha güçlü olmalı ki, ''Birlik, Mücadele ve Dayanışma'' yaşama geçsin. □

HANGİ MİRASI YOKETMEK İSTİYORUZ?

Sakın biz komünistler, tıpkı Osmanlı uyrukları gibi, 141-142'li yasaklar sistemi içinde "fiilî özgürlük"lerin ve o özgürlükleri kullanma suçunun her on yılda bir ceremesini tevekkülle çekmeye alışmış olmayalım...

Veysi Sarısözen

Osmanlılık Türk-İslâm sentezinin somut tarihsel biçimlerinden biridir. O da kendince uygarlığa belirli bir katkıda bulunmuştur. Asıl sözünü etmek istediğim mesele, Türk-İslâm sentezinin yarattığı politik geleneğin en kötü sonuçlarından "hile-i şer'iye" adı verilen metotların bugün de toplumumuzda derin kök saldığı gerçeğidir.

Aktüel bir meseledir bu. Her dogmatik sistemin başına gelir. Dogmalarla hayatın çeliştiği her yerde hiyleye sapmak mukaddendir. Eğer dogmalara karşı çıkılmıyorsa...

İslâmın yasaklar sistemi gerçek hayatla bağdaşmadığı halde, bu sistemde reformlara gitmek, İslâmda "reformasyon" çağını açmak Osmanlıya nasip olmadı. Yasakları korudu, buna mukabil bugün kullandığımız deyimle, "fiilî özgürlükleri" bir kurum haline getirdi. Elbette keyfî olarak özgürlük tanımak anlamında... (keyfi, yani istendiği zaman yasa dışı başvurulan baskının diyalektik ikiz kardeşi keyfî özgürlük oluyor... İkisi de kötüdür...) Hile-i şer'iye yöntemi ile de yasaklar ile fiilî özgürlükler arasındaki çelişkiyi çözdü.

"Osmanlı'nın yasağı üç gün sürer" sözü, bu sistem ve uygulamanın halk bilincindeki yansımasından ibarettir. Halk, yasakların hükmünü icra ettiği o üç gün boyunca, üç yüz bin kellenin gitmiş ve gidecek olmasına öylesine alışmış, fiilî özgürlük günlerinin geleneğine öylesine muhakkak nazarıyla bakmıştır ki, süslü selis osmanlıca yazıyla bezenmiş "bu da geçer yahu" yazılı levhaları, evlerinin duvarlarına asmayı adet edinmiştir.

"141-142 talidir, esas olan toplumsal meşruiyettir" derken, "varsın 141-142 olduğu yerde kalsın, darbelerin yasası üç gün sürer" mi diyoruz? ...141-142'yi fiilen hükümsüz kılan bu toplumsal meşruiyet neden onları büsbütün hukukî bakımdan hükümsüz kılmaya yetmiyor? Acaba gerçekten yetmez mi? Neden?

Bugün de Türk "modern" hukukunun yasaklar sisteminden ve o yasakların keyfi olarak her uygulanmayışında bize "allah devlete zeval vermesin" dedirten "fiilî özgürlük" kurumundan (ya da "sosyolojik anayasadan"), bu ikisini bağdaştırmaya yarayan yeni hile-i teşkilât-ı esasiye yöntemlerinden de söz etmek mümkündür. Fakat ben izninizle derin tahliller yapmak yerine küçük bir anıya değinmek istiyorum.

1968 yılında Sultanahmet Cezaevi'nin büyük bir masa, onun etrafında on, onbeş sandalye ve kitap raflarından ibaret kütüphanesinin duvarında şöyle bir levha asılıydı: "Burada oturmak ve kitap okumak yasaktır. Müdüriyet!" Buna mukabil, yanlış hatırlamıyorsam, ağabeyi Gislavet lastik fabrikasında ilerici bir işçi olan gardiyanın nezaretinde, tutuklular kütüphanede oturur ve kitap okurlardı. Bu nasıl iş diyeceksiniz. Bu şöyle bir işti: Muayyen zamanlarda, galiba ayda bir defa, cezaevi müdürü ve gardiyanlar kütüphaneye baskın yapar ve oturarak kitap okuma fiilî özgürlüğünü kullanan ve böylece oturma ve okuma suçu işleyenleri yasakları, yönetmeliklere (141-142'ye ya da Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'na uygun olarak yapılanlar gibi) tamamen uygun bir şekilde, dayaktan geçirirdi. Kural olarak, bu yasağın ömrü üç gün sürer, üç günden sonra yüzleri gözleri morarmış tutuklular yeniden "oturarak kitap okuma" fiilî özgürlüğünü (elbette o sırada cezaevindeki toplumsal meşruiyete kaynaklık eden homurdanmaların da gücüyle) kullanmaya başlarlardı. Gelecek ayki baskına kadar...

Burada söz konusu olan; devlet babanın uyruklarını, en doğal hakları ancak suç işleyerek kullanmaya ve işledikleri suçları da ufak-tefek masum yalanlar, hiyleler, minareye kılıf bulmalar suretiyle örtbas etmeye alıştırılan, sopaya müstehak potansiyel suçlular, potansiyel dalaveracılar ve her bağışlandığında baştan çıkan uzlaşmacılar, boyuneğiciler olarak görmesidir. (Bu anlayışın sonucudur ki, bizde hem devletçi ve hem de liberal olabilen politika erbabı siyaset sahnesinde at koşturmakta, resmî elinde yasak, liberal elinde ise "idare edin gitsin" işareti ile işleri yürütmektedir.) Bu uyruk, kendisini doğuştan suç işleyen, kanun ve nizamları nefes alırken bile çiğneyen bir suçlu olarak gördüğü içindir ki, kolayca "şeriatın kestiği parmak acımaz" diyebilmektedir.

Tarihimizi, cezaevlerimizi, örf ve adetlerimiz ile, devlet, demokrasi ve uyruk, yurttaş ilişkilerimizi böyle rastgele hatırlayınca, doğrusu kendimi şu şekilde düşünmekten alakoyamadım: Sakın biz komünistler, tıpkı Osmanlı uyrukları gibi, 141-142'li yasaklar sistemi içinde "fiilî özgürlük"lerin ve o özgürlükleri kullanma suçunun her on yılda bir ceremesini tevekkülle çekmeye alışmış olmayalım...

Çağatay Anadol, "KP üzerindeki yasağa karşı mücadelede tam zafer için her şeyi yapmadan bir ara modele razı olmayalım" dediğim için; bu mücadele hem şu sözünü ettiğim tarihsel miras, hem de bugünkü sürünen demokratikleşme açısından "devrimci içerik taşıyor" dediğim için, kendinden hayli emin tarzda beni alaya aldığı zaman, yine aynı şekilde düşündüm... "141-142 talidir, esas olan toplumsal meşruiyettir" derken, "varsın 141-142 olduğu yerde kalsın, darbelerin yasası üç gün sürer" mi diyoruz? Bu yasalar "toplumsal meşruiyet karşısında hükümsüz kalır" düşüncesinde, gerçi, sosyolojik bir güce dayanıldığı hissettiriliyor. Gelgelelim, 141-142'yi fiilen hükümsüz kılan bu toplumsal meşruiyet neden onları büsbütün hukukî bakımdan hükümsüz kılmaya yetmiyor? Acaba gerçekten yetmez mi? Neden?

Gerçekten de bazı arkadaşlar, kimi zaman, bu yasaların kökten kaldırılmasını "farz-ı muhal", yani farzedilen durum, bir nevi faraziye olarak hayli zayıf bir olasılık sayıyorlar. Aynı arkadaşlar, kimi zaman da 141-142'nin tali olduğunu, "141-142 fetişizminden kurtulmak" gerektiğini söylüyorlar. (Yine de iyi, 141-142'den kurtulamasak bile, hiç değilse onun fetişizminden kurtulabileceğimiz belirtiliyor.) Hangisi doğru? Ya devlet, komünistleri pek ırgalamayan böyle bir yasayı yürürlükte tutmak için başını türlü dertlere sokma pahasına akılsızca direniyor; ya da bazı arkadaşlar ciddi bir yanılgı içindedirler. Sizce hangisi daha geçerli? Devletin akılsız olduğu mu, yoksa bazı arkadaşların yanılgı içinde olduğu mu?

Devletin neyi savunduğunu anlamak için önümüzde hayli örnek birikmiştir.

Bakınız, hemen bir çok kimse TBKP'nin programı hakkında konuşuyor, bazıları bu programı tamamen "reformist" bir program diye eleştiriyor. Örneğin Perinçek arkadaşım, SP'nin "devrim perspektifli" bir programa sahip olmasıyla gurur duyuyor ve TBKP'nin elindeki "reformcu" programa rağmen, şu "komünist adı"nda ısrar etmesini "işi zora sokma" olarak niteliyor. Çoğu zaman bize, örneğin DGM savcısı tarafından, tarihsel olarak her Osmanlı uyrağunun başvurduğu ve her osmanlı kadısının da "bile bile lâdes" dediği "hile-i şer'iye"ye başvurmamız, bir küçük kelime değişikliği ile özgürlüğe kavuşmamız yolunda akıl veriliyor. Elbette burada devlet, bir partinin adıyla uğraşmamakta, fakat kendi hukuk sistemini savunmaktadır.

Demek ki devlet, eski devlettir. Çürük tahtaya basmıyor. Komünist Parti kurmayı suç olarak korumaktan ve fakat bu suçun işlenmesine, "geçirilmesinde mazarrat" doğana kadar gözyumma kurnazlığından vazgeçmiyor.

Biz devleti bu yakışıksız osmanlı kurnazlığından arındırmak ve kullandığımız (ve belki de geçen yazımda karşı çıktığım türden bir ara model vasıtasıyla kullanmak zorunda bırakılacağımız) özgürlükleri, devletin resmen, hukuken tanımasını sağlamak istiyoruz. Bu hukuk devleti olmak demektir. Ne keyfî, ne kanun dışı baskı ve ne de keyfî yani istendiği zaman verilen özgürlük, hukuk devleti ile bağdaşmaz. Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devleti olmalıdır.

Yoksa, bir yasal parti kurarak da, bir yasadışı parti aracılığı ile binbir çeşit yasal örgütler halinde de bu mücadele yürür, yürümüştür ve yürüyecektir de... Ama biz mücadeleyi sırf mücadele olsun diye, sırf yasal arenada var olmak için değil, o mücadele belli bir sonuç versin diye yapıyoruz.

İster yasal, ister yasadışı yollardan yürütülsün, bu mücadelelerin sonucu ne olmalı? Gelecek için sosyalizm... Bugün için demokratik yenilenme... Ve bugünün ilk acil görevi olarak da başlıca istikrarsızlık kaynağı ve zorbalığın hukukî dayanağı olan antikomünist yasakların kökten kaldırılması...

Kurnaz Osmanlı devletine karşı, kurnaz osmanlı uyruğunun yasaklar arasında özgür yaşama yollarını binbir hiyle ile bulmakla yitirdiği 600 yıllık zamanın yanında, bizim şimdi yasaklar sistemini yıkmak için kaybettiğimiz bir kaç yıllık zaman nedir ki... Geliniz, güçlerimizi birleştirelim ve İslâmın yasakçı, Türk'ün kurnazlık sentezinden bize kalan ve hem siyaset hayatı, hem de ona katılan herkesi boğan, istikrarsızlığa, belirsizliğe, gizliliğe, koşekapmacaya, zorbayı sözümona hoşgörülü, göstermeye yol açan yasaklar sisteminden ve "fiilî özgürlük" kurumundan, demokratik bir hukuk devletine doğru ilk adımı biz marksistler atalım; antikomünist yasaklara karşı tam zafere doğru yürüyelim!..

Belki yine "hamaset edebiyatı" denecek. Varsın densin. "Husumet edebiyatı" daha kötüdür! ■

Bir yerel gazete deneyimi

YEREL HABER'İN SEÇİM TAHMİNLERİ TUTTU!

26 Mart, yerel seçimlerine yönelik gerek İstanbul'da, gerekse de ülke çapında yapılan piyasa araştırmaları birçok gerçeği ortaya çıkardı. ANAP iktidarının kamuoyunu etkilemek amacıyla bir takım araştırma kuruluşlarıyla ilişkide olduğu biliniyor. Nitekim, PİAR, KONDA, KAMAR vb. piyasa araştırma kuruluşlarının ve bazı gazetelerin yaptıkları anket sonuçları ANAP'ı yüzde 30'ların altına düşürmedi. ANAP'ın yüzde 21'lerde kalması ise, bu kuruluşların ve gazetelerin yaptıkları çalışmalara gölge düşürdü.

Bu arada, İstanbul'da, 5 ilçe çevresinde yayınlanan **YEREL HABER** gazetesi de yerel seçimlere yönelik bir anket yaptı. Yerel Haber Gazetesi'nin 1 Mart 1989 tarihli sayısında açıklanan sonuçlar, seçimler sonrasında en sağlıklı olanı idi. 4764 kişi ile yapılan bu anket sonuçlarına göre, ANAP'ın, 15 Şubat 1989'da oy oranının yüzde 14 olduğu, yapacakları çalışmalar sonucu kararsızları etkileyerek 7-8 puan daha alacağı açıklanıyordu.

"İlçenizin Belediye Başkanından memnun musunuz?" sorusuna, yalnızca yüzde 21 "evet" cevabı alınmıştı!

"Seçimle gelen belediye başkanları, gerektiğinde görevden nasıl alınmalıdır?" sorusuna ise, yüzde 60 "seçmenler tarafından", yüzde 29 "hükümet tarafından", yüzde 11 "fikrim yok" yanıtları alınmıştı.

"Yapılacak seçimler adil ve demokratik midir?" sorusuna, tanıtım, propaganda ve hazine olanaklarından bütün partilerin eşit ölçüde yararlanamadığı, oy barajının yüksek olması nedeniyle küçük partilerin aleyhine haksızlık yapıldığı, sosyalist, komünist ve dinci partilerin seçimlere katılamaması gibi nedenlerden ötürü, yüzde 72 oranında "hayır", yüzde 28 oranında "evet" yanıtı alınmıştı.

"141, 142 ve 163. maddelerin yasakladığı komünist ve dinci partilerin seçimlere katılmasından yana mısınız?" sorusuna ise, yüzde 37'lik seçmen kitlesinden olumlu yanıt alınmıştı. Bu partilerin seçimlere katılmasından yana olmayanlar ise, yüzde 41'lik bir seçmen kitlesini oluşturmaktaydı. Seçmenlerin yüzde 22'si ise, bu konuda net bir fikre sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir.

İstanbul'da, Bakırköy, Kadıköy, Şişli, Kartal ilçeleri ve belediye işçilerine yönelik olarak, 5 ayrı alanda, on binlerce satış sayısına ulaşan Yerel Haber gazetesi, aynı zamanda genç bir gazeteciler ordusuna da okul oluyor. Yaptığı araştırmanın kapsamına ve sonuçlarına bakınca, Yerel Haber'in çabasını önemsememek olanaksız görünüyor. □

Barışçı bir Avrupa'ya doğru

Bu alkış ve sevgi selinin içindeki Gorbaçov'a bakarken, geçen yaz aynı kiliseden Evren'in çıkışını, yükselen protestolardan bir an önce kurtulmak için otomobiliyle hızla uzaklaşışını düşündük. Dünyanın nasıl ve nereye doğru döndüğünü gösteren ne çarpıcı bir örnek!



Mihail Gorbaçov, Başbakan Margret Thatcher ile, Londra'da.

İNGİLTERE'DEN GORBAÇOV GEÇTİ...

Cahit Baylav/Londra

"Yeni kurbanlar vermeyi önlemek için elimizden geleni yapalım ki savaşta yitirdiklerimizin yaşamı boşa gitmiş olmasın."

İngiltere Parlamentosu'nun hemen yanındaki Westminster Abbey kilisesinin içinde bulunan ve savaşlarda yaşamlarını yitirenleri simgeleyen Meçhul Asker mezarındaki kısa törenden sonra bunları söylüyordu, Şovyetler Birliği Devlet Başkanı **Mihail Gorbaçov**. Kiliseden çıkışta ise, resmi programı, güvenlik görevlilerinin telaşını bir kenara bırakarak otomobilini durdurdu, indi. Bir buçuk saattir onu görebilmek için yağmur ve kar (evet evet bildiğimiz kar) altında beklemiş olan kalabalığın içine daldı, onlarla görüştü.

Yüzlerce insanın coşkusu ve sevinci 6-7 Nisan günleri Londra'da esen **"Gorbaçov rüzgârı"**nın bir başka yansımasıydı. Bu alkış ve sevgi selinin içindeki Gorbaçov'a bakarken, geçen yaz aynı kiliseden Evren'in çıkışını, yükselen protestolardan bir an önce kurtulmak için otomobiliyle hızla uzaklaşışını düşündük. Dünyanın nasıl ve nereye doğru döndüğünü gösteren ne çarpıcı bir örnek!

Gorbaçov'un ve Dışişleri Bakanı **Eduard Şevardnadze**'nin de içinde bulunduğu geniş Sovyet heyetinin İngiltere ziyareti çok yoğun bir programla iki gün sürdü. İki gün, radyo, TV, basın bu ziyaretle doldu, taştı. **Gorbaçov Thatcher'la** görüşürken, Şevardnadze İngiliz meslektaşı **Howe** ile görüşüyor, İngiliz işadamları Sovyet ekonomi yöneticileriyle toplantılar yapıyor, İngiliz Eğitim Bakanı **Baker** ise, **Raisa Gorbaçov'u Londra'da gez**diriyordu.

Program gerçekten yoğundu. Başkan Gorbaçov ilk güne Bayan Thatcher ile dört saat süren bir görüşme ile başladı. Bayan Thatcher, görüşmenin son derece açık, dostane ve geniş kapsamlı geçtiğini, Batı ile Doğu arasındaki dostluk ve işbirliğinde yeni bir anlayışı simgelediğini söyledi.

Aynı gün öğle üzeri iki Dışişleri Bakanı'nın hazırlamış olduğu bir ikili anlaşmanın imza töreni vardı. Anlaşma sermaye yatırımları, vizeler ve İngiltere'nin Ermenistan'da yaptıracağı bir okul binası ile ilgiliydi.

Başkan Gorbaçov öğleden sonra Londra yakınlarındaki bir elektronik fabrikasını gezdi, işçilerle görüştü.

Elçilikte Gorbaçov ile 40 dakikalık bir görüşme yapan İşçi Partisi Lideri **Neil Kinnock**, Başkan'ın silahsızlanma ve yumuşama konusundaki yaklaşımlarına tamamen katıldığını, ne yazık ki Başbakan Thatcher'in nükleer denge düşüncesinde direndiğini söyledi. Gorbaçov daha sonra İngiliz işadamlarıyla bir toplantı yaptı ve akşam Başbakanlık Konutu'nda onuruna verilen yemeğe katıldı.

İkinci gün tüm ziyaretin tepe noktasını oluşturan Guildhall konferansı ile başladı. Gorbaçov'un bu tarihsel salonda yaptığı yarım saatlik konuşma BBC'nin TV ve radyosundan naklen yayınlandı, ertesi gün sağlı sollu tüm ciddi gazetelerde tam metin yer aldı.

Gorbaçov'un bu tarihsel konuşmasının ana vurgusu, Sovyetler Birliği'nde son yıllarda yer alan perestroyka süreci ve onun uluslararası plandaki yansımaları üzerineydi. O, yeniden yapılanmanın kişilerden bağımsız, geri dönüşsüz bir süreç olduğunu çeşitli alanlardan verdiği örneklerle sergiledi. İçteki bu gelişmenin uluslararası ilişkilere, sorunları karşılıklı görüşmelerle çözme, silahsızlanma ve kuvvet indirimi konularında somut adımlar, nükleer tehdidin ortadan tümüyle kaldırılması yönündeki çabaların yoğunlaştırılması biçiminde yansıdığını belirten Gorbaçov şöyle dedi:

"Biz nükleer silahlardan arınmış, güvenlikli bir dünyanın gerçekleştirilebileceğine inanıyoruz. Bu, kuşkusuz, daha fazla açıklık ve karşılıklı denetimle olur. Ama aynı zamanda birbirimize güvenin artması ile olur ki bu günümüzde uluslararası ilişkilerin çeşitli yönleri için gereklidir."

Aynı gün, İngiltere Komünist Partisi Genel Sekreteri **Gordon McLennan Gorbaçov** ile görüştü. Görüşmeden sonra **McLennan**, Başkan'ın kendisine bu yılın sonunda Moskova'da komünist ve sosyalist partilerin bir toplantısının yapılabileceğini, İkinci Enternasyonal'in yüzüncü yılının ortak kutlama için iyi bir vesile olduğunu söylediğini açıkladı. **McLennan** ayrıca Gorbaçov'un komünizmi en iyi biçimde temsil ettiğini, geçmişte SBKP ile aralarında **"kimi görüş ayrılıkları bulunmuş olduğunu ama, şimdi politika ve yaklaşımlarda hiçbir farklılık bulunmadığını"** söyledi.

Gorbaçov'lar en son olarak, Kraliçe'nin Windsor Sarayı'nın tarihsel salonlarında onurlarına verdiği yemekte bulundular. Burada SSCB'ye resmen davet edilen Kraliçe'nin daveti kabul ettiği açıklandı.

Gorbaçov'lar İngiltere'den ayrılırken kamuoyunun tüm kesimleri, insanlığın geleceği için son derece olumlu koşulların habercisi olan bu yumuşama ortamında Bayan **Thatcher**'ın neredeyse tek başına nükleer dehşet dengesi tezinde direnmesinin anlamsızlığını tartışıyordu.

Londra'daki olumlu ziyaretin ABD tarafından pek hoş karşılanmadığı bir küçük olayla somutlandı. ABD gezisinin ilk gününde Sovyetler'in Libya'ya 6 savaş uçağı sattığını duyurması beklenen "ilgi"yi görmedi.

Evet, Gorbaçov'ların dolu günler bitti. Şimdi İngiltere kendi gündemine dönüyor, yavaş yavaş liman işçileri hükümetin yeni saldırısına karşı direnebilecek mi? Prenses Anne'nin evliliğinin sonu geliyor mu? vs. vs... □

▶ RUBLE KONVERTİBL DÖVİZE DÖNÜŞÜYOR

Sovyetler Birliği'nin tanınmış ekonomi uzmanı **Abel Aganbegyan**, Moskova'da yaptığı basın toplantısında, **"Sovyet parasının konvertibl dövize dönüştürülmesi"**'nin, Sovyetler Birliği'ndeki ekonomik reformun başlıca amaçlarından biri olduğunu söyledi.

Agenbegyan'a göre, rubleyi konvertibl dövize dönüştürmek için izlenecek iki yol, şu sıralarda inceleniyor. Bunların biri, iç piyasaya bol miktarda tüketim malları ve üretim araçları sürmek; öbürü de, Batı bankalarıyla yapılacak anlaşmaya göre, dış ekonomik hesaplarda kullanılacak konvertibl rubleyi oluşturmak. □

▶ 13. DÜNYA GENÇLİK VE ÖĞRENCİ FESTİVALİ

1-8 Temmuz tarihleri arasında Kuzey Kore Halk Cumhuriyeti'nin başkenti Pyongyang'da yapılacak olan 13. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'nin hazırlık çalışmaları tamamlandı. 131 ulusal hazırlık komitesinden 400 temsilcinin yaptığı toplantıda, festivalin önemli yanları, programı ve festival merkezleri konuları kesinleştirildi.

Festivalin ana konularını, barış, silahsızlanma, nükleer silahsız bir dünyanın yaratılması, ulusal bağımsızlığı için mücadele eden halklarla dayanışma, sosyal ekonomik kalkınma, demokrasi ve insan onuru, çevrenin korunması oluşturuyor. □

▶ NATO'NUN MODERNLEŞTİRME PLANI PROTESTO EDİLDİ

Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da Danimarka Sosyal Demokrat Partisi tarafından düzenlenen uluslararası bir konferansta, NATO'nun Avrupa'daki kısa menzilli nükleer roketleri modernleştirme planı birçok konuşmacı tarafından protesto edildi.

Nisan ayı başında düzenlenen konferansta bir konuşma yapan Danimarka Sosyal Demokrat Partisi üst yürütme komitesi başkanı, konvansiyonel silahların indirilmesi için sürdürülen görüşmelere paralel olarak, taktik nükleer silahlarda indirim konusunun da ele alınmasını önerdi. □

▶ BUSH'DAN SİLAHSIZLANMA GİRİŞİMİNDE BULUNMASI İSTENDİ

ABD'nin başkenti Washington'da bulunan Savunma Enformasyon Merkezi yaptığı açıklamada Başkan George Bush'tan ABD'nin silahsızlanma girişiminde bulunmasını talep etti. Yüksek rütbeli emekli subaylardan oluşan Enformasyon Merkezi sürekli SSCB'ye yanıt verilmesi durumunda kalınmasını eleştirerek, nükleer denemelerin derhal durdurulmasını istedi.

Bu arada ABD Savunma Bakanlığı'nın yaptığı bir açıklamaya göre ABD Silahlı Kuvvetlerinde 2.120.000 asker bulunuyor ve bunların yalnızca beş yüz bini ABD sınırları içinde görev yapıyor. Her yedi Amerikan askerinden biri de Batı Avrupa'da bulunuyor. □

▶ NAMİBİA'NIN BAĞIMSIZLIĞI TEHLİKEDE

Namibia'da Güney Afrika Cumhuriyeti birlikleri ile SWAPO arasındaki çarpışmalar sürerken, 179 SWAPO üyesi ile 21 GAC polisinin öldüğü bildirildi. GAC Dışişleri Bakanı da BM'ye bir 'ültimatom' göndererek, SWAPO'ya karşı bir önlem almadığı takdirde, GAC'nin Namibia'nın bağımsızlığı sürecinden çekileceğini öne sürdü.

Bilindiği gibi 1 Nisan 1989 tarihinde yürürlüğe giren bir anlaşma ile Namibia bağımsızlık sürecine girmişti. □

▶ JEAN VİNCENT ÖLDÜ



Ş. Çetin (Cenevre)

İsviçre Emek Partisi, seçkin bir mücadeleci üyesini yitirdi. 83 yaşında ölen **Jean Vincent**, Cenevre ve İsviçre'de tanınmış bir politika uzmanıydı. 83 yılın tam 65 yılını barış, demokrasi ve sosyalizm uğruna mücadele ile geçiren **Jean Vincent** politik yaşama çeşitli gazete ve dergilerde görüşlerini yazarak başladı, daha sonraları **Kızıl Bayrak** (Drapeaux Rouge) adlı dergiyi çıkartmaya başladı ve yönetti. İsviçre tarihindeki en eski komünist örgüt olan ve 1918 yılında kurulan Genç Komünistler Örgütü'ne 1923'te katıldı. Bir yıl sonra kurulan İsviçre Komünist Partisi'nin kurucusu ve politik büro üyesi oldu.

Lenin'in İsviçre'de bir süre yaşamasını politik yönleriyle çeşitli yazılarında ve konferanslarda açıklayan **Jean Vincent** egemen güçlerin korkulu rüyası oldu, çeşitli iftiralara ve çok yanlı saldırılara uğradı. Hitler'in Avrupa'yı kasıp kavurduğu dönemde İsviçre Komünist Partisi de kapatıldı; birçok parti üyesi gibi Jean Vincent da sürgünde yaşadı, partinin en zor koşullarda iletişimini kesintiye uğratmadı.

1947 yılında İsviçre Ulusal Parlamentosu'nda Berne milletvekilliğine seçildi; periyodik olarak 1980 yılına kadar bu görevini sürdürdü.

Jean Vincent 20 Mart 1989 günü kalabalık bir cenaze töreniyle toprağa verildi. □

Yenilenme politikasının seçim başarısı

HALKIN ROLÜ YÜKSELDİ



▶ **Mihail Gorbaçov:** ***"Görüş ve yaklaşımlardaki tüm farklılıklara karşın, hiçbir yerde yenilenme politikası kuşku altına sokulmadı, tersine bu politikaya destek verildi.***

▶ *İzvestiya gazetesi, seçimlerin ertesi günü şu yorumu yapıyordu: "Vurdumduymazlığın ve pasifliğin aşılması, milyonlarda ülkenin politik yaşamına karşı ilginin uyanması, yurttaşlık bilincinin oluşması."*

▶ *Halkın politikaya etki etme olanaklarının ortaya çıkması ve kendine güvenini kazanmaya başlaması, sayıların da üzerinde önem taşıyor. Böyle bir işleyişle yalnızca seçilenin değil, seçenin de saygınlığı artmış oluyor.*

▶ *Mihail Gorbaçov, seçimlerden sonra yaptığı bir konuşmada, halkın herkesi yenilenmeyi güçlendirmede gösterdiği çabaya göre değerlendirdiğini, bundan ders çıkarmak gerektiğini belirtti.*



▶ **Boris Yeltsin:** ***Seçime katılanlar arasındaki görüş ve yaklaşım farklılıkları, çoğulcu sosyalizm anlayışının olağan bir sonucuydu. Bu çok-renkli yelpazenin doğal parçası da Yeltsin'di.***

■ Akgün Şenler

Aylarca önce İzvestiya gazetesinde seçimlerin formaliteye dönüşmesini eleştiren bir yazıda şöyle bir örnek vardı: Toplantıyı yöneten kişi, gündemde iki maddenin bulunduğunu belirttikten sonra, birinci maddeyi açıklıyor. **"Bu binayı çevreleyen duvarın sarıya boyanması önerisi var, ne dersiniz?"** diyor. Bütün katılanların elleri havaya kalkıyor. Toplantının yöneticisi, kararın **oybirliğiyle**" alındığını ilan ediyor. İkinci maddeye geçiliyor. **"Bu binayı çevreleyen duvarın yeşile boyanması önerisi var, ne dersiniz?"** diyor toplantı başkanı. Yine bütün eller kalkıyor. Bir kez daha **"oybirliği"** sağlanıyor.

Bir gazetecinin göstermelik oylamalara tepkisini ifade etmek için yarattığı bu örnek çeşitli eleştirilere uğradı. **"Bu kadar da olmaz"**, diyen okurlar çıktı. Ama herhalde, on yıllar boyunca yapılan her göstermelik oylamadan sonra, bunun ne kadar demokratik olduğu üzerine yürütülen propaganda ile gerçeklik arasındaki mesafa gözönüne alındığında, yukarıdaki örnekten daha sakin sonuç çıkarmak mümkündür.

Sovyetler Birliği'nde "seçimsiz seçimler" dönemi 26 mart 1989'da kapanmış oldu. Seçimler her yönüyle mükemmel değildi belki. Ama iyi bir başlangıçtı. Şimdi artık dört yaşında olan perestroykanın politik alandaki en yığınsal katılımlı sınavıydı. Perestroyka bu sınavdan yüzünün akıyla çıktı. Seçimlerin en genel ve en özlü değerlendirmesi bizce budur.

Geçen yaz aylarında SBKP 19. Ulusal Konferansı'nda, Sovyetler Birliği'nin en yüksek iktidar organının 2250 üyeli SSCB Halk Temsilcileri (Milletvekilleri) Kongresi olması saptanmıştı. Bunun üçte birlik bölümünün (750 milletvekili) toplumsal örgütlerden belirlenmesi, diğer iki bölümünün de eskisi gibi, bölgesel birimleri ve ulusları temsilen seçilen 1500 (750+750) milletvekilinden oluşması kararı alınmıştı.

26 Mart öncesi 4 ay kadar süren seçim kampanyası sırasında yaklaşık 10 bin kişinin adaylığı tartışıldı. Bunlardan 2 bini aşkını 11 Mart'tan itibaren toplumsal örgütlerin forumlarında ele alındı ve yapılan seçimler sonucu, 26 Mart genel oylaması öncesinde yüksek iktidar organının üçte birlik kısmı ortaya çıkmış oldu. Genel oylamaya gelene dek 1500 koltuk için 3 bine yakın aday kalmıştı. Yapılan seçimler sonucunda, Halk Temsilcileri Kongresi'nin yüzde 88'lik kısmı seçildi. (Bazı bölgelerde adayların gerekli oyu alamaması nedeniyle seçimler tekrarlanacak ve böylece Kongrenin yüzde 12'sini oluşturacak öteki milletvekilleri de seçilmiş olacak). Seçimlerin tamamlanması süreci birkaç hafta daha alacak. Ama herhalde daha bugün-

SOVYETLER'DE YENİ PARTİ KAVRAMI

20 *milyonluk bir partide, örgüt içi demokrasinin yeterince gelişmemesi, her düzeyde yalnızca komitelerin ve çoğu kez de birinci sekreterlerin tüm sorunlarla uğraşır olması, parti tabanını pasifleştirmiş, partiyi yığınlardan koparmıştır. Partinin yığınlardan kopmasına örnek olarak, çeşitli bölgelerdeki grev, gösteri ve olayları, cumhuriyetlerde olup bitenleri gösterebiliriz.*

■ Ali Doğan

"Nasıl bir SBKP?" Bu soru, 19. Ulusal Konferans öncesinde tartışılmaya başlandı. 1991'deki SBKP 28. Kongresine kadar giderek yoğunlaşarak süreceğe benziyor. Bu tartışmanın bir parçası olarak, 2 Ocak, 13 Şubat ve 10 Mart tarihli Pravda gazetelerinde yayınlanmış olan yeni parti konsepti üzerine yapılmış söyleşilerden yaptığımız derlemenin yararlı olacağını umuyoruz.

Lenin şöyle diyordu: **"Herhangi bir toplumsal olgu, gelişimi içinde ele alındığında, her zaman bağrında eskinin kalıntılarını, bugünün temellerini ve geleceğin filizlerini taşıdığı görülecektir."** Bugünkü Sovyet toplumuna ve SBKP'ye bakıldığında da aynı şeyin geçerli olduğu görülebilir.

Parti içinde geçmişin kalıntıları kendini belirgin biçimde ortaya koymaktadır. Örneğin, Leninci anlayışa göre, "demokrasinin alfabesi" sayılan **seçim ilkesini** ele alalım. Stalin zamanında, özellikle de Brejnev döneminde bu ilke kullanılamaz hale getirildi. Örneğin, Moskova parti örgütünde 1940'a kadar yapılan seçimlerde hiçbir aday oybirliğiyle seçilmemişken, daha sonraları oylamalar formelleşmiş ve sık sık "oybirliğiyle seçilme" uygulamasına rastlanır olmuştur. 1974'te yapılan parti konferansında ise, öne sürülen listenin içindeki bütün adaylar tek bir red oyu bile almadan onaylanmıştır. Bu, o zamanlarda ilk kez karşılaşılan bir durumdu. Ancak daha sonraları iyice yaygınlaştı. Bu uygulamanın bugün de önemli etkilerinin bulunduğu bir gerçektir.

Geçmişin kalıntıları, **açıklık ilkesi** ile ilgili olarak da kendini hissettirmektedir. Gerçi açıklık üzerine tartışmalar 1985 Nisan Plenumu'ndan da önce, daha 1984 Aralığında M.Gorbaçov tarafından başlatılmıştı. Ama bugün gelinen noktada, açıklığın komünistler için hâlâ yeterince yaygın olmadığını belirtmek gerekir. Enformasyon akışı hızlanmıştır ve açıklık nispeten güçlenmiştir. Ama örneğin, semt komitelerinin çalışmalarına bakıldığında, tıpkı geçmişte olduğu gibi bugün de pekçok bilginin üyeler açısından erişilemez olduğu görülebilir. Aslında hiçbir sır özelliği taşımamasına karşın, komitenin çalışma tarzını ele veren pekçok şey, hâlâ sıradan üyeler açısından gizlilik perdesinin arkasında kalmaktadır.

Pekçok alan açısından bakıldığında, genel olarak şu söylenebilir ki, **parti içindeki yenilenme, genelde toplum içindeki yenilenmenin gerisinde kalmaktadır.** Bunun yenilenme süreci içinde ortaya çıkan bir çelişki olduğunu kabul etmeliyiz. Bu önemli bir sorundur. Parti içindeki yenilenmenin ve demokratikleşmenin düzeyi ve hızı, toplumdaki yenilenme ve demokratikleşmeyi doğrudan etkileyen bir faktördür. Ne ki, pekçok parti örgütü, örneğin, Leningrad parti örgütü gibi önemli bir örgüt bile yenilenme fikrini bütünüyle benimseyememiştir. Sonuçta parti içindeki gelişmeye oranla, Sovyet örgütlerindeki ve üretim demokrasisindeki gelişme daha büyük bir hız taşımaktadır.

Sovyetler Birliği'nde tarihsel olarak oluşan durum şunu gösteriyor ki, SBKP'nin temel gücü her zaman ekonomi alanında toplanmıştır. Semt komitelerinden cumhuriyet MK'larına kadar bakıldığında, parti sekreterlerinin yüzde 80-90'ının ekonomi uzmanları olduğunu görüyoruz. Ancak ekonomiye verilen önem, insana, insanın onurunun, haklarının ve özgürlüğünün garanti altına alınmasına verilmemiştir. Tek tek insanların sorunlarıyla ilgilenilip, onların yaratıcı enerjilerinin ortaya çıkarılması çabası hep zayıf kalmıştır. İnsanları anlayabilen, sürekli olarak onlara yardım etme isteği duyan ve aynı zamanda da toplumsal süreçlerin özünü yakalayıp bunları analiz edebilen önderlerin sayısı yetersiz

den seçim sonuçları değerlendirilebilir.

Halkın katılımı aktifleşti

İzvestiya, seçimlerin ertesi günü yazdığı yorumda, seçimlerin ilk ve en önemli sonucu olarak şunları belirtiyordu: **"Vurdumduymazlığın ve pasifliğin aşılması, milyonlarca ülkenin politik yaşamına karşı ilginin uyanması, yurttaşlık bilincimizin oluşması".**

Gerçekten de seçimlerin en büyük sonucunun Sovyet halkının aktifleşmesi olduğunu belirtmek herhalde yanlış olmayacak. Gerçi bu aktiflik, eski seçimlerdeki gibi, "yüzde 99,9'luk" bir aktiflik değil. Ama eskiden olduğu gibi zorlama yöntemlerin, seçim sabahları bölgeleri dolaşan "ajitatörlerin" ve kendi ailesi ile komşuları yerine de "oy kullanıverme" uygulamasının bulunmadığı koşullarda (bunları Sovyet basınından öğreniyoruz), katılımın yüzde 80-90 civarına düşmesi bir pasifleşme belirtisi olarak görülemez.

Halkın politikaya etki etme olanaklarının ortaya çıkması ve kendine olan güvenini kazanmaya başlaması, sayıların da üzerinde önem taşıyor. Böyle bir işleyişle yalnızca seçilenin değil, seçenin de saygınlığı artmış oluyor. Burada hem seçimlerin mükemmel olmaktan uzak olduğuna, hem de halkın ilginç tepkilerine şöyle bir örnek göstermek istiyoruz: Parti lideri **Mihail Gorbaçov**'un sürekli olarak çokadaylılığı ve seçim rekabetini teşvik ettiği koşullarda, 384 seçim bölgesindeki oy pusulalarında yalnızca tek adayın ismi yer alıyordu. Bunlardan bir kısmı yine de seçilemedi. Seçmenler, eski seçimleri hatırlatan böyle bir durumu ve kendilerine önerilen adayı protesto ederek pusuladaki ismi karalamıştı.

Seçimlerde başka sürprizler de oldu. Örneğin, Politik Büro aday üyesi ve Leningrad Bölge Komitesi sorumlusu, Leningrad İl Komitesi Birinci Sekreteri, Kiev'de ve Ukrayna'nın öteki bazı illerinde il komitesi birinci sekreterleri gereken oyu alamadılar. Mihal Gorbaçov, seçimlerden sonra yaptığı bir konuşmada, halkın herkesi yenilenmeyi güçlendirmede gösterdiği çabaya göre değerlendirdiğini, bundan ders çıkarmak gerektiğini belirtti.

1 Nisan tarihli Pravda gazetesinin başyazısında şöyle deniyordu: **"Bugün üzerinde düşünmemiz gereken bazı şeyler ortaya çıkmıştır. Örneğin, neden bazı bölgelerde, parti komitesinin var gücüyle desteklediği adaylar yeterince oy alamamışlardır? Neden parti komitesinin milletvekili olarak görmek istemediği, aygıtın hoşuna gitmeyen bazı kişilere, insanlar güçlü destek vermişlerdir? (Yeltsin bunun bir örneğidir.) Neden bazı parti bölge komiteleri birinci sekreterleri -ki seçim kampanyasının son aşamasında bunlardan bir kısmının rakibi bulunmuyordu, oy pusulalarında yalnızca bunların isimleri vardı- milletvekili seçilememişlerdir?.."**

Seçimler oldukça eleştirel bir ortamda yapıldı. Eleştirilerin merkezinde ağırlıklı olarak yenilenme fikri vardı. Mihail Gorbaçov'un dediği gibi, **"görüş ve yaklaşımlardaki tüm farklılıklara karşın, hiçbir yerde yenilenme politikası kuşku altına sokulmadı, tersine bu politikaya destek verildi!"** Böyle bir ortamda, seçimlere katılanların arasındaki "görüş ve yaklaşım farklılıkları", oluşmakta olan çoğulcu sosyalizm anlayışının olağan bir sonucu olarak görülebilir. Partinin yenilenme politikasını desteklediğini defalarca açıklamış olan MK üyesi **Boris Yeltsin** de bu çok-renkli yelpazenin doğal bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

Seçimlere katılan adayların arasında partisizlerin oranı yüzde 15 gibi düşük bir düzeyde kaldı. Yüzde 85'lik bölümü oluşturan komünist adayların beşte dördü seçimleri kazandı. Parti seçimlerde bir kez daha kendini sınadı. Son üç yıl içinde işyerlerinde, Sovyetlerde ve partide yöneticilerin üçte ikisinin değişmiş olmasına karşın, kadro politikasının koşullara daha hızlı biçimde ayak uydurmasının zorunlu olduğu ortaya çıktı. En önemlisi, adaylar halk tarafından, partili olup olmamalarıyla ya da bulundukları mevkiyle değil, tek tek kişilikleriyle düşünceleriyle, yaşam ve çalışma tarzlarıyla ele alındılar. İnsan öğesi daha bir belirginlik kazandı. **Moskova News** gazetesinden **V.Tretyakov**'un belirttiği gibi, adaylar açısından, aşağıdan gelen politik güvencenin derecesi, onların yukarıya bağlılık derecesinden daha önemli bir faktördü bu kez.

Mihail Gorbaçov, çok-partililiğe Sovyetler Birliği koşullarında karşı çıkarken şöyle dedi: **"Demokratizm parti sayısıyla değil, toplumda halkın nasıl bir rol oynadığıyla belirlenir."** SBKP lideri, seçimler sürecinin, partinin politik öncü konumunu birkez daha kanıtladığını, partinin **"politikasının, örgütünün, ideolojik çalışmasının ve kadro hattının ne denli gerekli olduğunu"** ve birleştirici işlevini yeniden sergilediğini vurguladı.

İlk kez düzenlenen böylesi hareketli bir seçim sürecinin, yukarıda belirttiklerimizin dışında da tartışılan, eleştirilen yönleri vardı. Örneğin, seçim yasası yoğun olarak tartışıldı. "Neden toplumsal örgütlere ayrılan 750 koltuktan 100'ü partinin, 75'i gençlik örgütünün?.." vb. sorular gündeme geldi. Adayların belirlenmesi sürecindeki belirsizlikler, kimin nereden aday olabileceği bir bölgede veya örgütte adaylığı onaylanmayanların bir başka yerde aday olmaları konusu tartışıldı. SBKP Mart Plenumunda, partiden seçilecek 100 milletvekili için 100 kişilik aday listesi gönderilmesi eleştirildi. Adayların içinde kadınların oranının yalnızca yüzde 17 olması dikkat çekti. Sovyet basınında sık sık rastlanan örneklere ve yorumlara bakılırsa, seçim ortamının önemli bir sorunu da politik kültürün yeterli düzeyde olmamasıydı. Bunun sonucu olarak, demogoji, hoşgörüsüzlük gibi olumsuzluklar kendini gösterdi. Ancak halkın politik kültür düzeyinin yükselmesi açısından yine de önemli bir deneyim oldu bu seçimler. Gelişmelere ayak uyduramayanlar zararlı çıktı. Örneğin, yine V.Tretyakov'un sözleriyle, **"seçimler şunu gösterdi ki, kaybedenlerin çoğu, kendi programlarıyla değil, rakiplerinin programlarına ve hatta bizzat rakibin kendisine karşı olmakla uğraşanlar olmuştur."**

1 Nisan tarihli Pravda'nın başyazısında da şu yoruma yer veriliyordu: **"Halk KP'nin politikasını, yenilenme, demokrasi, açıklık doğrultusunu desteklemiştir. Bu destek ülke açısından çok zor bir dönemde verilmiştir. Bu bir dönüşüm zamanıdır. İzlenen politikanın sonuçları henüz kendini gösterememiştir. Politik sistemin reformu ve ekonomik reform ilk adımlarını atarak kendisine yol açmaktadır. Gıda programı, finans konusu ya da pekçok şey kısa sürede çözülecek sorunlar değildir. Ama insanlar bu politikaya inanmaktadır ve seçimler bunu ortaya koymuştur. Bu seçimleri, rahatlıkla, tercihin yenilenmeden yana yapıldığı bir referandum olarak nitelendirebiliriz."**



▶ Gorbaçov: *Leninizmin çağdaş yorumcusu. Glasnost ve perestroika ile, partinin yığınlarla bütünleşmesinin önünü açtı.*

kalmıştır. Bunda parti içi demokrasinin gerektiğince yürütülmemiş olmasının önemli payı vardır.

20 milyonluk bir partide, örgüt içi demokrasinin yeterince gelişmemesi, her düzeyde yalnızca komitelerin ve çoğu kez de birinci sekreterlerin tüm sorunlarla uğraşır olması, parti tabanını pasifleştirmiş, partiyi yığınlardan koparmıştır. Partinin yığınlardan kopmasına örnek olarak, çeşitli bölgelerdeki grev, gösteri ve olayları, Alma-Ata, Sumgait, Erivan, Bakü ve Baltık cumhuriyetlerinde olup bitenleri gösterebiliriz. Buralarda komünistler, bağımsız ve inisiyatifli bir çalışma içine girememişler, yukarıdan emir beklemişlerdir.

Son yıllarda yenilenme sürecine bağlı olarak partide belirli bir hareketlenme vardır. Bunun çeşitli işaretleri var. Parti yapısında kimi değişmeler görülüyor. Örneğin, Moskova semt komitelerine bakıldığında, son zamanlarda aydınların sayısının arttığı farkedilecektir. Bunlar, partinin entellektüel potansiyelinin güçlenmesinin işaretleridir.

Lenin'in döneminde tüm parti üyelerinin parti çalışmalarına katılmaları doğal sayılmıştır. Örneğin, 20'li yıllarda Moskova'da her 6 üyeden biri il veya semt komitesinin çalışmalarına dolaysız olarak katılmıştı. Bugün böyle bir anlayışla partinin potansiyelinin ortaya çıkarılması, Lenin'in deyişiyle "mucize niteliğindeki aracı" ortaya çıkaracaktır.

Demokratik merkeziyetçilik, iki karşıtın, yani demokratiklikle merkeziyetçiliğin diyalektik bir bütünüdür. Merkeziyetçilik olmadığında demokrasi anarşiyi, düzensizliği doğurur. Demokrasisiz merkeziyetçilik ise bürokratizmi, parti içi durgunluğu, inisiyatifin ölmesini, komünistlerin parti politikasına yabancılaşmasını getirir. Demokratiklikle merkeziyetçiliğin orantısı koşullara göre değişir. Ama temel gelişme çizgisi, demokrasinin gelişmesi, merkeziyetçiliğin akılcı biçimde sınırlanmasıdır.

Lenin döneminde, ülkedeki, dünyadaki koşullara ve partinin önünde duran somut görevlere göre, merkeziyetçiliğin güçlendiği dönemler olmuştur. Ama bu durumda da işleyiş, esneklik, yaratıcılık ve açıklık koşullarında değiştirilmiştir. Yıllık olarak toplanan parti kongreleri ve konferansları, MK plenumları, MK belgeleri, kararnameler, açınım yazıları vb. böyle bir değişimi olanaklı kılmışlardır. Stalin zamanında ise, örneğin, 1934 ile 1956 yılları arasında yalnızca 2 kongrenin yapılmış olması, yıllarca ve bu arada savaş boyunca tek bir MK plenumu yapılmaması, tüm kararların tek bir kişi tarafından verilmesi, demokrasinin ve yönetimde kollektiflik ilkesinin çiğnenmesinin belirgin işaretlerindendir. Bunları "objektif koşulları" gerekçe göstererek açıklamak zordur.

Parti içi demokrasinin en önemli göstergesi, üyelerin partinin politikasının belirlenmesine, kararların alınmasına katılmaları, parti işleyişi içinde aktif görev almalarıdır.

Bir başka önemli gösterge tartışmadır, parti içinde açılan genel tartışmalar ve onlardan daha sık gündeme gelen yerel tartışmalardır. Lenin döneminde çeşitli yayınlar "tartışma ekleri" yayınlıyor, büyük parti komitelerinde "tartışma kulüpleri" açılıyor, böylece farklı görüşlerin ortaya çıkmasına ve paylaşılmasına olanak yaratılıyordu.

Lenin döneminin demokratizminin bir başka göstergesi de, parti yürütme organlarından bağımsız olarak işlev gören kontrol organlarının bulunmasıydı.

Stalin zamanında merkeziyetçiliğin güçlendirilmesi doğrultusunda tüzükte çeşitli değişikliklere gidilmiştir. Örneğin, 15. kongrede yapılan eklemeye göre, kontrol komisyonunun sorularına "dürüstçe" cevap vermeyen üyelerin "derhal" partiden çıkarılacakları kaydı getirilmiştir. Tabii, "dürüstlüğün" ölçüsünü belirleyecek olanlar da yine kontrol komisyonu üyelerinin kendisiydi. Yine Stalin zamanında, demokratik merkeziyetçilik ilkesinin tanımından "açıklık" bileşeni çıkarıldı. Böylece, açıklığın yazılı olarak bile bulunmadığı koşullarda Stalin halkı aldattı; geçmişi ve içinde bulunulan anı olduğundan farklı göstermeyi başardı.

Genel olarak Stalin'in yaklaşımlarında ve ifadelerinde "kesin, sonuçlanmış ve tartışmasız" tanımlamalar vermek bir hedefti. Stalin'in "bütün toplumsal olguları açıklayan kapsamlı yaklaşımlar yaptığı" için övgüye layık görüldüğü geçmişte çok yaşanmıştır.

Parti içi demokrasinin geliştirilmesi komünistler açısından başlıbaşına bir amaç değildir. Bu, parti üyelerinin yaratıcı potansiyelini ortaya çıkarmak, onların girişimcilik, bilinçlilik, cesurluk, disiplin ve örgütlülük gibi özelliklerini güçlendirmekte belirleyici araçtır.

Bugün parti içi işleyişi düzenleyen yazılı kurallar, parti içi demokrasinin gelişmesi için yeterince uygun değildir. Örneğin, semt komitelerinin çalışmalarında açıklığın genişletilmesi konusunda 1986 Kasım'ına kadar önlemler alınacağı açıklanmasına karşın, bu konuda hâlâ kayda değer bir ilerleme olmamıştır. Daha 1987 Ocak Plenumu'nda M.Gorbaçov tarafından açıklığı garanti altına alacak yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği belirtilmiş olmasına ve 19. Ulusal Konferans kararlarında bu zorunluluğun altının yeniden çizilmiş olmasına karşın bu konudaki boşluk sürmektedir. 28. Kongre çalışmaları sürecinde, parti tüzüğünün yeniden ele alınmasıyla bu sorunun çözümü olanaklı bir hale gelebilir.

Yeni parti kavramıyla ilgili sorunların çözümünde, "Lenin zamanında da olduğu gibi" yaklaşım yetersiz kalacaktır. Leninci parti kavramını özümsemek kuşkusuz önemlidir. Ancak günümüzün gerçekleri pekçok konuda yeni çözümleri gerekli kılmaktadır. Parti kavramıyla ilgili sorunların çözümü doğrultusunda, 28. Kongre'nin başlamasından çok önce sakin ve etraflı bir tartışmanın yürütülmesi, bu konuda basının üzerine düşeni yapması önem taşımaktadır. □

TYS yöneticisi, Adnan Özyalçıner

AZ BİR KATILIMLA BİLE BÜYÜK GÜRÜLTÜLER KOPARILABİLİR

▶ *Bu Genel Kurul'dan kağıt zammından toplatmalara, yakmalara, cezaevlerindeki yazarların durumuna ilişkin bir sonuç bildirgesi çıkabilirdi.*



Adnan Özyalçıner 1974 yılında kurulan TYS'nin kurucularından. O günden, Yazarlar Sendikasının 1-2 Nisan 1989 tarihlerinde yapılan son Genel Kurulu'na kadar her kongresinde yönetim kuruluna seçilmiş. Sendikanın on beş yıllık tarihinde de hep genel sekreterliğini yapan Özyalçıner son yönetim kurulunda, hem sendikalar yasası gereği, hem de "on beş yıllık bir yorgunluk hissettiği için" yeralmıyor. "Adımlar"a TYS'nin on beş yılından çeşitli kesitler anlatırken, son Genel Kurulu da değerlendirdi.

Adımlar: TYS 1974 yılı Şubat ayında kurulduktan sonra, 1980 sonrası ikinci bir kuruluş dönemi yaşadı. Neden ikinci kuruluş?

Özyalçıner: 1982 yılında TYS yönetim kurulu açılan bir dava ile yargılanmaya başlandı. 18 kişilik bir gruptuk ve yönetim kurulu dışındakiler neye göre belirlenmişti belli değildi. Yargılama 1982'den 87'ye kadar sürdü. 3, 5-4 yıllık bir dönem sendikanın kapatılmadığı hulde kapalı kaldığı bir dönem oldu. 1987'de beraat verilince kongreyi yaparak yeniden çalışmalara başladık. Biz bu döneme 2. Kuruluş Dönemi diyoruz.

Daha önce sendikanın yerinin de olduğu bina süren bu dava sırasında tamamen yandığından, 2. Kuruluş Döneminde sendikayı hiçbirşeysiz aldık. Kağıt ve kalemi bile yoktu. Neredeyse sendikayı sokakta devraldık. Altı ay, bir yıllık bir dönemi yer bulmak, kağıt kalem bulmakla geçirdik.

— İkinci kuruluş döneminde neler yapıldı?

Özyalçıner: Sendikanın amaç maddesini yazarların maddi ve manevi hak ve özgürlüklerini savunmak oluşturuyor. Bu bir anlamda öncelikle fikir ve düşünce özgürlüğünü savunmak demek. Sendika bunları savunurken, ister istemez insan hak ve özgürlüklerini de savunmuş oluyor. Çünkü fikir ve düşünce özgürlüğü olmadan insan hak ve özgürlükleri olmuyor; insan hak ve özgürlükleri olmayınca fikir ve düşünce özgürlüğü de olmuyor.

Bu amaçlar içinde belirli bir takım şeyler yapıldı. Toplumu kültürsüzleştirmeye çalışan iktidarın yaptıklarına karşı bildirilerle, basın toplantılarıyla yazarların, halkın haklarını, özgürlüklerini savunmak, kültür ve edebiyat alanında daha etkin olmak için iktidarın getirdiği kısıtlamalara karşı mücadele edildi.

Yazarların hakları için, çok kesin bir şey yapılmıyor. Sendika özel bir sendika olduğu için yapılamıyor. Hem patronu, hem de işçisi kendisi olduğu için, grev ya da lokavt yapamıyor. Yazarın hakkını savunmak için hiçbir yaptırımı yok. Diyelim biri boykot kararı alındı. buna bütün yazarların uyması sağlanamıyor.

— Son Genel Kurul'da TYS Başkanı Aziz Nesin üyelerin ilgisizliğinden yakındı. Gerçekten de katılım düşüktü. Bunu neye bağlıyorsunuz?

Özyalçıner: Türkiye'de yaklaşık yazar sayısı 500 civarında. TYS üyesi sayısı ise 350. Ancak sendika olmasından dolayı öğretmen, memur, öğretim üyesi yazarlar üye olamıyorlar. Bu üye sayısı içinde gazeteciler de yok örneğin. Ayrıca bir yazar tanımımız var. "Eserini bir yayıncıya mukavele karşılığı satan kişi" yazar oluyor. Bu tanımdan yola çıkarak Türkiye Yazarlar Derneği değil, Sendikası yapabildik. Tanım oldukça geniş. Bu durumda hukuk, tıp, okul kitabı, bilmece bulmaca yazarları da üye olabiliyorlar.

Katılım azlığına gelince, yurtdışında olup sınırlarımıza giremeyen, ya da uzaklık nedeniyle katılamayan üyelerimiz var. Anadolu'da olup katılamayan üyelerimiz var. Ankara ve İzmir'den gelebilenler geliyor ama, çoğunluk İstanbul'dan katılanlar ve İstanbul'un katılımı da yeterli değil. Bana kalsa böyle bir kongre az bir katılımla bile büyük gürültüler koparabilir. Bu genel kuruldan kağıt zammından, toplatmalara, yakmalara, cezaevlerindeki yazarların durumuna ilişkin bir sonuç bildirgesi çıkabilirdi. Bence, Genel Kurul'un işlevi yeterli ölçüde kavranılamadığı için olmuyor bunlar.

Yazar arkadaşlarımızın dirençli olduklarını biliyorum. Yılgınlık mı? Buna inanmıyorum. Tek tek yazılarında, şiirlerinde bireysel olarak dirençliler ama topluluk olarak direnmeyi düşünmüyorlar, ya da işlevini çok gerekli görmüyorlar. TYS'nin kültürsüzleştirmeye karşı yaptığı pekçok girişim kamuya yansıdı. Yazarlar ilgilenmedi bu panellerle. Belki de biçimini bulmak gerekli.□

TYS'nin Genel Kurulu yapıldı

AZİZ NESİN YENİDEN BAŞKAN

Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS)'nın Genel Kurulu 1-2 Nisan tarihleri arasında İstanbul'da yapıldı.

1974 yılı Şubat ayında yetmiş kişiden oluşan yazarlar kurulu, aralarından on bir kişiyi seçerek, onlara TYS'yi kurma işlemini yapma yetkisi verdi. **Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Bekir Yıldız, Adnan Özyalçıner, Leyla Erbil, Tomris Uyar, Orhan Arıburnu, Adalet Ağaoğlu, Nihat Behramoğlu ve Ali Özgentürk** tarafından kurulan TYS, bugüne değin altı kongre gerçekleştirdi. 1982-87 yılları arasını, kapalı olmadığı halde, süren dava nedeniyle çalışma yürütemez durumda geçiren TYS'nin, sendika merkezinin olduğu Union Frances binasının tamamen yanmasıyla gittikçe güçleşen koşulları, 1987'de 2.Kuruluş Dönemi'nden sonra da sürdü. Uzun süre yersiz, yurtsuz kalındı. Bir süre bir yayınevi adres gösterildi, yönetim kurulu toplantıları için Gazeteciler Sendikası'nın kütüphanesi kullanıldı. Yaklaşık iki yıldır Cağaloğlu'nda tek odalı bir yere sahip olan TYS, İstanbul Anakent Belediyesi'nden bir yer sözü almış durumda.

Bugün 350 üyeye sahip olan TYS üyelerinin sendikayla olan ilişkileri de son Genel Kurul'da başkan Aziz Nesin'in açış konuşmasında ve Genel Kurul'un yapıldığı iki gün boyunca pek olumlu bir tablo çizmiyordu. Aziz Nesin yaptığı konuşmada üyelerin ilgisizliğinden yakınırken, sendika yönetimiyle üyeler arasındaki diyalog kopukluğundan sözediyor; uzun süre aidatların 1000 liradan 5000 liraya çıkmasını tartışan ve ikinci gün yapılacak seçimler için seçim kurulunun belirlenmesini beklemeden salondan ayrılan üyelere, Nesin, "Yıllardır bu yaşımda ben koşturuyorum, siz şurda iki dakika duramıyorsunuz", diyerek tepki gösteriyordu.

2 Nisan 1989 günü yapılan seçimler sonucu yeni yönetim belirlendi. Yeni Yönetim Kurulu'nun 3 Nisan'da yaptığı toplantı sonucu görev bölüşümü şöyle oluştu. TYS Genel Başkanlığı'na **Aziz Nesin**, İkinci Başkanlığa **Cengiz Bektaş**, Genel Sekreterliğe **Atilla Birkiye**, Saymanlığa **Hayati Asılyazıcı**, üyeliklere **Salim Şengil, İsmet Kemal Karadayı, Mehmet Başaran, Osman Şahin** ve **Hasan Kıyafet** seçildiler.□

TYS İkinci Başkanı Cengiz Bektaş

ÜYELERİMİZİN DÖRTTE BİRİ YÖNETİME KATILSIN İSTİYORUZ

▶ *Kısa sürede sağlamayı amaçladığımız daha güçlü birliğimizle toplum sorunları içindeki her zamanki yerimize daha da sağlam basacağımıza inanıyoruz.*



1-2 Nisan tarihleri arasında yapılan Türiye Yazarlar Sendikası (TYS) Genel Kurulu sonucunda seçilen yeni yönetim kurulu üyesi ve TYS İkinci Başkanı Cengiz Bektaş'a Genel Kurul'a ilişkin değerlendirmesini ve yeni yönetim kurulunun ileriye dönük olarak yapmayı tasarladıklarını sorduk. TYS gündeminde, sendika üyelerine kimi haklar sağlamak, yazar evleri kurmak gibi çalışmalar var.

Türkiye Yazarlar Sendikası Mart ayının son günlerinde, çeşitli etkinliklerle 15. kuruluş yıldönümünü kutladı... Bu sürenin 3 yılını yargılamalarla geçirip sendikamızı bu günlere taşıyan arkadaşlarımızın çoğu 10 yıldır yönetimde de görev almışlardı. Bütün yazarlara, bütün yazarlar adına onurla sundukları özverilerini ölçümlemek gerçekten zor.

Son yönetim kurulu kan değişimini sağlamak için toptan görevden ayrılma -daha doğrusu yeniden görev almama- kararı verirken bile bilinçli sorumlu davranarak, sendika yönetiminin bellek kesitliğine uğramaması için 3 arkadaşlarını yeniden aday gösterdi. Bu üç kişinin (Aziz Nesin, Mehmet Başaran ve Cengiz Bektaş) en yüksek oyu almaları geçmiş yönetimin onaylanmasından öte, onlara bir teşekkür anlamını da taşıyordu.

Yeni yönetim kurulu önce kimi temel ilkeler saptadı. Seksenli yıllarda ülkemizin bilinen koşullar nedeniyle, istenilen düzeyde sürdürülemeyen, üye ilişkilerinin güçlendirilmesi, daha sağlıklı düzeylere çıkarılması için yönetimin, çalışma isteğinin ve sorumluluğunun yaygınlaştırılması amaç olarak benimsendi. Katılımı en yüksek düzeye çıkarmak için üyeler birbirlerini daha yakından tanımalıydı. En azından iki ayda bir genişletilmiş yönetim kurulu toplantılarıyla, altı ayda bir tüm üyelerin katılacağı kurullarla, kültürel etkinliklerle, yeniden yaşama kavuşturma kararı aldığımız "Bülten"le bunu sağlamağa çalışacağız.

Her yönetim kurulu üyesi bir yar kurulun da yöneticisi olarak çalışacak. Bir başka deyişle 9 kişilik yönetim kurulunun değil, 9'ar kişilik 9 yar kurulun çalışmasını sağlayacağız. Böylece üyelerimizin dörtte biri yönetime katılsın istiyoruz. Bugüne dek daha ancak 2 toplantı yapabildik. Ama, ana çalışma kurullarımızı, bu konularda çalışma yapacak üyelerimizi saptadık. Kimi konularda çalışmalar başladı bile.

Örneğin, yer sorunu çözüm yoluna giriyor. İstanbul Anakent Belediyesi'nden kesin söz alındı.

Telif hakları ve tip sözleşme (ilk taslak bitti) üzerinde çalışma başlatıldı.

TRT'yi yakından izleme, uyarı, eleştiri çalışmalarının yöntemi üzerine bir taslak tamam...

Sendikamız üyelerine kimi haklar sağlamak (Basın kartı vb.) için ayrı çalışma grubunu da oluşturduk.

İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de (kimi başka yerlerde de) temsilcilikler aracılığıyla yerel yönetimlerle daha sıkı çalışma içine gireceğiz.

Yazar evleri kurarak, üyelerimizin buralarda birbirleriyle ve okuyucularıyla daha sık bir araya gelmelerini sağlayacağız.

Yazarlar olarak tek tek kişisel sorumluluklarımızın dışında, kısa sürede sağlamayı amaçladığımız daha güçlü birliğimizle toplum sorunları içindeki her zamanki yerimize daha da sağlam basacağımıza inanıyoruz.□

Bir başka açıdan Samsunspor faciası

KAZA, GELİYORUM DER Mİ?

▶ *Yapılan birkaç maçın hasılatı ve banka hesabına yatırılan katkılarla, topu topu altmış milyon lira ancak girebildi kulübün kasasına. Bu para ise, bugün bir futbolcunun tek bacağını bile satın alamıyor. Kaldı ki, bir takım yeniden oluşacak.*

■ **Ayhan Güner**

Samsunspor faciasının üzerinden haftalar, aylar geçti... Daha Ligin ikinci yarısına başlamamışken, deplasman yolculuğunun ilk kilometrelerinde başa gelen ve acısı belleklerden kolay kolay silinemeyecek acı kaza yüzünden gelecek sezon top başı yapmak üzere Ligi kapatmak zorunda kaldı Samsunspor.

●●●

Facia sonrası o ne duygu sömürüsüydü? Tüm ülke ağlama duvarına dönmüştü adeta: Yetkililerin "taziyetlerini ifade eden" demeçleri günlerce sürdü. Futbol Federasyonu'ndan spor basınına, TRT'den sahne yıldızlarına, spor kulüplerinden iş adamlarına kadar çok geniş bir yelpaze Samsunspor için yardım kampanyası başlattığını bildirdi. Herkesi katılmaya çağıran parasal yardım kampanyaları, verilen sözler, vaadler çabucak unutulmaya terkedildi.

Samsunspor'u en başta Başkan'ı terketti, şu hayali ihracat konulu yolsuzlukların baş aktörlerinden biri: **Hasbi Menteşoğlu**. O'na sorarsanız, Samsunspor'u kendisi "yaratmıştı"! Oysa, kazın ayağı başka türlüydü. Maç hasılatlarına koyduğu temlik ve yıldız futbolcuları takımı dağıtmak pahasına satışı yoluyla, sözde verdiği paraları geri aldığı gibi, milyarlarca tutarındaki bedava reklam ve 'belirsiz' işlerinin üzerini örten "meşruiyet" de yanına kâr kalıyordu başkanlık sayesinde.

●●●

Yardım için uzanan el havada öylece kaldı. Yapılan birkaç maçın hasılatı ve banka hesabına yatırılan katkılarla, topu topu altmış milyon lira ancak girebildi kulübün kasasına. Bu para ise, bugün bir futbolcunun tek bacağını bile satın alamıyor. Kaldı ki, bir takım yeniden oluşacak. Reklam olsun diye yapıldığı, köpük gibi uçup gitmesiyle daha iyi anlaşılıyor şimdi yardım vaadlerinin.

Takım dedik, Samsunspor dedik; ya futbol emekçileri? Pek onlar açısından bakılamadı olaya, "takım" derdine düşüldü.. Aslında, kazanın orta yerinde duranlar futbol emekçileri: Yaldızlı-alkışlı stadlardaki tünel merdivenlerinden maç sonrası aşağı inince karşı karşıya kalınan gerçekler başka onlar açısından.

Samsunspor faciası ilk değil, daha belleklerden silinmeyen **Adanaspor** kazası var. ve sakatlıklar, bundan doğan acı kayıplar... Yakın bir zamandaki Fenerbahçe ve ulusal takımın unutulmaz futbolcusu **Hüseyin**'in; keza **Eskişehirspor** kalecisi **Sinan**'ın genç yaşta ölümü... Futbolu meslek seçtiği için okulunu sürdürmediği gibi başka bir becerisi de olmadığı için bir sakatlıkla kendini ortada bulan nice futbol emekçisi...

●●●

Futbol emekçileri açısından Samsunspor faciasından çıkarılacak en iyi ders, örgütlenmek ve çağdaş sosyal güvencelere kavuşmak diye düşünüyoruz. Umarız, Samsunsporlu futbolcuların başına gelen acı olay, son bir uyarı olur futbol emekçileri için. Şimdiye kadar yeterince görüldü ki, onları pek düşünen yok. Kendi göbeklerini kendilerinin kesmesinden başka çare yok o halde...

Sadaka beklemenin daha iyi bir şey olacağını düşünecek futbol emekçisi çıkacağını sanmıyoruz. Yaygın sigorta, sakatlık ve kazalardan doğan malüllük, yine belli bir yaştan sonra futbol yaşamı süremeyeceği için emeklilik aylığı, kulüp yönetiminde söz hakkı vb. Bunları elde etmek içinse örgütlenmekten başka ne yapılabilir? Portekiz, İspanya, Yunanistan, İtalya gibi ülkelerde profesyonel futbol yaşamının ve futbol emekçilerinin ayrılmaz bir parçası da sendikalar değil mi? Bu yolda, ülkemizde de geçmişte atılan olumlu adımlar yok değil... Örneğin, birçok ünlü ulusal futbolcunun kuruluş çalışmalarını sürdürdüğü ve 12 Eylül darbesi ile kesintiye uğrayan Profesyonel Futbolcular Birliği girişimi...

●●●

Evet, Ligler sürüyor... Kazalar, sakatlıklar, ölümler ise "gelmiyor" demiyor. Profesyonel futbolcular kendi sorunlarına köklü çözümler getirebilecek adımları atmak için daha bekleyecekler mi, ne kadar, nereye kadar?...□

Filistin Halkının Direnişini Desteklemek İçin

ULUSLARARASI SANATÇI VE AYDINLARIN TOPLANTISI



Desen: İsmail Şahmut ■ 1-8 Nisan 1989 tarihleri arasında düzenlenen "Direnen Filistin" adlı sergiden

5-6 Şubat 1989 tarihinde Yunanistan Kültür Hareketi (PAPOK) işgal altındaki Filistin topraklarında Filistin halkının direnişini ve mücadelesini desteklemek için Atina'da **Uluslararası Sanatçılar ve Aydınlar Toplantısı** düzenledi. İki gün boyunca iki bölüm halinde gerçekleşen toplantıda ilk gün uluslararası hukukçu ve aydınların, ikinci gün de, kadın örgütleri ve eğitimcilerin katılımıyla sürdü.

Çeşitli Filistin gruplarına, Filistinli kadın, çocuk ve zor koşullardaki Filistinli tutuklulara yardım amacıyla düzenlenen bu iki günlük konferansta dayanışma eylemlerini daha iyi uyumlaştırmak ve pratikte yaşama geçirebilmek için çeşitli çalışmalar yapılması kararı alındı. Bu çalışmalardan bazıları, beş dilde yayınlanacak bir dergi çıkarmak, Avrupa'daki yazar ve aydınlarla ilişkiye geçmek, direnişi destekleyen kültürel etkinlikler, geceler, sergiler düzenlemek ve uzman kişilerce Filistin'deki ayaklanma ile ilgili araştırma ve incelemeler yapmak.

İşgal altındaki bölgeden Filistinli kadınların da katıldığı toplantı Asya, Avrupa, ABD ve SSCB'den katılımcılarla canlı, katılımcı ve sıcak bir dostluk havasında geçti.□

Bir bakanlık "kazası"



Mahmut T.Öngören

Derken yeni bir Kültür Bakanı ile karşı karşıyayız. Yeni Kültür Bakanı, Namık Kemal Zeybek... Zeybek'i herkes tanıyor. Eski eylemlerinden, eski düşüncelerinden ve şimdi Kültür Bakanı olduktan sonra ileriye sürdüğü "değişimi"nden... Gerçekte, Zeybek'in üzerinde kişisel olarak durmaya pek gerek yok... Toplumumuzdaki Zeybek'lerin sayısı bir hayli yüksek... Ama şimdi onlardan biri Kültür Bakanı oldu. Türkiye "kazalar" ülkesi, "demokrasi" ülkesi değil... Zeybek'in bakanlığa dek yükselmesine şaşmak yanlış. Hatta niçin bu denli geç kaldı diye bile düşünülebilir. Zeybek, salt Kültür Bakanlığı'ndan sorumlu olmayacak. Ülkenin genel yönetiminde de söz sahibi, bir bakan olarak.

"Demokrasi"nin olmadığı yerlerde "kazalar", toplumsal gerekler arasında yer alır. "Kaza" olmadan olmaz. Bir zamanların zorbalığı ön plana çıkaran dünyanın en ilkel ideolojisinin hemen hemen "ideologluğunu" yapmış. Bu konudaki görüşlerini -adına kitap demeye dilim varmıyor- kağıda geçirmiş ve belgelemiş. Kağıda geçenler dini, milliyetçiliği ve üç aylı bayrağı birleşirip savaşmanın nimetlerini savunuyor. Olur mu? Olur. Hatta bu gibi görüşlerin savunucuları bakanlığa bile kurulurlar. Kurulmalıdırlar. Çünkü 1980'den sonra iktidara bu siyaset yerleştirildi.

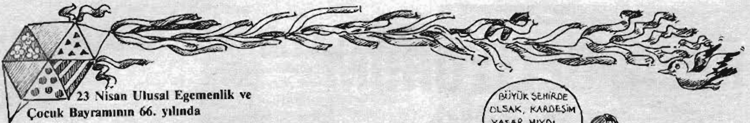
Peki, şimdi Sayın Zeybek gerçekten de değişmiş olabilir mi? "Şu anda okuduğum kitap, Emre Kongar'ın 'Kültür Üzerine' adlı kitabı." Niçin bu kitabı okuyor? Değiştiği için mi? Kültür Bakanı olunca, "kültür" üzerine okumak gerektiği için mi? Belki her iki nedenle... Çünkü değişmemiş olması olanaksız. 12 Eylül'den sonra aleyhinde dava açılmış, haksızlığa uğradığına inanmış, böylece inançlarına bir yenisini eklemiş, işkencenin yanından geçmiş (gerçekte bal gibi işkence görmüş, ama işkence gördüğünün ayırdında değil, işkence insana salt işkencehanede birtakım aygıtlarla yapılır sanıyor); en önemlisi de, bir zamanlar yücelte yücelte ne yapacağını bilemediği devletin dönüp kendisine terör uygulamaları ile zarar verdiğini yaşamış. Özellikle devlet terörünü yaşadıktan sonra değişmemesi düşünülemez. Ama nasıl bir "değişimdir" bu?

Kültür Bakanı Zeybek, şimdi, "fikir suçlularının tamamını kapsayan bir af getireceğini" söylüyor. "Fikir hürriyetini tahdit eden hükümler kaldırılmalıdır". Ve daha kimi demokratik girişim önerileri Sayın Bakan'dan... Aynı önerileri Sayın Başbakan da yapmıştı. Neden?

AT'a girmek için başlatılan girişimlerin sonucu mu tüm bunlar? Ya da Sayın Zeybek'in konumunda olan kişilerin, devlet terörünü yaşadıktan sonra gösterdikleri bir çeşit karşı koyuş biçimi mi? Yoksa bambaşka nedenler mi var? Nedenler çeşitli olabilir, ama kesinlikle demokratik düşünce yapısına dayanmıyor. Son yerel seçimlerden sonra 12 Eylül'ün çöküşünün başlamış olmasına da...

Kültür Bakanlığı'nda ılımlı biri varken, onun yerine bir MHP ideologunun getirilmesi, kültür yaşamımıza vurulmuş bir darbe olarak da sayılmamalı. Kültür Bakanlığı, 12 Eylül'den de önce kültürü sınırlamayı amaçlayan bir politika güdüyordu. Bu durum 12 Eylül'den sonra daha da genişletilerek sürdürüldü. Şimdi Zeybek anlayışında bir bakanın gelmesi, Kültür Bakanlığı'nın kültür politikasını çok fazla değiştirmeyecek. Ama son seçimlerdene sonraki yenilgi, Başbakan Özal'ı partisi içindeki çeşitli görüşlere bakanlık sandalyelerini dağıtarak belli dengeler tutturmaya itti. Kültür Bakanlığı koltuğu da Namık Kemal Zeybek'e çıktı. Kültür Bakanlığı olmasa, bir başka bakanlık olacaktı.

Demokrasinin olmadığı yerde "kaza" işte böyle olur. Af, işkence özgürlüğü ise, demokrasinin yaşadığı yerlerdeki "gerekler" arasındadır. Bu kavramları, din, milliyetçilik ve üç aylı bayrak karışımında sorunlarına çare arayanların toplumlara yerleştirdikleri ne zaman görüldü ki?□



23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının 66. yılında

ÇOCUKLARIMIZ

Ülkemizde 30 bin çocuk her yıl 15 yaşına gelemeden ölmektedir. Büyük şehirlerde 7'de bir olan çocuk ölüm oranı, doğudaki küçük şehirlerde 4'te birdir

Ülkemizde 12-14 yaşları arasında 3.685.000 çocuk vardır. Bunun 1.403.000'i çalışmaktadır.
15-19 yaşları arasında 5.407.464 çocuk vardır. Bunun 3.199.442'si çalışmaktadır.

Çocukların çalıştıkları işlerin birçoğu, onlara gelecekte bir meslek kazandırmayan niteliksiz işlerdir.

Onbinlerce çocuğumuz yabancı ülkelerde. Dönecekler mi, kalacaklar mı?
Dönmek mi daha zor, kalmak mı daha zor?

SORMAK DÜNYADA OLMAKTIR

Yaslandığım duvarlarda değil
boyumu ölçen çizgiler,
geçtikçe günler
ben sorularda boy atarım.

Sorularla bakarım çiçeklere,
sorularla okurum kitapları,
ilgimi çeken her şeyin
yanına sorularla varırım.

Geçtikçe günler
değişir benim de sorularım,
üst üste koysanız onları
göğe doğru uzayıp gider.

Sormadan yaşasam bunca soruyu
boyum yine uzar belki,
ama sormadan yaşayan biri
nasıl anlar dünyada olduğunu?

Kemal Özer





Çocukların Diliyle

"DAHA ÇOK OKURDUM"

Fikret Tuğtekin, Kadırga İlkokulu 5/A sınıfı öğrencisi. Aynı zamanda Gedikpaşa'da çaycılık yapıyor.

— ***Saat kaçta çay ocağına geliyorsun?***

— Sabah 8.00'de. 12.30'da okula gidiyorum. Akşama kadar okuldayım.

— ***Derslerin nasıl?***

— Bir zayıfım var. Türkçe'den.

— ***Ders çalışmaya vaktin oluyor mu? Çok yoruluyor musun?***

(Rengi sapsarı, zayıf, elmacık kemikleri çıkık. Köprücük kemikleri gömleğinden belli oluyor. Bakışları bulanık)

— Ben mi? Yook. Şey olmuyorum.

— ***Çalışmasaydın ne yapmak isterdin.***

— Daha çok okurdum, türkçemi düzeltirdim. Sonra daha çok oynardım.

— ***İlkokulu bitirince ortaokula gidecek misin?***

— Hayır. Babam istemiyor.

Okusaydın ne olmak isterdin?

— Doktor, göz doktoru.

— ***23 Nisan gününü nasıl geçirmek isterdin. Biliyorsun 23 Nisan Ulusal Egemenlik Çocuk Bayramı.***

(Bakışları hiç değişmeden dudaklarının ucuyla cevap verdi.)

— Şarkı...Türkü...Konuşma... Ne bileyim işte...

"MESLEĞİMDE USTA OLMAK İSTİYORUM"

— ***Bize kendini tanıtır mısın?***

— Adım Hüseyin Köroğlu. İlkokul 5. sınıftan sonra tornacıda çalışmaya başladım. Ailemin parası olmadığı için okuyamadım. Okuyamadığım için üzülmeyi bir kenara bırakıp mesleğimde usta olmak istiyorum. 120.000 lira aylık alıyorum. Aldığım parayı aileme veriyorum. Ben ilkokula giderken boyacılık yapıyordum, buna alıştığımdan boş zamanlarımda ayakkabı boyacılığı yapıyorum.

— ***23 Nisan hakkında ne düşünüyorsun?***

— 23 Nisan Atatürk'ün bize vermiş olduğu bayram. Bunu bize Atatürk verdiği için önem veriyorum, başka bir önem veremiyorum.

— ***Egemenlik denilince senin aklına ne geliyor?***

— Tam olarak bilemiyorum.

— ***23 Nisan dışında çocuklar için neler yapılmasını istersin?***

— Oyun sahaları, parklar, spor yerleri açılsın. Çünkü top oynamak isteyenler caddelerde oynuyorlar. Çocuklara yönelik eğlence yerleri, başkada bir şey yok.

Aynur Akyol







ONUN İÇİN Mİ?

Yedi rengi bir araya getirip
hızla döndürürsen
ak çıkarmış ortaya.
Onun için mi

sarı, kara, kızıl derili demeden
seviyorum bütün çocukları?
El ele tutuşup da
döndükleri için mi derimin altında?

Kemal Özer



Bütün çocukların 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı kutlar, barış dolu, aydınlık bir yaşam dileriz.

Adımlar

Hazırlayanlar: Gülsüm Akyüz-Günfer Demirci **Resimleyen:** Saadet Ceylan

Bir Pazar Keyfi: TRT-3'de Geçmişten Günümüze

ATİLLA DORSAY'IN DUYARLILIĞI

Bazen aşk, mevsim, kent, hüzün, ayrılık, vb. temalar çerçevesinde birbirini bütünleyen bir birliktelik oluşturuyor, bazen de unutulmaz bir şarkıcıyla izlencesini eksenleştiriyor.

■ **Atilla Birkiye**

Pazar günleri, birçoğumuzun dinlenme günüdür. Dinlenmenin de çeşit çeşidi vardır; kişiden kişiye değişiverir. Bütün bir haftanın yorgunluğunu atmak için kimileri evinde oturur, kimileri sağa-sola, sinemaya, tiyatroya, bir dosta, bir toplantıya giderek çeşitli ilgi odakları oluşturur ve her şeyden önce zihin yorgunluğunu giderir. Herkesin kendine özgü dinlenme yöntemi vardır. Hele hava güneşliyse, hele İstanbul'a bahar gelmişse, evin dışı bir özgürlüğün simgesidir ve bu özgürlük bir haftanın sıkıntısını birden bire, insanın bedeninden ve beyninin içinden uzaklaştırır.

Pazar günü henüz sokağa çıkmamışsanız ya da hiç çıkmayacak evde oturup dinlenecekseniz, saat 12.15 ise, o zaman, şu televizyon belasına bulaşmadan radyoyu açıp TRT-3'ü dinleyebilirsiniz.

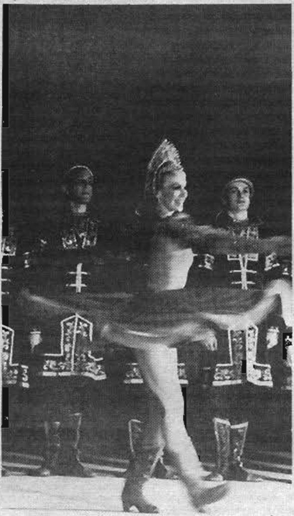


Aynı saatlerde televizyonun birçok izlencesinde olduğu gibi, kime/kimlere seslendiği belli olmayan "7'den 70'e" adlı izlence olmasına karşın, hani "düşmana inat" örneği TRT-3'de Atillâ Dorsay'ın hazırladığı ve sunduğu "Geçmişten Günümüze" adlı tadına doyulmayan bir müzik izlencesi yer alıyor.

Dorsay'ın izlencesinde, "duyarlılığı" kolayca duyumsayabilirsiniz: Dorsay, özellikle 1950'li, 1960'lı yıllardan seçtiği dönemin en gözde parçalarını ve seslerini "kulağınıza" kadar getiriyor. Bazen aşk, mevsim, kent, hüzün, ayrılık vb. temalar çerçevesinde birbirini bütünleyen bir birliktelik oluşturuyor, bazen de unutulmaz bir şarkıcıyla izlencesini eksenleştiriyor.

Hafif müzikten hoşlanıyor ve "ruhunuzu" dinlendirmeye gereksiniminiz varsa; Peppino di Capri, Elvis Presley, Shirley Bassey, Tom Jones, Gilbert Bécaud, Andy Williams, Note King Cole, Alain Barrière, Edith Piaf, Ella Fitzgerald, Frank Sinatra, Dean Martin vb. Batı dünyasının bir zamanların ünlü ve halen birçoğumuzu duygularından seslerini dinlemek istiyorsanız, Pazar günü saat 12.15'te koltuğunuza oturup, TRT-3'ü dinlemenizi salık veririz.

Televizyona inat, radyonun başında sizi "mutlu kılabilen" müzikli dakikalar geçirebilirsiniz, "Geçmişten Günümüze"yi dinlerken.□



Fotoğraf: Kerem İnanç

SSCB Kızılordu Korosu *Etkileyici müzik, olağanüstü görüntüler. **Boris Aleksandrov** yönetimindeki Kızılordu Korosu, geçtiğimiz günlerde Ankara ve İstanbul'da verdikleri konserle izleyicileri büyülediler. 200 kişiden oluşan ve bu yıl kuruluşlarının 60. yılını kutlayacak olan koronun, konserine televizyonda da yer verilmesi TRT'nin önemli başarılarından biri oldu. TRT bu konserin bir bölümünü yayınlayarak bir yandan güncel bir sanat olayını ekrana yansıtmış, diğer yandan da biletleri yirmi bin lira olan konsere gidemeyenlere bu olağanüstü gösteriyi izleyebilme şansı vermiş oldu. Özellikle İstiklal Marşı'nı kusursuz yorumlamalarıyla ilgi çeken koronun yanı sıra, 50 kişiden oluşan dans topluluğunun gösterileri de izleyenleri etkiledi. TRT'nin Kızılordu Korosu'nun gösterisini yayınlamadaki duyarlılığının diğer güncel sanat olaylarında da sürmesi bekleniyor.*□

TRT'DE REORGANİZASYON VE YENİ KADROLAŞMA GİRİŞİMİ

Adımlar (Ankara)-TRT'nin yeni bir yapısal değişikliğin eşiğinde olduğu öne sürülüyor.

TRT'nin yönetsel yapısında düşünülen reorganizasyon çalışmaları bir süreden beri gizli bir şekilde yürütülüyor.

Yerel seçimlerden sonra gerçekleşmesi beklenen yeni yapılanmaya göre, Haber Dairesi Başkanlığı'ndan sonra en yetkili birim olarak "Haber Müdürlüğü" oluşturuluyor. Merkez Haberler, Yurt Haberleri, TV Haberleri Müdürlükleri Haber Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışacak. TV-2 kanal da "TV-2 Müdürlüğü" adı altında TV Haberleri Müdürlüğü'nden bağımsız olarak Haber Müdürlüğü'ne bağlı görev yapacak.

Bu arada, Radyo ve Televizyonun da birbirinden ayrılacağı ileri sürülen söylentiler arasında.

Reorganizasyon çalışmalarıyla birlikte TRT'de asıl rezaletin kadroların oluşturulmasında ortaya çıkmasının süpriz olmayacağı belirtiliyor.

İktidarın yandaşlığını yapanlara, "evet efendim"cilere, Türk-islamcalara yeni müdürlüklerde ve şefliklerde bol kadrolar, etkili makamların verileceği, bu arada kurum dışından da 1.5-2 milyon maaşla yeni prenslerin alınacağı, reorganizasyonla birlikte yapılacak değişiklikler olarak öne sürülüyor.□

OKUR GÖZÜYLE

"TV Filmleri film olmaktan çıkarıyor"

Yıllardır iyi bir sinema izleyicisi olmaya çalışıyorum. Bu yüzden pek çoğunu önceden izlememe karşın, televizyonda gösterilen yerli yabancı filmleri yeniden izleme olanağı bulmak zaman zaman keyif verici oluyor. Tabi TV, filmleri film olmaktan çıkarmadığı zaman. Gazetelerin televizyon sayfalarında, dergilerde bu konuda sık sık yazılar çıkıyor. Ancak TRT'nin bunları dikkate aldığı yok.

Filmlerin sansüre uğramasını, kesilip biçilmesini neredeyse kabullendik. Artık TV'de bir sinema izlemeye oturduğumuzda izleyebildiklerimizden çok izleyemediğimiz sahneleri merak ederek TV başından kalkıyoruz. Yabancı filmlerdeki çeviri ve dil yanlışları zaman zaman içeriği bozacak düzeylere ulaşabiliyor. Hangi akla hizmetse orjinalinin renkli olduğunu bildiğimiz kimi filmler siyah-beyaz gösteriliyor. Cuma geceleri gerilim filmi seyredeceğiz diye beklerken, bir komedi filmi ile karşılaşmak artık şaşırtıcı olmuyor. Tabii ailecek izlensin diye düşünülen Pazar Sineması'nda bambaşka bir şeyle karşılaşmak da.

Bu arada TRT'cilere sesleniyoruz: Madem üçer aylık filmlerle ilgili programlar yayınlıyorlar, bu programlara sadık kalsınlar. 9 Nisan pazar günü TV-2'de gösterileceği ilan edilen E.Rohmer'in Dolunay Geceleri filminin neden gösterilmediği açıklansın.□

Yasemin Topçu/İZMİR

Bilim ve teknik ile falcılık

GELECEKTEKİ ÇEHRELER

■ Semra Ulusoy

Amerika Birleşik Devletleri'nde bir anne, 1985 yılında ayrıldığı kocası tarafından 8 yıl önce kaçırılan ve kaçırıldıklarında 5 ve 7 yaşlarında olan iki kızını bulmak üzere, iki tıp fotoğrafçısına başvurdu. Kadının elinde, 8 yıldır görmediği çocuklarının yalnızca eski fotoğrafları vardı. Bu iki tıp fotoğrafçısı, hiç görmedikleri çocukların fotoğrafları üzerinde çalışarak, olabilecek çehreleri belirlediler; görüntüler televizyonda yayınlandı ve ertesi gün iki kız bulundu.

Falcılık mı?

Chicago Illinois Üniversitesi laboratuvarında çalışan **Scott Barrows** ve **Lewis Sadler** isimli bu iki uzman, yüz kemikleri üzerinde olası değişiklikleri inceleyerek, yüzün, yıllar sonra alabileceği görünümü belirlemek konusunda araştırmalar yapıyorlardı. Bu konudaki bilgilerini, 81 kayıp çocuğun portresi üzerinde işlemişler, elde ettikleri görüntülerin 29'unda başarılı olmuşlar ve çocuklar bulunarak ailelerine teslim edilmişlerdi.

ABD'de bugün bilinen kayıp çocuk sayısının 60 bin dolayında olduğu düşünüldüğünde, bu iğneyle kuyu kazmak demekti ve başarı oranı da oldukça düşüktü. Uzmanlar bunun nedenini, her bir fotoğraf üzerinde en az 20 saat gibi çok uzun süren yoğun bir çalışmaya bağlıyorlardı.

Bu konudaki çalışmalar ürününü verdi ve 1989 Şubat başında, Barrows ve Sadler, kendi geliştirdikleri komputeri dünya kamuoyuna tanıttılar. Bu sistemle, 20 saat yerine birkaç dakikada istenilen sonucu elde etmek olanaklıydı. Bu tekniğe göre, yüz kemik yapısında değişebilecek 39 boyut ayrı ayrı ele alınabiliyor ve işlenebiliyordu: Burun uzunluğu, ağız genişliği, gözler arasındaki uzaklık gibi.

ABD'li iki uzman, çok uzakta olmayan bir gelecekte, aynı işlemin bildiğimiz ev-komputerleri ile de yapılabileceğini söylüyorlar.

Kâr peşinde koşanlar durur mu?

ABD Kayıp Çocuk Arama bürolarının ve tabii en başta anababaların umutları, bu yeni buluşla bir kez daha tazelendi. Ancak kâr peşinde koşanları, işin bu insancıl yanı pek ilgilendirmiyor tabii ki... Boyalı basın, Marilyn Monroe ve John Kennedy'nin, şimdiki yüzlerini gazetelerinde basıp, tirajlarını yüzlerce kat arttırmak iştahıyla bu iki uzmana para yağdırıyor.

Neyse ki, Barrows ve Sadler, ilgilerini (şimdilik) sadece kayıp çocukların bulunmasında yoğunlaştırmış durumdalar.□

▶Mars çevresindeki Fobus'la bağlantı koptu

Sovyet Uzay Uçuşları Yönetim Merkezi'nden 4 Nisan günü yapılan açıklamaya göre, Mars çevresindeki yörüngede hareket eden Fobus uzay aracıyla bağlantı koptu. Araçtan uzun süredir net görüntüler alınabiliyordu.

Yapılan açıklamada, yörüngesi yerden verilen komutlarla birkaç kez değiştirilerek, Mars'a yaklaştırılan araçla, hedefe 1000 metre kala bağlantı koptu. Fobus'a ne olduğu, yüksek mühendisler, balistik uzmanları ve bilim adamlarından oluşan bir ekip tarafından araştırılıyor.

Araç günde üç kez ve toplam 1.5 saat Mars ve güneşin radyo alanına giriyor ve bunun olumsuz etkisi uzaktan kumandada da kendini gösteriyordu. Gezegenimizle Fobus arasındaki uzaklığın büyüklüğünden dolayı, radyo sinyalleri aradaki uzaklığı ancak 15 dakikada katediyordu.□

▶Şimşek ve fırtınayı kontrol altına alma çalışmaları

İngiltere'de şimşek, yıldırım ve fırtına gibi hava olaylarını izlemek için yapılan çalışmalarda radyo yayın istasyonlarının bulamayacağı kadar düşük frekanslara ayarlanmış radyolardan yararlanılıyor. Bu frekanslara ayarlanmış radyolar, şimşeklerin yarattığı radyo dalgalarını çok iyi çekebiliyor. Böylece, çeşitli bölgelere yerleştirilen bu radyo istasyonlarından alınan dalgaları karşılaştıran uzmanlar 1-2 kilometre uzaklıktaki şimşeğin tam yerini ve özelliklerini saptayabiliyorlar. Eğer fırtınanın bir enerji hattına doğru kaydığı saptanırsa, enerji daha güvenli bir hatta aktarılarak, oradan dağıtılıyor ve olası bir tehlikenin önüne geçilmiş oluyor.

Hazırlayan: **Seçkin Cömert**

MERCEK

Dr. Mustafa Kalemli, neden bu kadar kuşkulu

Kısa adı **IPPNW** olan "Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Uluslararası Hekimler Birliği", merkezi ABD'nin **Cambridge** kentinde olan, "Nobel Ödülü" sahibi bir kuruluş... **Pakistan**'dan **Zimbabwe**'ye, **İngiltere**'den **Sovyetler Birliği**'ne uzanan çok geniş bir "nükleer coğrafyası"nda (61 ülkede) şubeleri, "bağlı kuruluşları" var. Toplam üye sayısı 250 bini bulan kuruluşun başında ise, Amerikalı ünlü kardiyolog Prof.Dr. **Bernard Lown** bulunuyor.

İşte bu saygın kuruluşun **İsveçli** Başkan Yardımcısı Prof.Dr. **Lars Engstedt** ile Amerikalı Genel Yönetmen **William Monning**, bir süre önce Türkiye'ye geldiler. **IPPNW** temsilcileri, Türkiye'de hem aynı amaçları paylaşan **NÜSHED** üyeleriyle tanışmak, hem de nükleer savaş tehlikesine karşı kamuoyunu uyarmak için konferanslar vermek istiyorlardı.

Ancak, konferansların düzenlenmesi başlıbaşına sorun olmuştu. Çünkü **NÜSHED**, iki yılı aşkın bir süredir, tüzüğünün -yasalara aykırı biçimde- İçişleri Bakanlığı'nca onaylanmaması yüzünden rahat çalışamıyordu. Dernek yöneticileri, biraz da Bakanlık koltuğunda oturan zatın "hekim" olmasından cesaret alarak, konuyu Dr. **Mustafa Kalemli**'ye iletmek istediler. **Kalemli**'nin yanıtı ise çok ilginçti:

"Bana bu adamların biyografilerini getirin. Araştıralım bakalım, in midirler, cin midirler? Benim bu işlerde çok dilim yandı, bu yüzden her şeyi kuşkuyla karşılıyorum. Bakıyorsunuz, adam 'yabancı gazeteci' diye Türkiye'ye geliyor, altından çapanoğlu çıkıyor!"

NÜSHED yöneticileri, gerek **IPPNW**'nin, gerek Türkiye'ye gelecek konukların çok saygın kişiler olduklarını anlatmak için hayli dil döktülerse de para etmedi. **Dr. Kalemli**, tutumunda direniyordu:

"Tanımadığım bu kişilere NÜSHED adına toplantı izni vermem. Ayrıca, Türkiye'de kaldıkları süre içinde kendilerini izletirim. Olumsuz bir durumlarını öğrenirsem gözaltına bile aldırırım. Ama, bir üniversite salonunda konferans verdirirseniz, ona karışmam. O konu, üniversite yöneticilerinin yetkisinde..."

Aklı-fikri "izleme-fişleme"de olan İçişleri Bakanı Dr. **Mustafa Kalemli**'den umudu kesen **NÜSHED** yöneticileri, Prof.Dr. **Lars Engstedt**'in, konferansını İbn-i Sina Hastanesi salonunda verebilmesi için Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'nden izin aldılar. Böylece, uluslararası bir skandal önlenmiş oldu.

İşin ilginç yanı, Dr. **Mustafa Kalemli**'nin "kuşkuyla" karşılayıp konferansa izni vermediği konukları, eski başbakanlardan DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel** ile SHP Meclis Grup Başkan Vekili **Hikmet Çetin**'in ayrı ayrı kabul ederek ağırlamalarıydı...

Başbakan **Özal**, ANAP Hükümeti'ne pek yakışan **Kalemli** gibi bir "zehir hafiye"yi neden kabine dışı bıraktı, anlamak güç!..□

Cinsine ihanet eden erkekler

İnsan Hakları Derneği Genel Merkezi, **8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle, 24 Mart'ta "Kadın Sorunları"** konulu bir panel düzenledi. Panele, **Ayten Erkan, Pamuk Yıldız** ve **Günfer Karadeniz**'in yanı sıra iki de "erkek konuşmacı" katıldı. Bu konuşmacılardan biri de, gazeteci ve toplumbilimci **Gencay Şaylan**'dı. Kadın sorununa ilişkin toplantılarda "erkek dinleyici", "erkek konuşmacı", hattâ "erkek gazeteci" konusunun sık sık tartışmalara yol açtığını bilen Şaylan, konuşmasına, **"Hitler faşizminden nasıl bugünkü Alman toplumu sorumlu tutulamazsa, 5 bin yıllık kadın sorunundan da bizler sorumlu tutulamayız"** diye başladı.

Giriş, hayli etkili olmuştu. **Gencay Şaylan**, sözlerinin etkisini tarttıktan sonra şöyle sürdürdü konuşmasını:

"Salonda, cinsine ihanet ederek, bu toplantıyı izlemeye gelen pekçok erkek de görüyorum. Aslında benim burada kadın konusunda konuşmam, Sakıp Sabancı'nın işçi panelinde konuşmasına benzer..."

Kadın ve erkek dinleyicilerin bu sözlere "ortak" tepkisi ise, uzun süren "kahkahalar" oldu...□

Uçan yöneticiliğin hikmeti ne ola ki

Eski Toplu Konut Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanı Dr. **Bülent Gültekin**, ABD'deki görevine dönmesine karşın, Sümerbank'daki yönetim kurulu üyeliğini de sürdürüyor. Toplantılara katılmak için, "Uçan Yönetici" olarak gelip gidiyor.

Kârlı çalışması istenen, mallarına sürekli zam yapılan bir KİT olan Sümerbank'ın parası uluslararası havayolu şirketlerine gidiyor. Toplantı başına 5-6 milyon lira kadar...

Televizyonda yapılan "Özelleştirmeler" konulu açık oturumda, SHP'li Prof. **Onur Kumbaracıbaşı** ve DYP'li Doç.Dr. **Tevfik Ertüzün** tarafından boncuk boncuk terletilen, **Sabancı**'nın elini omuzuna atmasıyla aralarındaki samimiyetin derecesi iyice ortaya dökülen bu kişinin "uçan yöneticilik" yapmasının nedeni nedir acaba?□ A.K.



▲ "TEKERLEK KIRILINCA, YOL GÖSTEREN ÇOK OLUR."

▶ Bu bir gazete ilanıdır. Cumhuriyet, 24 Mart 1989.

Hain kim?

"Kaderde bir hainin kurşunu ile ölmek varsa, ölürüz." Bayrampaşa Cezaevi'nde görevli bir binbaşının sözleri bunlar. Hitap ettiği insanlar ise görevli olduğu cezaevinde politik tuksaklık koşullarında yaşamaya çalışan, çeşitli davalardan politik tutsaklar. Politik tutsakların nasıl görüldüklerini göstermesi açısından iyi bir örnek ve tutsakların ne tür insanlar tarafınadn "güvenlik altında" tutulduklarını gösteriyor.

2 Nisan günü bir grup arkadaşımızın sevk edilecekleri bildirildi. Sevk edilenlerin bugüne kadar sorun çıkarmadıkları biliniyordu. Ancak bu kez politik tutsaklar sorun çıkardılar. Çünkü yasadışı bir işlem yapılıyordu. Yasaları ihlal eden de bizzat cezaevi idaresiydi.

12 kişinin sevk edileceği ve Çanakkale Özel Tip Cezaevi'ne götürülecekleri söylendi. 12 kişiden 10 kişi bu sevke karşı çıktılar. Çünkü henüz hükümlü değillerdi, mahkemeleri devam ediyordu. Üç kişi İstanbul DGM'ye çıkıyordu.

Bu karşı çıkış ve yasal hak aramaya karşı, 50-60 belki de daha çok jandarma komando askerini H Blok'a dolduran binbaşı, "sevke gidecekleri zorla alacağım, yasa-masa beni ilgilendirmez, ben bana verilen emri tanırım" diyerek, ilk saldırıya geçti. Coplar ve ellerine geçirdikleri palaska vb. araçlarla saldırıya geçen askerler, kafa-göz demeden azgınca saldırdılar. Bu arada Kürtçe, "askerler bizim kardeşimiz, bize saldırtanların oyununa gelmesinler" türünden konuşulunca binbaşı "size küfür ediyor" diyerek askerleri azdırmıştır.

Yapılan işkence sonucunda 8-9 arkadaşımız yaralanmıştır. Saldırı sırasında askerlerin ellerinden alınan birkaç cop suç duyurusunda kanıt olması amacıyla ele geçirilmiştir. Doktor raporu olan arkadaşlarımızın adları:

Hasan Çiftçi: Bacaklarda cop darbeleri sonucu oluşan lif kopması.

Mehmet Çiftçi: Kafada şiş, sağ elde şişlik.

Ziya Bayık: İki elde yırtıklar, kafada cop şişleri.

Ahmet Kaya: Sol gözde yarık, kafada coptan oluşan şişlikler.

Memik Horoz: Çeşitli yerlerde darbe sonucu oluşan yaralar ve şişler.

Mustafa Özcan: Sırtta ve kafada coptan oluşan yaralar.

İbrahim Yirik: Coptan vücudun çeşitli yerlerinde yara ve şişler.

Ekrem Yaşar: Ellerde yarık ve kafada cop şişleri.

Seyfettin Rüzgar: Kafada ve vücudun çeşitli yerlerinde yara ve şişler.

Bundan bir süre önce yine böyle bir saldırı olmuştu. Suç duyurumuz "koğuşturmaya yer yoktur" ile sonuçlandı. Bu kez de böyle olursa işkencenin kimler tarafından himaye ve teşvik edildiği iyice anlaşılacaktır." □

Yaşar Yıldız
Bayrampaşa Cezaevi

Bayrampaşa özel tip cezaevi'nde, Baskı-Tehdit-İstismar

Gün geçmiyor ki, cezaevlerinde insanlık onuruyla bağdaşmayan, adaletin hiçe sayıldığı, antidemokratik bir uygulama veya olay ile karşılaşılmasın. Yönetimin ve ilgili bakanlığın cezaevlerine yönelik politikasında öne çıkan ve artık ülkemiz kamuoyunun hiç de yabancı olmadığı bu politika sonucunda, tutuklu ve hükümlülerin, en doğal hakları görmezden gelinmekte, kabaca çiğnenmekte. Hükümetin ve bakanlığın bu politikasına salt siyasi tutuklular değil, biz "adli mahkumlar"da maruz kalmakta ve nasibimizi almaktayız.

Buna son örnek de, yazına nedenimizle ilgili zaten. Biz Bayrampaşa Özel Tip Cezaevinde, çeşitli işlerde çalıştırılmak üzere, cezaevinin K-Blok'unda alıkonulmuş, yirmi kadar adi tutuklu ve hükümlüyüz. Cezaevinin mevcudunun tamamını bizlerin dışında siyasi tutuklu ve hükümlüler oluşturuyor ve bizim siyasi tutuklularla, siyasilerin biz adli mahkumlarla konuşmaları dahi, cezaevi idaresince hoş karşılanmıyor.

Çoğumuz gönüllü olarak çalışmadığı gibi, bizlere hiçbir ücret de ödenmiyor ve kötü koşullarda, aşağılanarak çalışıyoruz. Bu duruma karşı çıkan, çalışmalarının karşılığını isteyenlere karşı da bizzat cezaevi müdürü Özen Korkmaz tarafından infaz yakma, hücre vb. tehditlerle karşılaşmakta; açık cezaevi haklarımız kullandırılmamakta; yine bir baskı unsuru olarak, ziyaretimize gelen yakınlarımızla görüşme olanaklarımız engellenmektedir.

İstismarın boyutu da büyüktür. Şöyle ki; Alim Demirel, Oktay Aygen, Ali Güçlü, Samit Yavuz, Mustafa Toytekin, Sabri Yılmaz 6 aydır, Kenan Güngör, Mustafa Aslan 7 aydır; Serdar Ünal 9 aydır; Selçuk Şimşek bir seneye yakın bir süredir çalıştırılmalarına karşın, kendilerine bugüne kadar hiçbir ücret verilmemiştir.

Soruyoruz: Hepsi toplandığında oldukça büyük miktarlara ulaşan bizlere çalışmamız karşılığında verilmesi gereken paralara ne olmuştur. Kantinden 1 kg çayı 20 bin liradan aldığımızı Bakanlık ve diğer ilgililer bilmiyorlar mı?

Gazeteniz aracılığıyla kamuoyuna ve yetkililere iletmek istiyoruz:

— Öncelikle insanca bir yaşam, insanca bir muamele görmek istiyoruz. Tutuklular arasında her türlü ayrıma; paralı ve parasız mahkuma ayrı muameleye son verilmelidir.

— Çalışan mahkum, çalışmasının karşılığını almalı, her türlü angaryaya son verilmeli, çalışma koşullarımız iyileştirilmelidir.

— Kantin fiyatları normalleştirilmelidir.

— 2. ve 3. dereceden yakınlarımızla görüşememekteyiz. Yakınlarımızla görüştürülmeli; ziyaret günleri dışında uzaktan gelmiş ziyaretçilere görüş yaptırılmalıdır, ziyaretçilerimizin getirdiği yiyecekler alınmalı.

— Ailelerimizle telefonla görüşme olanağı tanınmalı; haberleşme önünde hiçbir engel kalmamalıdır.

— İnfaz yakma, keyfi bir baskı ve tehdit aracı olarak kullanılmamalıdır.

Öncelikli sorunlarımız bunlardır. Yetkilileri ve kamuoyunu, bizler üzerinde sürdürülen baskılar, tehditler konusunda duyarlı olmaya; tehdit ve istismarları ortadan kaldırarak, bu uygulamaların sorumluları hakkında gerekli soruşturmanın açılması için girişimde bulunmaya davet ediyoruz. □

Bayrampaşa Özel Tip Cezaevi'nden
Bir grup adli tutuklu ve hükümlü

Haksız uygulamalara son

12 Eylül 1980'de Babaeski Halkevi Şb. Başkanı olmam sebebiyle gözetime alındım, bilahare tutuklandım. İstanbul 3. Sıkıyönetim Mahkemesi'nce tahliye oldum. 10.6.1982 tarihinde aynı mahkemece beraat ettim. Bu geçen gözetim ve tutukluluk süresinin kaybı için MGK'nın bildirisi gereği devlet aleyhine dava açamadım. İş yerine de 4 ay geç işbaşı yaptırıldım. Onun da ücretini bilfiil işbaşında çalışmadığım gerekçesi ile alamadım. Yani ne yattığım süreyi ne de geç başladığım süreyi tazmin edebildim.

1984'te TKP Edirne operasyonu ile tekrar gözaltına alınıp yargılanıp, İst.Sky. 2 No'lu Mahkemesi'nce 6 yıl 8 ay ağır cezaya mahkum oldum. Sorun şu; önceki alacağım olan 5 aya yakın cezamın sonraki cezadan kesilmesini, benimle birlikte Askeri Savcı da taleb etmesine rağmen Mahkeme heyetince reddedildi. 50 yıllık Askeri Ceza Kanununu nice insanlara uyguluyorlar. BM İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan Türkiye'de bu tür uygulamalara bir son verilmeli."

Cemal Avcı
E-Tipi Cezaevi No: B-1
17100 Çanakkele

Haksızlık, yolsuzluk, keyfilik

Ülkemizdeki tüm cezaevlerinde olduğu gibi, Mengen'de de bir yığın haksızlık, yolsuzluk, keyfilik var... En belirgin birkaç durumu başlıklar şeklinde sunuyorum:

Büyük ocak yok. Küçük tüp veriliyor (kendi paranla alıyorsun).

Burada yemek yok, kuru tayın alıyorsun. Bir bakkalla anlaşılmış. Bakkalın koyduğu çok yüksek rayiç üzerinden.

Banyo 15 günde bir yapılıyor.

Doktorun raporuyla verilmiş elektrik ocağına bile izin verilmiyor. Tüpler saatlik olarak verilip saat 23'te toplanıyor, sabaha kadar geri verilmiyor.

Küçük tüpler haftada iki kez değiştiriliyor, bu günlerin dışında tüp değiştirilirse, 1060+4000 TL alınıyor.

Gardiyanlar, "iyi polis-kötü polis" oyunuyla mahkumları birbirine düşürüp, yollarını buluyorlar.

Bazı zengin mahkumlara sınırsız ayrıcalıklar tanınıyor. İzine bile gönderiliyorlar usulsüz olarak.

Bu cezaevinde kanalizasyon yok. Fosseptik çukuru dolunca vidanjör parasını mahkumlardan topluyorlar. Ayrıca ampul, musluk, sıhhi tesisat, kırık cam, badana vs. gibi idarenin tahsisatından karşılanması gerekli zorunlulukların faturası da mahkumlara çıkarılıyor.

Koğuşlar sobalı, ancak ne odun var ne de kömür. Banyo için kullanılan odunlar da tükendi. Odun, kömür istiyoruz, ödenek yok diyorlar. Burası çok soğuk bölge...

Tüm kuralları idare koyuyor, sen bu oyuna göre oynamak durumundasın. Biz bunları kendi lehimize deldik. Ama diğer mahkumlar sömürülüyorlar. Savcıyla konuştuk, durumu izah ettik, bu problemler bitmezse, seyirci kalamayacağımızı bildirdik.

Dostlukla
Hasan Yılmaz
Mengen Kapalı Cezaevi
1.Koğuş 14840 Mengen-BOLU

adımlar

Su Basın Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş. Adına Sahibi: Şefik Çalık ■ Genel Yayın Yönetmeni: Umur Coşkun ■ Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Semih Gümüş ■ İşletme Müdürü: Atilla Tarakan ■ İşletme Müdür Yardımcısı: Yalçın Uysal ■ Yayına Hazırlayanlar: Füsun Öztürk Baysan, Orhan Demirbağ, Semih Gümüş ■ Koordinatörler: Canan Küçükbüce, Taner Renda, Abidin Sökmen, Emin Turan, M.Ata Uçum, Haydar Yılmaz ■ Ankara Temsilcisi: Özcan Kesgey ■ Ankara Haber Yönetmeni: Atilla Aşut ■ Ankara Büro: Jülide Gülizar, Mehmet Güzel ■ İzmir Temsilcisi: İsmail Doğaner ■ Ofset Hazırlık: EKOL, 522 77 76 ■ Baskı: Son Havadis Web Ofset ■ Dağıtım: GAMEDA ■ Yönetim Yeri: Peykhane Cad. No: 44/4 Sultanahmet-İstanbul Fax: 516 11 79 Tel: 516 11 79 ■ Ankara Büro: Marmara Sok. No: 16/16 Sıhhiye Fax: 135 36 08 Tel: 135 36 08 ■ İzmir Büro: 859. Sok. Soğutlu İşhanı Kat: 3 No: 305 Konak ■ Temsilcilikler, Yurtiçi: ADANA-Ömer Uz-İnönü Cad. Aydın İşhanı Asma Kat 5 No: 607, BURSA-Cezayir Atmaca-Necdet Filizoğlu-Haskaden Mah. Nasuhpaşa Sok. No: 20 Kat: 3, TAŞOVA/AMASYA-Ömer Ünal-Ballıca Köyü, GAZİANTEP-Malaf Sulvarlı-İncezoğlu İşhanı Kat: 2 No: 62, AKSARAY/İSTANBUL-Kemal Işıktaş-Jamburi Cemil Bey Sok. Şahin İşhanı No: 3/13 Muratpaşa, BAKIRKÖY/İSTANBUL-Hamdi Eskioğlu-Vahap Ünsever İstanbul Cad. No: 3817 Tel: 542 41 07, BAYRAMPAŞA/İSTANBUL-Selahattin Sabırlı-Hayrettin Altuncevahir-Yenidoğan Mah. Numunebağ Cad. No: 36 Maltepe-Bayrampaşa, BEYKOZ/İSTANBUL-Ahmet Özgül-İsmail Yıldız-Kayabaşı Sok. No: 17 Paşabahçe, KADIKÖY/İSTANBUL-Erol Karasoy-Ali Şimşek-Osmanağa Mah. Reşit Efendi Yeni Yol Sok. No: 1/1 Kat: 3 D.3, EMİNÖNÜ/İSTANBUL-Salih Karakaynak-Yeşiltulumba Sok. No: 56, KARTAL/İSTANBUL-Hamit Akıncı-Mehmet Malkaç-Yukarı Mahalle Yankı Sok. No: 11/3 B Blok Tel: 374 32 44, ŞİŞLİ/İSTANBUL-Mahmut Doğan-Müslim Erdal-İzzetpaşa Mah. Deniz Sok. No: 5/3, DENİZLİ-Atilla Erenler-Doktor Cad. Menteş İşhanı Kat: 3 Tel: 36620, DİYARBAKIR-Mehmet Karabulut, KOCAELİ-Nevzat Cingirt-Ali İhsan Kayalar-İstiklal Cad. İstiklal Geçidi No: 5 Tel: 121628, MALATYA-Armağan Barışgül-Cezmi Kartay Cad. Yıldızhan Kat: 3 No: 53, MANİSA-Ramazan Tütüncü-Kuyualan Mah. Ecler Cad. No: 113/6, MUĞLA-Özcan Özgür-Orhaniye Mah. Marmaris Bul. No: 13, SAKARYA-Hayri Çifter-Kavaklar Cad. Sürekçioğlu İşhanı No: 39-40, ÇERKEZKÖY/TEKİRDAĞ-Hüseyin Öztürk Gazi Mustafa Kemal Mah. Edip Sok., ZONGULDAK-Öner Gönen-Ahmet Öztürk-Terakki Mah. Dereiçi Sok. No: 21 ■ Yurtdışı: F.ALMANYA-Aydın Şenesen-Moltke Str. 45 4100 Duisburg Fax: 203 339229 Tel: 203 240395, Güney Bölgesi-Nejat Yalçın-Sulzbacher Str. 19 8500 Nürnberg 20 Tel: 911 555 289, B.BERLİN-Müjgan Tutuş Arpat-Drübecher Weg 7 1000 Berlin 44 Tel: 30 6861914, AVUSTURYA-Halit Eldem-Mittelsteig 7/19 A-1040 Wien Tel: 222 5667445, BELÇİKA-Turgay Çelikors-chee d'Alsemberg 455 1180 Bruxelles-B Tel: 322 345 1076, DANİMARKA-Ayşe Coşkun-Dyringparker 122,2 th. 2660 Broody Str Tel: 452 544262, FRANSA-Hayri Ata-57, Rue de la mare 75020 Paris Tel: 331 43493639, HOLLANDA-Semra Ulusoy-Mexico Dreef 229 3563 Utrecht Tel: 030 623029, İNGİLTERE-Cahit Baylav-6 Stoke Newington Road N 16 7NX London Fax: 1 9231962, İSVEÇ-Salih Salman-C.O.Köylüoğlu-Vinbringen 42, NB 163/73 Spanga Tel: 36 6311, İSVİÇRE-Hasan Demircan-Postfach 56 5614 Sarmenstorf, Tel: 4157 271971, YUNANİSTAN-Gülenay Öztürkçü-00301 2285148 Rizou Neroulou 11141 Galatsi-Athens Tel: 19 512929, KIBRIS-Zeki Erkut-19 Necmi Avkıran Sok. Lefkoşa Tel: 020 75405 ■ Abone Koşulları ■ Yurtiçi: 6 aylık 15.000 TL., yıllık 30.000 TL., Yurtdışı: İngiltere altı aylık 10 - yıllık 20 Sterlin, F.Almanya, altı aylık 30 - yıllık 60 DM. Tek Gazete: İngiltere 1 Sterlin, F.Almanya 3 DM. Diğer Avrupa ülkeleri için F.Almanya abone ücretleri geçerlidir. Hesap Numarası: Su Basın Yayın San. ve Tic. A.Ş. Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi-İstanbul Hesap No: 1066904

adımlar
SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ

▶ *İntifada-FKÖ'nün birliği-uluslararası dayanışma: Başarının anahtarı buradadır!*

▶ *Türkiye, farklı politik hareketlerin, farklı sınıf ve katmanların Filistin halkının haklı davasına destek vermek konusunda mutabık oldukları bir ülkedir.*

Tanıdık bir Filistinli lider, Naif Havatme

BARIŞ YOLUNU FKÖ AÇTI

■ **Ayşe Güler**

Gün geçmiyor ki, Filistin sorununa yeni bir boyut eklenmesin. İçinde bulunduğumuz ayın ilk günlerinde, bu kez de **ABD**'nin yeni Başkanı **George Bush**'un yaptığı açıklama dikkatleri topladı. Bush, Mısır Devlet Başkanı **Hüsnü Mübarek ile yaptığı görüşmeden sonra, İsrail'e ilettiği mesajda, artık FKÖ'nün barış görüşmelerinde bir taraf olarak kabul edilmesi gerektiğini belirterek, İsrail'in işgal edilmiş topraklardan çekilmesi gerektiğini hatırlatıyordu. FKÖ tarafından verilen karşılıktaysa, Bush'un Ortadoğu barışı konusundaki olumlu yaklaşımına dikkat çekiliyordu.**

Bu gelişmeden hemen önce, Tunus'da, Nisan başlarında yapılan Filistin Kurtuluş Örgütü Merkez Konseyi toplantısının eşiğinde, Naif Havatme ile karşı karşıyaydık. Havatme Türkiye'de yakından biliniyor, tanınıyor.

Orta boylu, kara gözlü, kara saçlı, bıyık ve kara saçlarında aklar başlamış ince yapılı bir insan, "buyrun" diyor. Kendimi, **Adımlar**'ı kısaca tanıttıktan sonra, soruyorum:

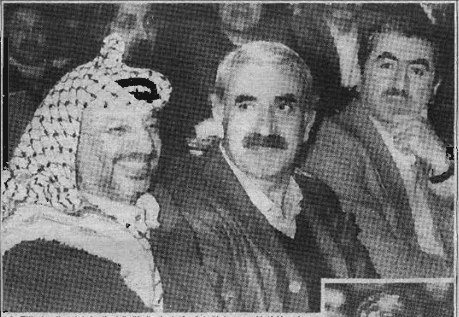
Adımlar okuyucularına Naif Havatme'yi tanıtır mısınız? Havatme nasıl yetişti, Filistin direniş hareketine nasıl katıldı?

Havatme: 1937 yılında Ürdün'ün başkenti Amman'da doğdum. Kendimi 10 yaşındayken Filistin direniş hareketi içinde buldum. İsrail bizi topraklarımızdan attı, topraklarımızı işgal etmeye başladı. Saldırılar, çatışmalar... O günlerde ben, yaralıları hastanelere taşımaya yardım ettim. Yaralılar Filistinlilerdi, Ürdünlülerdi. Bir bakıma, hayatımın başında kendimi Filistin mücadelesi içinde buldum diyebilirim.

Havatme'yi tanıtmamı istediniz. O, Arap ulusal kurtuluş hareketinin sol kanadında yer alan bir kişidir. 10 yaşından beri, bu durum tüm Filistinli çocuklar için tipiktir.

▶ ***Mücadele içinde 42 yıl. Dile kolay. Biz Türkiyeli ilericiler sizi Filistin'in Kurtuluşu İçin Demokratik Cephe'nin lideri olarak tanıyoruz.***

Havatme: 1967'den sonra birçok militan ile birlikte Filistin silahlı direnişini başlattık. Başlangıçta, Demokratik Cephe ile Halk Cephesi beraberdik. Sonra, iki kanat ayrı yürümeye başladı. Biz, marksizm-leninizme yöneldik, onlar daha çok milliyetçi konumlarda kaldılar. Demokratik Cephe, baştan beri Filistin Kurtuluş Örgütü'nün temel direklerinden birisi olmuştur. El-Fetih ile birlikte yola çıktık. Halk Cephesi 1971'de geldi FKÖ'ye.



▶ *Filistin direnişinin üç büyük önderi: Arafat, Habaş ve Naif Havatme.*

Örgütümüz, FKÖ içinde de halkımızın mücadele belgilerini ortaya koymuştur. Filistin halkının bağımsız devletinin ilan edilmesi talebi bunlar arasındadır. Birleşmiş Milletler kararları uyarınca, göçmenlerin geri dönmelerini savunduk. 1974'deydi bu. Uzun yıllar süren gir-gelli ama, kararlı bir mücadele.

▶ ***Peki ya şimdi?***

Havatme: Şimdi İntifada çağında yaşıyoruz. Halkımız, Filistin bağımsızlık savaşının son aşamasına girildiğinin farkındadır, bilincindedir, hiç kimse bu bilinci Filistin halkından söküp çıkartamaz. Evet, İntifada, bu mücadelenin son aşamasıdır. İntifada, bizim yola çıkışımızdan, yığın örgütlerimizi kurmamızdan 20 yıl sonra geldi ve bu 20 yıl içinde görülmeyen ölçüde bir mesafe alındı.

İntifada, biliyorsunuz halk ayaklanması. Ama İsrail'deki, Batı'daki kimi yayın organları tarafından asılsız yakıştırmalar yapılıyor. İntifada, demokratik ve barışçı bir harekettir. Filistin halkının tüm sınıf ve katmanlarının ortak çıkışıdır. Herkes katılıyor. Ve İntifada Filistin halkının haklı davasını dünyanın en uzak köşesindeki bir evin içine bile taşıdı. Tüm insanlar, her gün bizim mücadelemizi izliyor.

Bize gelince, El-Fetih, Filistin Komünist Partisi, Halk Cephesi ile birlikte Ulusal Birleşik Komutanlık adı altında toplandık. Bu kurmayın işgal altındaki topraklarda da alt birimleri bulunmaktadır. Daha geniş kesimlerle birlikte hareketi yönlendirmeye çalışıyoruz.

"Şimdi?" dediniz. Şimdi birlik dönemine girdik. Bildiğiniz gibi, FKÖ içindeki birlik 1987 Nisanında, 6 yıllık bir bölünme döneminden sonra kazanılabilmiştir. İsrail'in Lübnan'ı işgal etmesinden sonra, acılı, çetin bir dönem yaşandı. Birlik, bizim halkımız için çok önemli bir kazanımdır. Geçen yılın Kasım ayında Cezayir'de yapılan Filistin Ulusal Konseyi toplantısı bu birliğe dayanarak, bağımsız Filistin devletini ilan edebildi, bu birlik temelinde FKÖ Birleşmiş Milletler'in ve 242 ve 338 sayılı kararlarını onayladı, Filistin ulusal hakları için mücadele bayrağını yükseltebildi.

"Şimdi?" dediniz. Şimdi, dünya kamuoyunun Filistin davasıyla dayanışmasının daha da yükseldiği bir aşamayı yaşıyoruz.

İntifada-FKÖ'nün birliği-uluslararası dayanışma: Başarının anahtarı buradadır!

▶ ***İlk günlerde bağımsız Filistin devletini tanıyan devletlerin sayısını izlemiştim. Sonra sayı hızla arttı. Son gelişmeler üstüne düşünceleriniz...***

Havatme: Bağımsız Filistin devletini resmen tanıyan devlet sayısı 79'u buldu. Birleşmiş Milletler üyesi olduk. Aralık'ta, Cenevre'de 104 ülke bize "evet" dedi. Türkiye'nin bağımsız devletimizi tanıyan ilk beş ülke içinde yer almasına sevindik. Türkiye, farklı politik hareketlerin, farklı sınıf ve katmanların Filistin halkının haklı davasına destek vermek konusunda mutabık oldukları önemli bir ülkedir. Ülkenizin, Türkiyeli insanların dayanışmasına önem veriyoruz. Davamıza destek veren ülkeler arasına SSCB'nin, sosyalist ülkelerin yanısıra, Batı Avrupa ülkeleri de katıldı. Bağımsız Filistin devletine dünya kamuoyunca verilen güçlü destek olmasaydı, ABD FKÖ ile diyaloğu başlatmayı kabul etmezdi. Biz, bu diyaloğu selamlıyoruz. Bu, olumlu bir gelişmedir ve politik çözüme ulaşılmasına yardımcı olacaktır.



Ne yazık ki, FKÖ-ABD diyalogu yavaş ilerliyor. İsrail engeli var. Amerikan tarafı, diğer yandan çeşitli manevralar da yapıyor. İntifada'nın sona erdirilmesi için baskıyı artırıyor. FKÖ'ye alternatif arama çabalarını sürdürüyor. Bu açıdan uluslararası dayanışmanın sürmesi, uluslararası desteğin artması daha da önem kazanıyor.

Şimdi, Birleşmiş Milletler kararlarına dayanarak, Ortadoğu sorununun çözümü için bir de uluslararası konferansın toplanması için çalışıyoruz. Tabii böylesi bir konferansa Filistin tarafı, FKÖ ile Filistin halkının tek yasal temsilcisi olan FKÖ ile katılmalıdır. Biz, böylece barışçı, politik bir çözümden yanayız. Attığımız adımlar bu yoldadır.

▶ ***Peki ya İsrail? İsrail yönetimi böylesi bir çözüme yanaşacak mı sizce?***

Havatme: Filistin topraklarındaki İsrail işgali sürüyor. Her gün neler olduğunu sizler de izliyorsunuzdur. İsrail'deki koalisyon hükümeti yayılma politikasında ısrar ediyor. FKÖ'ye, Filistin halkının kendi kaderini belirlemesi hakkına, Filistin devletine, uluslararası konferansa "Hayır" diyor.

Ama aynı zamanda İsrail toplumundaki bunalım da derinleşmektedir. Şimdi İsrail'deki barışçı kamp giderek aktifleşti, daha da genişledi. İsrail'de çok geniş bir çevre İntifada'nın askeri yöntemlerle yokedilemeyeceğini görüyor. Birçok çevre, uzun bir dönemden beri FKÖ ile diyalog halinde. İsrail İşçi Partisi içinde bir evrim gözlenmekte. 39 milletvekilinin 20'si FKÖ ile diyalogdan yanadır. Bizimle, işgal altındaki topraklarda da diyalog kuruyorlar. Geçenlerde İsrail İşçi Partisi'nden bir milletvekilinin başkanlığında bir delegasyon ile Kudüs'te görüştük. Fakat hükümet, FKÖ'yü, FKÖ ile diyalogu reddetmekte ısrar ediyor. Bu, politik çözümün gerçekleşmesinin uzun bir zamana yayılacağı anlamına gelmektedir.

Tekrar ediyorum. Zorluk çıkartan taraf, İsrail hükümetidir, ABD'dir. Gerek İsrail'de, gerek kimi büyük gazetelerde, "Filistinliler ve FKÖ politik çözümü engelliyor" propagandası yapılmaktadır. Oysa Ortadoğu'da barışın yolunu açan FKÖ olmuştur. İntifada, sıradan bir eylem değildir, halkın demokratik eylemidir. FKÖ'nün aldığı kararlar, sıradan kararlar değildir, dünya çapında önem taşıyan politik kararlardır. Politik çözüme herkesin ihtiyacı var. Biz, Filistin ve İsrail de dahil olmak üzere, bölgedeki bütün ülkelerin huzur ve güven içinde olmasını istiyoruz. Ama bizim de ulusal haklarımızın tanınması gerekmiyor mu? Ortadoğu'daki bağımsız Filistin devleti inkar edilemez bir olgudur. Yeryüzündeki devletlerin çoğunluğu bizim barışçı girişimlerimizi anlıyor. İsrail'in de anlaması gerek.

Havatme saatine bakarken, zamanı dar, söyleşimizi bitirmemiz gerek diye düşünüyorum. O daha atik davranıyor:

Havatme: 1970 başlarındaydı galiba, ülkenizde makalelerimden, konuşmalarımdan oluşan bir kitap yayınlandı. Okudunuz mu?

▶ ***Okudum*** diyorum. O yılları, bugünü, gelişmeleri anlatacak zaman yok.

Havatme: Zor koşullarda mücadele ediyorsunuz. Gelişmeleri yakından izliyoruz. Politik gelişmeleri, politik davaları. Kutlu-Sargın davasını da. Haftalık **El Hürriyet**, bizim yayın organımızdır. Bu, sürekli gelişmeleri aktarıyor. Bizim de desteğimiz sürecektir, emin olun. **Adımlar** okurlarına, Filistin halkına destek veren herkese selâm! □